

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

ANDRA KAMMAREN

Nr 31

25—29 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 28 november.

Svar på frågor av:

Sid.

Herr Braconier i anledning av beslut av prisreglerande myndighet, vilka innebära åtskillnad mellan olika grupper publikationer med hänsyn till deras innehåll och utgivning och som kunna hindra utgivningen av periodisk skrift	5
Herr Dickson ang. lämpligheten av vissa uttryck i svenskt språkbruk	8
Herr Nihlfors ang. översyn av de statliga pensionsreglementena . . .	9
Svar på interpellation av herr Jönsson i Rossbol ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa	10

Onsdagen den 29 november.

Svar på interpellation av herr Boman i Kieryd ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga av herr Nilsson i Bästekille ang. förlängd giltighetstid för tullen på äpplen	19
Svar på interpellation av herr Ericsson i Näs ang. utredning rörande folksemester	31
Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.	34
Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk	56
Motioner om framläggande för riksdagen av en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt	64
Motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser	65
Bestämmelser för antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket ..	67
Motion ang. översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.	68
Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen	69
Motioner ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren	76

	Sid.
Clearingkassan för kolonialvaror	79
Interpellationer av:	
Herr Hansson i Skediga ang. utarrenderingen av vissa gårdar, tillhörande Uppsala akademi	89
Herr Ohlin ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att förhindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet	90

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 29 november.

<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 50, ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring	34
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 211, ang. ändrad disposition av lönefastigheter vid läroverk	56
— nr 212, ang. arbetsvård åt partiellt arbetsföra	64
— nr 213, ang. förstärkningar av civilförsvaret m. m.	64
— nr 214, ang. de offentliga investeringsbehoven	64
— nr 215, ang. landsbygdens postförbindelser	65
— nr 216, ang. analys av riksstater för att klarlägga förvaltningskostnadernas ökning m. m.	67
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 64, ang. stämpelfrihet för fiskevärderingsnämnd	67
— nr 65, ang. tilläggsavtal med Frankrike mot dubbelbeskattning m. m.	67
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. riksbankens personalorganisation efter 1950 m. m.	67
— nr 25, ang. antagningsbestämmelser för riksdagsbiblioteket m. m.	67
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 28 ang. översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.	68
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 56, ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen	69
— nr 57, ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren	76
— nr 58, ang. allmän beredskapsstat (jordbruksdepartementet)	79
— nr 59, ang. utgifter å tilläggsstat I	79

Lördagen den 25 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 in-
nevarande november.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingar-
na följande till kammaren inkomna lä-
karintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Per
Hjalmar Fagerholm på grund av katar-
ral infektion är arbetsoförmögen fr. o.
m. 22/11 t. o. m. 25/11 1950.

Malmö 22/11 1950.

Ivan Ekberg,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens
bord vilande proposition, nr 260, an-
gående utvidgning av det skandinaviska
luftfartssamarbetet inom SAS.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Senander* vid
kammarens nästföregående sammanträ-
de gjorda, men då bordlagda anhållan
att få framställa interpellation till herr
statsrådet och chefen för socialdepar-
tementet angående kompensation till
folkpensionärerna för dyrtiden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående ändrad disposi-
tion av vissa fastigheter, som anslagits
såsom avlöningstillgång vid allmänna

läroverk, jämte i ämnet väckta motio-
ner;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående vissa åtgärder för
arbetsvård åt partiellt arbetsföra;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående viss förstärkning
av civilförsvaret, sjukvårdsberedskapen
samt den särskilda polisverksamheten
för hindrande och uppdagande av spio-
neri m. m.;

nr 214, i anledning av väckta motio-
ner om framläggande för riksdagen av
en översikt över de offentliga investe-
ringsbehoven på längre sikt;

nr 215, i anledning av väckta motio-
ner om förbättring i landsbygdens
postförbindelser; och

nr 216, i anledning av väckt motion
om verkställande av en analys av riks-
staten för budgetåret 1938/39 jämförd
med statförslaget för budgetåret 1950/51
i syfte att klarlägga förvaltningskostna-
dernas ökning m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändring i förordningen den 19 no-
vember 1914 (nr 383) angående stäm-
pelavgiften, såvitt propositionen avser
förslag angående stämpelfrihet för ex-
peditioner, som utgivnas från fiskevär-
deringsnämnd; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
tilläggsavtal till avtalet den 24 december
1936 mellan Sverige och Frankrike för
undvikande av dubbelbeskattning och
fastställande av bestämmelser angäen-
de ömsesidig handräkning beträffan-
de direkta skatter, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av fullmäktiges i
riksbanken förslag om riksbankens per-

sonalorganisation efter utgången av år 1950 m. m.; och

nr 25, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om ändring av stadgarna för biblioteket, i vad avser införande av bestämmelser för antagande av tjänstemän vid biblioteket m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, med anledning av väckta motioner om utredning angående avveckling eller reducering av skogsstyrelsen;

nr 57, med anledning av väckta motioner angående förbud mot jakt efter sjöfågel under våren;

nr 58, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde; och

nr 59, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacement av viss eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 386, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckning av kostnader för det svenska fältsjukhuset i Korea;

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansieringen av riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap inköps- och lagringsverksamhet;

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vidare anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 390, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.04 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 28 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsmannen Jöns Nilsson i Bästekille på grund av sjukdom (influenta) tills vidare fr. o. m. den 27 november är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Brösarp den 27 november 1950.

A. Ahnborn,
provinsialläkare.

Kammaren beviljade herr Nilsson i Bästekille ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 27 innevarande november tills vidare.

§ 3.

Svar på fråga i anledning av beslut av prisreglerande myndighet, vilka innebära åtskillnad mellan olika grupper publikationer med hänsyn till deras innehåll och utgivning och som kunna hindra utgivningen av periodisk skrift.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som yttrade: Herr talman! Herr Braconier har frågat mig, om jag anser att beslut av prisreglerande myndighet, som innebära åtskillnad mellan olika grupper av publikationer med hänsyn till deras innehåll och utgivning och som kunna hindra utgivningen av periodisk skrift, stå i överensstämmelse med principerna i tryckfrihetsförordningen.

I anledning av denna fråga vill jag till en början erinra om att den nya tryckfrihetsförordningen i 1 kap. 2 § innehåller ett stadgande, enligt vilket det icke är tillåtet för myndighet eller annat allmänt organ att på grund av skrifts innehåll hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten. Undantagna från detta förbud äro endast sådana åtgärder, som äga stöd i tryckfrihetsförordningen.

Under förarbetena till den nya tryckfrihetsförordningen gjordes vissa uttalanden om innebörden i detta stadgande. I ett yttrande över de tryckfrihetssakkunnigas förslag framhöll sålunda Svenska tidningsutgivareföreningen, att rådande inskränkningar i pappersförbrukningen skett på sådant sätt, att de periodiska publikationerna indelades i olika kategorier med olika procentuell papperstilldelning i förhållande till en grundkvantitet. Föreningen ifrågasatte om icke denna anordning stred mot det föreslagna stadgandet. Vidare påpekade föreningen bl. a. att den av statsmakterna upprätthållna priskontrollerande verksamheten kunde, teoretiskt sett och om ej annat föreskrevs, givas en sådan utformning, att faktiska hinder restes mot utgivningen av vissa tryckalster.

I propositionen till 1948 års riksdag anförde jag härom följande: »I och för sig torde det icke kunna anses stridande mot stadgandet att en ur försörjningssynpunkt påkallad pappersransonering sker enligt allmänna behovsgrunder, dock utan åtskillnad mellan särskilda publikationer på grund av deras politiska inriktning eller ställningstaganden i andra frågor, samt att vid en sådan ransonering även publikationens egenskap av nyhetsorgan, för-

Svar på fråga i anledning av beslut av prisreglerande myndighet, vilka innebära åtskillnad mellan olika grupper publikationer med hänsyn till deras innehåll och utgivning och som kunna hindra utgivningen av periodisk skrift.

strörelselitteratur eller vetenskapligt arbete beaktas. Men otvivelaktigt erbjuder varje ransonering av papper eller andra liknande åtgärder stora möjligheter till missbruk. Det är därför av synnerlig vikt att stadgandets syfte att skapa skydd för yttrandefriheten nog beaktas.»

Detta yttrande i propositionen föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att ett sådant ingripande, som herr Braconier beskrivit i sin fråga, strider mot tryckfrihetsförordningen, om beslutet har grundats på skriftens innehåll och medför hinder mot dess tryckning, utgivning eller spridning. Naturligtvis kan det stundom vara tveksamt, huruvida i ett särskilt fall ett sådant otillåtet ingripande föreligger eller ej. Avgörandet härav måste bero på en tolkning av stadgandet i tryckfrihetsförordningen. Härvid är det bl. a. av betydelse vad som skall förstås med att ingripandet skett på grund av skrifts innehåll.

Med detta svar på herr Braconiers principiella fråga har jag naturligtvis icke avsett att taga någon ställning till något speciellt fall.

Vidare anförde:

Herr **BRACONIER**: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för det värdefulla principiella svar som han givit på min fråga.

När jag riktade denna fråga till justitieministern, var det framför allt ett uppmärksammat fall jag hade i tankarna, priskontrollnämndens beslut den 6 innevarande november, där man bland annat hävde prisstoppet »för av svenska föreningar, samfund eller andra organisationer utgivna tidningar eller tidskrifter, vilka uppenbarligen främst

åsyfta att lämna medlemmarna informationer och icke att giva ekonomisk vinst». Om jag har fattat justitieministern rätt skulle varje ingrepp, som vore förestavat av att man skulle göra en viss diskriminering av publikationer med hänsyn till deras innehåll, vara stridande mot tryckfrihetsförordningen, och så har jag också tolkat den motivering till propositionen om tryckfrihetsförordningen, som justitieministern framlade, och de sakkunnigas utlåtande, där mycket starkt betonats att alla ingrepp från administrativa myndigheter, som gjorde åtskillnad på publikationer med hänsyn till deras innehåll på det sättet att vissa publikationer gynnades på en annan parts bekostnad, icke vore förenliga med tryckfrihetsförordningen. Professor Erik Fallbeck har i ett utlåtande nyligen mycket starkt och kategoriskt sagt ifrån att priskontrollnämndens beslut den 6 november uppenbarligen stod i strid med tryckfrihetsförordningen. Här har nämligen skett en diskriminering på grund av innehåll, en diskriminering som, om jag fattade justitieministern rätt, måste vara stridande mot gällande grundlag.

Det kanske må tillåtas mig att i detta sammanhang göra några principiella reflexioner. Det har ju under de sista åren icke saknats tendenser till vissa ingrepp av sådan art, att man måste fråga sig, om vissa prisreglerande myndigheter icke åsyftat att kringgå tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Ett uppmärksammat fall från 1949 har nyligen återgivits i en artikel i Svenska Dagbladet av tidningsutgivareföreningens förutvarande direktör Allan Hernelius. En annan tendens till att kringgå tryckfrihetsförordningen förelåg i det förslag som framlades 1949 om skatt på vissa tidskrifter, en skatt som ju fick en utomordentligt stark kritik i pressen och riksdagen icke minst från

Svar på fråga i anledning av beslut av prisreglerande myndighet, vilka innebära åtskillnad mellan olika grupper publikationer med hänsyn till deras innehåll och utgivning och som kunna hindra utgivningen av periodisk skrift.

socialdemokratiska redaktörer. Jag skall icke referera debatten härom, jag skall bara erinra om det anförande som hölls av dåvarande andre vice talmanen i första kammaren, där han yttrade att han ansåg att det var en galenskap att en administrativ myndighet på detta sätt skulle göra åtskillnad mellan olika organ för att gynna vissa av dem.

Jag anser att pressen i princip bör stå utanför all priskontroll, och om jag icke är felaktigt underrättad, är så förhållandet i England trots dess i övrigt stränga prisregleringar. Även om de prisreglerande myndigheterna gå till verket i de bästa avsikter, kan lätt ett hänsynstagande till innehåll, sympatier eller antipatier för publikationer eller grupper av publikationer spela in i avgörandena. Frågan aktualiseras särskilt i dessa dagar när det är fråga om prishöjningar, exempelvis på papper, av det kraftiga slag som nu förestår, 25 à 30 procent. Om i detta läge en grupp publikationer undantages från priskontroll, en annan kvarstår under densamma och uppdelningen sker efter innehåll och ägandeförhållanden, skapas icke den i tryckfrihetsförordningen förutsatta likställigheten. Om priskontrollnämnden — fallet är lyckligtvis helt konstruerat — satte ett uppenbart för lågt pris på en publikation, varigenom dess ekonomi omöjliggjordes, skulle det vara fråga om ett otilllåtet ingrepp av samma slag som använts på sina håll utomlands där man sökt komma åt pressen. För att drabba den stora argentinska tidningen La Prensa utfärdade sålunda myndigheterna en ny bestämmelse om lagring av papper, som hindrade utgivningen under flera dagar. Sådana fall äro för visso otänkbara i Sverige, men redan den tekniska befogenheten till gynnande eller missgynnande av vissa publikationer inger betänkligheter, allra

helst som vissa tendenser, såsom jag förut sagt, visats till sådan åtskillnad.

Det är glädjande att justitieministern här har lämnat det svar som han givit. Men därmed måste jag också tolka priskontrollnämndens beslut den 6 november såsom stående i strid med tryckfrihetsförordningens bestämmelser.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Jag vill bara tillägga ett par ord. Såsom jag antydde i mitt svar har herr Bracquier riktat till mig en rent principiell fråga, och jag har också därför givit ett rent principiellt svar. Jag har således icke prövat några enskilda fall, och vad det nu aktuella fallet angår har jag haft så mycket mindre anledning att göra detta som denna fråga efter remiss från handelsdepartementet nu ligger hos priskontrollnämnden. Regeringen har ännu icke fått något svar på denna remiss och har alltså icke kunnat pröva saken.

Herr **BRACQUIER**: Herr talman! Jag vill med anledning av justitieministerns svar till mig säga att priskontrollnämnden utan tvivel, när den gör sitt ingripande, gör en diskriminering av vissa publikationer. Det talas ju om att det åsyftas vissa tidningar och tidskrifter, vilka uppenbarligen främst lämna medlemmarna informationer. Därmed har ju gjorts en sådan åtskillnad, som såvitt jag kan se icke står i överensstämmelse med tryckfrihetsförordningen, en tolkning som ju också har framförts av professor Fahlbeck och står i full överensstämmelse med förre justitierådet Gärdes uppfattning när han i sin kritik av den föreslagna skatten på vissa publikationer säger att detta är stridande mot tryckfrihetsförordningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på fråga ang. lämpligheten av vissa uttryck i svenskt språkbruk.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet WEIJNE, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av andra kammaren herr Dickson har frågat mig, om jag anser att ett fortsatt befästade i oreflekterat svenskt språkbruk av uttrycken eliminera bort (borteliminera) och provocera fram (framprovocera) bör bekämpas.

Härpå svarar jag: Ja.

Härefter anförde

Herr DICKSON: Herr talman! Jag ber att få till ecklesiastikministern rikta mitt varma erkännande för det otvetydiga svaret. Det är kanske otacksamt att jag är kritisk, men när man nu talar om språkvårdsfrågor vill jag bara nämna, så att det icke tages upp senare av blivande kritiska forskare i riksdagens annaler, att min fråga egentligen icke motiverade svaret ja utan svaret jo. Det är säkerligen den tjänsteman som har föredragit ärendet, som icke observerat att jag framställt frågan i en, som jag själv tyckte, mera hövlig och vädjande negativ form än den pockande positiva form, som herr statsrådet här ändå har svarat så hövligt på, till och med skriftligt. I detta sammanhang kanske jag också får säga att ett skriftligt svar på en fråga naturligtvis är mycket skönt att få, men det belastar kanske på ett sätt som inte var avsett personalen i departementen, och den riksdagsman som framställer en enkel fråga bör ju vara beredd på att få svaret direkt.

Vad beträffar själva sakfrågan och anledningen till att jag tog upp denna historia, så är det inte — som en medarbetare i vår värderade kollega Gösta Netzéns tidning har antagit — för att jag skulle få tillfälle att, som han uttryckte sig, åter traggla mina billiga kvickhe-

ter, utan det hade en helt annan bevekelsegrund. Först och främst var det därför att jag hoppades — vilket hopp nu också har gått i uppfyllelse — att få statsrådets auktoritativa uttalande beträffande dessa vedervärdiga ordbildningar som här äro på tapeten. Jag skulle vara glad, och det skulle säkerligen många med mig vara, om det i framtiden skulle visa sig att den gången, när statsrådet nyss uppläste dessa ord, skulle vara den sista de uttalades här i Sverige.

Samtidigt har jag som ett andra önskemål i detta sammanhang ifrågasatt, om man skulle kunna få en mera allmän debatt om språkvården över huvud taget till stånd. Det svenska språket är ganska tungrott. Det är svårt att tala svenska på ett ledigt sätt, det behöver berikas, och nyanseringar böra få växa fram, men samtidigt bör man hålla ett öga på hur denna tillväxt sker. Man stöter ofta på företeelser som tyda på att sinnet för språket håller på att trubbas av. I fråga om sådana ord som »varken» och »vare sig» är jag rädd för att en stor del av svenska folket icke längre har någon känsla av att det är en väsentlig skillnad mellan de tillfällena då det ena och det andra bör användas. Sedan är det dessa utländska ord som komma in. Man hör människor förväxla kvarter och kvartal. Jag har hört en person tala om en gammal tragedi i stället för en gammal tradition, och jag minns en dam som älskade utländska uttryck och som hade hört en vågad historia benämnas en ekivok historia; hon var sedan ute och åkte i en vagn och förklarade då att det var så ekivokt att åka i en viss kurva på vägen. Även det gängse användandet av superlativer i var stund är säkerligen ödesdigert. Jag skulle nog icke misstaga mig mycket, om jag påstod att svordomars användande i Sverige — en beklaglig och nedsättande företeelse — har sin rot i att människor inte begagna möjligheterna till nyanseringar. De ha tömt ut alla sina resurser genom att

Svar på fråga ang. översyn av de statliga pensionsreglementena.

i dagligt tal använda superlativer. När de så skola ta till något ännu värre, går det som det går.

Den tredje anledningen — den är kanske den praktiskt viktigaste — varför jag tagit upp denna sak är, att de båda uttryck som det här talas om förekommer i Svenska akademins ordlista. Detta har observerats tidigare av vår kollega herr Arvid Hallberg i hans ofta mycket läsvärda och påpassliga tidning, en sak som är tacknämlig. Men vad som är det intressanta är att man icke härvidlag får skylla Svenska akademien för ett fel, därför att Svenska akademins ordlista är icke avsedd att vara normativ utan enbart deskriptiv. Den upplyser om hur folk talar och icke hur de böra tala. Det är, tror jag, en sak som nästan inga människor känna till. Jag fann t. ex. en notis i *Morgon-Tidningen* för några dagar sedan, där det stod: »Nya ordlistan språkligt rättesnöre.» Det var med anledning av svensk författningssamling nr 555, enligt vilken ordlistan i *rättstavningshänseende* skall tagas till norm, vilket är en annan sak, och troligen alldeles korrekt. Men stora delar av allmänheten ha nog för sig, att om de tvivla på om det är rätt att använda ett ord och gå till Svenska akademins ordlista och där finna ordet, då ha de ryggen fri och då är allt väl beställt.

Jag skall sluta med att uttala det önskemålet — jag tror att det vore bra, även om den nuvarande Svenska akademins ordlista från akademisk synpunkt är av stort intresse — att man i en ny upplaga av ordlistan skulle vilja ge en värdering av orden genom att sätta ett särskilt tecken vid sådana ord som visserligen användas i det allmänna språkbruket men äro mindre önskvärda eller felaktiga. Språkvården är en sak som inte bör försummas. Svenska akademien har till uppgift bland annat att vårda språket, och jag tror att det arbete — även om det är mycket svårt och omfattande — som en sådan åt-

gård, varom jag nu talat, skulle innebära, vore en sak som ligger inom akademins arbetsram och som skulle vara av stort värde för det kulturella livet i landet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på fråga ang. översyn av de statliga pensionsreglementena.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN, erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Herr Nihlfors har frågat mig, när den översyn av de statliga pensionsreglementena är avsedd att påbörjas, som för två år sedan begärdes av personalorganisationerna och som chefen för finansdepartementet den 30 maj 1949 förklarade skola komma att igångsättas under den närmaste framtiden.

Den utredning, som här åsyftas, har vid flera tillfällen berörts i riksdagen. Sålunda hemställde 1945 års riksdag, att en utredning om tillämpningen av den s. k. oantastbarhetsprincipen skulle ske i samband med en allmän översyn av den statliga pensionslagstiftningen. Åtskilliga frågor av den art att de påkalla en särskild utredning ha också redovisats i propositionen till 1949 års riksdag om pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare. Att utredningen ännu icke kommit till stånd beror närmast på organisatoriska skäl. Den personkrets, som kan ifrågakomma för utredningsarbetet, är förhållandevis begränsad och har de senaste åren varit strängt upptagen med utredningar i löne- och pensionsfrågor. Jag har ansett det angeläget, att dessa utredningar få i det närmaste slutföras, innan de av mig åsyftade personerna tagas i anspråk för nya arbetsuppgifter. Enligt min mening är det icke rationellt att tillkalla sakkunniga, som man vet icke kunna påbörja sitt arbete inom den

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

närmaste tiden. Det är emellertid min förhoppning, att det skall visa sig vara möjligt att igångsätta arbetet med en allmän översyn av de statliga pensionsreglementena i början av nästa år.

Vidare anförde

Herr NIHLFORS: Herr talman! Jag får tacka statsrådet Lingman för det svar han här lämnat. Det ger ju oss återigen förhoppningar om att den utredning, som redan 1945 års riksdag begärde, skall komma att igångsättas — så skulle ju ske i början av nästa år. Jag hoppas därför att slippa upprepa min fråga en tredje gång. Jag framställde nämligen på våren 1949 ungefär samma fråga som jag här gjort och fick då också ett mycket hoppningivande svar av förutvarande finansminister Wigforss. Såsom av den i dag lämnade redogörelsen framgår, kunde inte herr Wigforss' förhoppningar infrias, och det är nu med spänning som vi avvakta igångsättandet av utredningen, som verkligen är mycket angelägen.

Statsrådet har här särskilt betonat, att det är en mycket begränsad krets av personer, som kunna ifrågakomma för det utredningsarbete som det här gäller, och att han inte har ansett det rationellt att tillkalla sakkunniga, som inte skulle kunna börja sitt arbete inom det närmaste tiden. Jag förmodar att statsrådet då inte avser sakkunniga i vanlig bemärkelse utan statstjänstemän som äro experter på området. Jag måste för min del säga, att det är litet riskfyllt att ha en så begränsad expertkår, när det gäller så svärgenomträngbara frågor som de ifrågavarande. Det kan ju komma sjukdom och andra saker emellan, som göra att arbetet får skjutas på framtiden. Jag tror att det vore rationellt att man för framtiden försökte utöka expertkåren. Jag är alldeles övertygad om att det inom den svenska statsförvaltningen finns ganska många

personer, som skulle kunna läras upp på dessa frågor, så att det inte skulle behöva ske sådana förseningar som vi nu ha kunnat konstatera, nämligen att 1945 års riksdags begäran om utredning ännu icke har effektuerats. Och då är det, väl att märka, så att frågan om pensions oantastbarhet har lösts på det privata området; sedan årtionden tillbaka är ju principen genomförd när det gäller privatanställdas pensionering.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

Herr andre vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade: Herr talman! Regeringen har som bekant nyligen slutfört förhandlingar med de stora branschorganisationerna inom skogsindustrien. Dessa förhandlingar ha resulterat i ett åtagande från industriens sida att sterilisera viss del av 1951 års exportinkomster. När medlen framdeles skola återbäras, gäller i stort sett att industrien avstår från 30 procent, varav $\frac{2}{3}$ skola användas till sociala ändamål för anställda inom skogsindustrien och $\frac{1}{3}$ går till åtgärder för främjande av det enskilda skogsbruket. Med kammarens tillstånd har nu herr Jönsson i Rosshol frågat mig av vilken anledning det ansetts lämpligt att reservera endast 10 procent av de inflytande medlen för skogsvårdande åtgärder. Med anledning härav får jag framhålla följande.

Bemyndigande att uttaga prisutjämn-

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

ningsavgift vid export har ursprungligen lämnats av 1945 års riksdag. Vid behandlingen av denna fråga underströk bevillningsutskottet vikten av att uttagandet av avgifter i görligaste mån komme till stånd efter överenskommelse med vederbörande exportindustrier samt att tvång tillgripes endast där så befundes vara nödvändigt. Denna uppfattning underströks även vid utskottsbehandlingen av frågan om förlängning av detta bemyndigande vid 1946 års riksdag.

Med ledning bl. a. av dessa utskottsutlåtanden ha myndigheterna fr. o. m. år 1947 träffat flera avtal med berörda skogsindustrier, enligt vilka dessa — i stället för att erlægga prisutjämningsavgift — skulle avsätta motsvarande belopp till egna konjunkturutjämningsfonder i och för sterilisering under viss tid.

Under år 1948 infördes för cellulosa- och trämasseindustriens del i avtalen en nyhet så till vida, som företagen av de fonderade medlen avstodo 50 procent, varav $\frac{3}{5}$ skulle användas till sociala ändamål inom skogsindustrien och $\frac{2}{5}$ skulle tillfalla särskilda länsstiftelser för främjande av det enskilda skogsbruket. Ifrågavarande avtal fingo endast några månaders varaktighet på grund av det kraftiga prisfallet på pappersmassa under detta år. Det må särskilt framhållas, att någon överenskommelse, innebärande andel för skogsbruket, icke kom till stånd för trävaruindustriens del, utan de av exportsågverken fonderade medlen skola i sin helhet återbäras till industrien.

Med hänsyn till den internationella konjunkturutvecklingen och den starka prisstegringen på skogsindustriella produkter sammankallade regeringen i början av oktober månad representanter för skogsindustrierna, varvid från regeringens sida framhölls, att man borde eftersträva att sterilisera en viss del av den nu uppkommande merinkomsten på exporten. Avsikten härmed var att söka

dämpa de allmänna inflationstendenserna i vårt land och hindra att den starka prisökningen på exporten överfördes till hemmamarknaden. Efter förhandlingar förklarade sig industriens företrädare beredda att medverka i dessa strävanden, dock under förbehåll att det kunde ske i form av en överenskommelse. Detta blev utgångspunkten för de följande förhandlingarna, och resultatet redovisades i korthet i början av mitt anförande.

Enligt 1948 års avtal var avgiften 50 kronor per ton kemisk och 20 kronor per ton mekanisk massa. Härav skulle 20 procent, eller 10 kronor, respektive 4 kronor per ton, användas till gagn för det enskilda skogsbruket. Sammanlagt ha enligt avtalet för skogsbruket influent drygt 6,5 miljoner kronor, vilka på nyåret 1951 komma att fördelas mellan särskilda för ändamålet bildade länsstiftelser. Om också procentsatsen enligt 1950 års nu avslutade avtal är lägre, är å andra sidan avgiften mycket högre, 150 kronor per ton för kemisk och 40 kronor per ton för mekanisk massa. Det enskilda skogsbruket får sålunda nu ett mycket större sammanlagt belopp än enligt tidigare avtal.

Under dessa förhållanden anser jag för min del att den med skogsindustrierna träffade uppgörelsen är tillfredsställande även ur det enskilda skogsbrukets synpunkt. I anledning av interpellantens påstående att avgiftsteriliseringen komme att drabba leverantörerna av sågtimmer och massaved som en extrabeskattning vill jag endast hänvisa till de nyligen träffade uppgörelserna om leveransvirke, där priserna ligga avsevärt över fjolårets prisnivå. När det gäller att bedöma de förmåner, skogsbruket som sådant erhåller, är det angeläget uppmärksamma de betydande merinkomster, som erhållas genom de starkt stegrade virkespriserna.

Härefter anförde:

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

Herr JÖNSSON i Rossbol: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Det kan kanske synas opåkallat att här i riksdagen föra på tal frågan om exportavgifterna och fördelningen av de därigenom uppkomna medlen, när denna fråga ju har reglerats genom en överenskommelse mellan regeringen och skogsförädlingsindustrin. Men då det finns flera parter — och betydande sådana — som komma att beröras av denna överenskommelse, nämligen dels de enskilda skogsägarna som sådana, vilka enligt mitt förmenande också komma att få indirekt känning av överenskommelsen när det gäller exportavgifternas uttagande, dels skogsägare och skogsarbetare såsom parter i fråga om de influtna avgiftsmedlens fördelning, har jag ansett att spørsmålet har den allmänna betydelse, att det varit berättigat att framföra en interpellation därom i riksdagen. Jag får väl också tolka statsrådets beredvillighet att snabbt besvara min interpellation såsom ett instämmande i dessa mina synpunkter.

Det råder en ganska stor undran över att skogsindustrin kunnat uppnå en så relativt förmånlig uppgörelse som fallet varit i fråga om avgiftsmedlens framtida disposition, i det att industrien inom vissa år eller vid en konjunkturförändring kommer att återfå 70 procent av dessa medel, visserligen utan den ränta, som skulle ha utgått under steriliseringstiden, varigenom den reala återbäringen blir väsentligt förminskad.

Statsrådets hänvisning till att bevillningsutskottet rekommenderat frivilliga överenskommelser i sådana fall som det förevarande är riktigt, ävensom att regeringen tagit detta utskottets och riksdagens uttalande ad notam. Men förhåller det sig inte måhända så, att inte endast denna omständighet utan jämväl de under senare år träffade inter-

nationella överenskommelserna om liberalisering av handeln i olika avseenden ha skapat ett starkare utgångsläge än tidigare för industriparten vid förhandlingar om exportavgifter och sålunda även om medlens fördelning? Jag har såväl i min interpellation som i mitt tidigare särskilda yttrande till priskontrollnämndens framställning till regeringen av den 5 oktober om införande av exportavgifter på massa och trävaror framhållit, att dessa åtgärder måste anses erforderliga för tryggande av hemmamarknadens behov både av trävaror och pappersmassa till priser, som inte äro av inflationsdrivande natur. Så långt accepteras sålunda det hela utan invändningar. Men på grund av tvenne var för sig betydelsefulla omständigheter finns det enligt mitt förmenande fog för inte endast undran utan också kritik när det gäller överenskommelsen om avgiftsmedlens fördelning.

Den första omständigheten är att, såsom jag anfört i min interpellation, trävaruindustrin särskilt i Norrland genom sina stora inköpskarteller äger ett avgörande inflytande på prissättningen av råvarorna, vilket ger till resultat att exportavgifterna, trots att ifrågavarande industri för närvarande har höga vinster, ändock till övervägande del få bäras av nämnda industris råvaruleverantörer, i samma mån som dessa deltaga i industriens råvarutäckning. Även om skogsägarna, såsom statsrådet erinrade om, i höst erhållit väsentligt bättre priser på sågtimmer och massaved än föregående års hårt pressade priser, så jävas därav inte mitt påstående, att industrien i fråga har möjligheter att i huvudsak skydda sig för de vinstminskningar, som exportavgifternas införande skulle innebära. Jag fotar detta påstående på de mycket ingående analyser, som i fråga om råvarupriserna undan för undan göras inom Skogsägarnas riksförbund av mycket skickligt folk.

I realiteten innebär sålunda överens-

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

kommelsen en extra beskattning av råvaruleverantörerna till industrien i fråga.

Under sådana omständigheter måste det anses oriktigt, att endast 10 procent av dessa avgiftsmedel få disponeras för skogsvårdsåtgärder på enskilda skogsägares skogsmarker. Jag är medveten om att beloppet totaliter blir väsentligt högre än t. ex. de 6,5 miljoner kronor, som genom en tidigare genomförd exportavgift tillfördes skogsvården, men i den mån arbetskraft kan lösgöras, kommer det att finnas en enorm efterfrågan på pengar för att kunna återställa stora områden i skogbärande skick. Eftersläpningen i fråga om skogsvårdsåtgärder på de enskilda skogsägarnas marker företer ungefär samma bild som domänstyrelsen skisserade i sitt remissvar i anledning av det förslag angående komplettering av skog, som vi diskuterade här förra onsdagen. Jag vill minnas att domänstyrelsen beträffande statens skogar räknade med en fortlöpande årlig investering av ungefär 13 miljoner kronor per år för att komma i balans i fråga om skogsvård och skogsuttag. Jag kan som ett exempel nämna, att skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län har beräknat, att inom dess verksamhetsområde ungefär 20 000 hektar skogsmark om året skulle under en tid av tjugo år behöva bli föremål för skogsvårdsbefrämjande åtgärder, och man kalkylerar med att därav torde cirka 18 000 hektar ligga inom enskilda skogsägares marker. Även om siffran blivit väl hög därför att arealen dubbelredovisats — ett år kan det vara fråga om hyggesrensning, ett annat år om sådd eller plantering på samma hektar — så kommer det faktiskt dock att röra sig om ungefär 20 000 hektar årligen.

Det ligger då kanske nära till hands att fråga: Ha de enskilda skogsägarna så till den grad försummat skogsvården, att läget blivit så dåligt? Ja, visst finns det försummelser, inte minst på grund

av den tidigare bristen på lagstiftning på området, som gav möjlighet för exploatörer att ta skogen och därmed jämnt. Men även för de enskilda skogsägarna har kruxet varit detsamma som för domänstyrelsen, nämligen brist på arbetskraft för åtgärdernas genomförande. Jag har i någon mån egen erfarenhet härav. Under de två senaste somrarna har jag försökt få en del skogsdiken upprensade men inte kunnat få arbetet utfört på grund av bristen på arbetskraft.

Vid en vikande konjunktur kommer också skogsarbetarintresset in i bilden. När efterfrågan på råvaror minskas, såsom givetvis kommer att ske den dag vi få en annan konjunktur ute i världen, möta vi problemet att kunna bereda skogsarbetarna kontinuerlig arbetstillgång och inkomst. Men såsom jag här tidigare visat, finns det en mycket stor reserv enbart av rena skogsvårdsarbeten. Därtill kommer att det råder eftersläpning i fråga om skötseln av flottningsleder, något som fördyrar och försvårar flottningarna. Det finns vidare ett stort behov av skogsbilvägar. Tillkomsten av dylika skulle inte bara öka avsättningsmöjligheterna för de berörda markerna utan också öppna möjligheter för skogsarbetarna att på ett drägligare sätt ordna sin bostadsfråga och göra deras färder till arbetsplatsen i skogen lindrigare.

Det finns sålunda en mycket stor reserv av ur nationalekonomisk synpunkt betydelsefulla arbeten, som måhända kunna genomföras i ett annat konjunkturläge, om vi bara hade tillräckligt med medel tillgängliga.

Det finns ur de synpunkter, som jag här betonat, fog för undran och kritik när det gäller medlens fördelning, oaktat herr statsrådet anser att uppgörelsen är tillfredsställande. Det borde enligt mitt förmenande ha varit möjligt att uttaga minst samma andel till här antydda skogsvårdsarbeten och andra lik-

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

nande åtgärder till skogens fromma som erhållits till sociala åtgärder för de i industrien anställda. Jag vill inte på något sätt underskatta betydelsen av de sistnämnda utan anser det tvärtom mycket lyckligt att man kunnat få pengar till sådana sociala åtgärder. Jag hoppas också att meningen är — fastän det inte framgick av interpellationssvaret — att dessa sociala förmåner inte endast skola komma de inom industrien anställda till del utan också dem som arbeta inom råvaruproduktionen.

Jag har, herr talman, inte kunnat underlåta att framföra dessa synpunkter, som livligt debatteras ute i landet, och jag ber till sist att än en gång få tacka för interpellationssvaret.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! När det gäller bakgrunden till interpellationen, är det alldeles riktigt att det har förekommit en allmän debatt om huruvida inte skogsbruket som sådant har blivit illa behandlat vid den uppgörelse som träffats. Man har gärna velat framställa saken på det sättet, att industrien och regeringen ha gjort upp det hela och så har skogsbruket fått sitta emellan.

Jag uppmärksammade att herr Jönsson i Rosshol i sitt anförande inte nämnde någonting om den merinkomst, som skogsbruket otvivelaktigt erhåller under innevarande och nästa år. I mitt interpellationssvar har jag hänvisat till denna merinkomst såsom en faktor som man måste beakta, när man bedömer den träffade uppgörelsen. Jag har tillåtit mig uppskatta merinkomsten för råvaran — det gäller inte bara den del som kommer från det enskilda skogsbruket utan vad som över huvud taget kommer att avverkas — för nu stundande avverkningsssäsong till ungefär 400 miljoner kronor. Jag har, när jag nämnt denna siffra, framhållit att det är

en mycket schematisk beräkning som ligger bakom densamma, men jag tror inte att det är någon som försökt jäva uppskattningen som sådan. När det alltså blir fråga om merinkomster för skogsbruket av en sådan storleksordning, anser jag att det bör finnas möjligheter för skogsägarna att använda en del därav just för de ändamål, som herr Jönsson i Rosshol här talat om.

Jag har inte den uppfattningen, att den uppgörelse som träffats i och för sig skulle innebära, att industrien har lämnat ifrån sig varje krona som vore möjlig att taga. När jag säger att uppgörelsen förefaller mig tillfredsställande, grundar jag detta mitt omdöme på det förhållandet, att om man vill ha till stånd en uppgörelse mellan två parter, får man finna sig i en konstruktion som båda parterna kunna acceptera. Det hade varit mycket lämpligt att fixera andra tal för fondandelarna än vad som nu skett, men jag vill erinra om att förutsättningen för en uppgörelse var ju, att en väsentlig del av pengarna skulle gå tillbaka till industrien. Vi voro från regeringen inte ute för att i första hand ta ifrån industrien dessa pengar. Vår huvuduppgift var i stället att draga undan en viss mängd pengar från marknaden eller, såsom det uttryckts, sterilisera en viss mängd av inkomsterna. Detta var för oss det primära. När vi första gången gävo besked om att vi hade för avsikt att uttaga prisutjämningsavgifter, så gjorde vi det därför att denna metod till hundra procent garanterade att pengarna verkligen blevo steriliserade. Riktigt på samma sätt ligger det ju inte till med den nu träffade uppgörelsen. Även om bolagen säkerligen inte komma att använda sina fondandelar som underlag för krediter eller liknande, få de dock pengarna i sin hand om ett visst antal år. Den uppgörelse som är träffad giver alltså ur den synpunkten sämre resultat än exportavgifterna skulle ha givit. Jag har

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

i detta fall tillåtit mig hänvisa till vad riksdagen sagt vid flera tillfällen, nämligen att det bör vara angeläget för regeringen att söka få till stånd en uppgörelse, innan man tillgriper åtgärden att lägga exportavgifter på varan. Vi ha velat taga hänsyn därtill och därför ha vi kommit till det resultat som vi nått.

Det vare mig fjärran att förneka angelägenheten av de skogsvårdande åtgärder av olika slag, som interpellanten har talat om här. Jag tror för min del, att det är en mycket angelägen uppgift att utföra dessa arbeten, och man vågar väl hysa den meningen med tanke på de betydande prisstegringar på virke som kommit till stånd, att det väl i alla fall skall bli möjligt för det enskilda skogsbruket att genomföra dylika åtgärder i större omfattning än tidigare.

Jag har ingen anledning att taga upp något resonemang i övrigt om avvägningen beträffande den andel, som går till skogsbruken och till sociala och andra ändamål i detta sammanhang. Jag tror att den kritik, som riktats mot uppgörelsen som sådan och som går ut på att skogen som objekt, som den del som levererar hela råvarukvantiteten, fått sitta emellan, är oberättigad, helt enkelt därför att man ej tagit hänsyn till vad som skett samtidigt med denna uppgörelse, nämligen de betydande rotvärdestegringarna.

Herr JÖNSSON i Rossbol (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet fäster uppmärksamheten vid de stegrade rotvärdespriserna sedan föregående år. Det föreligger dock ingen svindlande stegring av priserna, om man jämför med tidigare år. Visserligen kan man säga att det är höga priser, men det råder också exceptionellt höga exportpriser. Jag tror man kan säga, att avståndet mellan råvarupriset och exportpriset är större än någonsin tidigare, och därför

har man dock grundad anledning att anmäla missnöje, icke minst med hänsyn till att industrien föregående år hade möjligheter att pressa fram ett uppscendeväckande lågt pris på råvaran. Detta pris stod visserligen något så när i överensstämmelse med då gällande exportpriser, men industrien fick ju sedan sådana enorma vinster dels genom devalveringen, dels genom de starkt ökade exportpriserna, att det borde gjort det möjligt för den att avstå ytterligare tio procent, så att skogsägareparten och arbetareparten blivit jämställda. Jag har icke velat pruta på utgifterna till det sociala området. Jag anser bara, att minst samma hjälp bör utgå till skogsägarna som till de sociala åtgärderna.

Herr statsrådet upprepade vad han sagt i ett föredrag i Göteborg. Det kan ju för den som icke är initierad verka som om de enskilda skogsägarna fått en ökad inkomst på 400 miljoner kronor. Jag vill härtill åberopa, vad som fanns återgivet i Jordbrukarnas föreningsblad på ledarspalten lördagen den 18 november i år. Där gör man läsarna uppmärksamma på, att de enskilda skogsägarna disponera endast hälften av skogsmarken. Ej heller hade herr statsrådet nämnt något om att av dessa 400 milj. minst hälften faller på andra större skogsägare (bolag, kronan m. fl.) samt att skatten utgör minst 25 procent på vad de enskilda skogsägarna få i skogslikvider. De enskilda skogsägarna få sålunda ej så mycket större inkomster än förut, särskilt icke om man tar hänsyn till att skogsarbetarna — och det anser jag vara alldeles riktigt — fått ett bättre ackord. De ha fått ett avtal, som ger 14 procent mera än föregående år. Länsarbetsdirektören hemma i mitt län upplyste emellertid vid ett sammanträde, att arbetarna icke reflekterat i nämnvärd grad på att arbeta efter det nya avtalet, utan det kanske blir 14 procent och mera till utöver avtalet för

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

att de över huvud taget skola stanna vid arbetet. Även detta kommer att minska skogsägarnas behållning av de höga priserna.

I varje fall skulle jag ansett det riktigare, om regeringen reflekterat över ett annat sätt att sterilisera dessa topppriser. Man borde i överensstämmelse med ett förslag, som framlagts av Skogsägareföreningarnas riksförbund, låta det bli en frivillig sterilisering på vissa år framåt, till dess det blir en annan konjunktur. Om man gjort detta, och de enskilda skogsägarna fått dessa pengar steriliserade och sluppit betala skatt för dem, skulle de i stor utsträckning ha anammat en sådan linje. Det hade varit mera sympatiskt och skulle ha givit ett bättre resultat än dessa 10 procent komma att giva.

Herr **EDSTRÖM**: Herr talman! Jag skall icke närmare ingå på min åsikt om prisutjämningsavgifter och steriliseringsavgifter. Däröfver har jag yttrat mig förut i kammaren, och därför torde varken statsrådet eller någon annan vara obekant med min inställning till dessa saker.

Sterilisering är ett ord som förekommer jämt och ständigt i diskussionen, och det står också i statsrådets svar. Vad menas egentligen med att sterilisera pengar? Jag vet icke, om det finns någon riktig definition därpå. Det har lovats ifrån flera håll, att det skall bli en *effektiv* sterilisering. Vad menas därmed? Menas det att dessa pengar skola dragas in och användas av staten för dess utgifter? Det anser icke jag vara någon riktig sterilisering och därmed följa vissa svårigheter som vi sett nu, när tidigare steriliserade avgifter skola betalas tillbaka. Då blir det svårigheter. Dessa pengar ha ju under tiden varit i marknaden på nytt. Det kan ej kallas för att sterilisera pengar. Jag kan ej heller tänka mig att staten

nu skulle få in dessa avgifter i form av reda pengar, som ej komma till användning.

Denna fråga skulle jag naturligtvis icke så mycket rikta till handelsministern som till chefen för finansdepartementet. Men eftersom denna interpellation just rört sig härom, har jag tillåtit mig ta upp frågan. Jag tycker att man kan begära att få ett uttalande från regeringens sida härom och få höra handelsministerns och finansministerns åsikt om vad som menas med sterilisering.

Om jag skulle giva en verklig definition på vad som menas med sterilisering ur min synpunkt, skulle det vara denna. Man tar de pengar som komma in och lägger dem i en kassakista eller bränner upp dem, och därigenom minskar sedelutgivningen. Man får inte trycka nya sedlar — det är ej sterilisering — utan man måste, om pengar skola steriliseras, minska rätten att trycka nya sedlar med motsvarande belopp. Det är enligt min mening en effektiv sterilisering, allt annat är bara spegelfakteri och chimärer.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Till herr Jönsson i Rosshol vill jag säga på nytt, att vad jag velat erinra om är, att man sagt att skogen som sådan har kommit på mellanhand. Jag har ej gått in på, huruvida denna merinkomst tillkommer de enskilda skogsägarna, bolagsskogarna eller domänverket, ty hela resonemanget gick ju från början ut på att de, som över huvud taget ha skog, ha fått för litet. Därutöver har jag tillåtit mig säga, att råvaruprisets stegring motsvarar ungefär 400 miljoner kronor. Det finns ingen anledning att diskutera vad olika slags skogsägare fått ut av detta belopp. Det har inte varit min mening att över huvud taget beröra fördelningen eller att på något

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

sätt försöka blanda bort korten genom att påstå att de och de skogsägarna ha fått 400 miljoner kronor. Den av mig nämnda summan avser hela skogsbruket.

Om man säger att bättre resultat kunde ha nåtts än genom dessa anordningar, så är det klart att man kan säga det. Visst kunde vi ha ställt hårdare villkor på industrien. Frågan är bara, huruvida vi då fått en uppgörelse eller inte. Jag har sagt tidigare att vårt primära syfte var att dra undan denna penningmängd. Jag behöver heller inte sticka under stol med att det ur vissa handelspolitiska synpunkter kunde vara ett intresse, att vi fingo just denna form för uppgörelsen.

Interpellanten antydde nu att den utveckling, som ägt rum och som man brukar beteckna som en frigörelse av handeln, innebär att industrien fått trumf på hand. Jag kan svara både ja och nej. Det finns, tror jag, ingen anledning för mig med hänsyn till detta ömtåliga ämne att här diskutera, varför vi ha gjort som vi ha gjort. Jag nöjer mig med att påpeka att ur vissa handelspolitiska synpunkter var det också ett värde, att man fick en sådan uppgörelse till stånd.

Herr Edström tar upp frågan, huruvida dessa pengar verkligen bli undandragna marknaden. Då vi använt uttrycket sterilisera ha vi helt naturligt utgått ifrån att dessa pengar skulle kunna dras bort ifrån den allmänna rörelsen. När man säger att staten motverkar detta syfte i den mån sedelmängden spädes ut genom att riksbanken ger ut mera pengar samtidigt som staten drar bort pengar ur marknaden, så är det klart att detta är riktigt. Men under förutsättning att staten klarar sina utgifter med sina egna inkomster eller genom upplåning i öppna marknaden måste det innebära, att man drar undan dessa pengar med en åtstram-

ning av penningmarknaden som följd, och det är det vi vilja.

En helt annan sak är det, om staten kan få sina utgifter och inkomster att balansera. Det har ju varit kutym att man täckt utgifterna på driftbudgeten och lånat pengar för att täcka kapitalbudgetens utgifter. Detta har varit det traditionella sättet, och tillämpar man den metoden har ingen förändring inträtt på kapitalmarknaden. Som bekant ha vi velat gå ett stycke längre under senare år. Under vissa år ha vi åstadkommit en viss överbalansering, ehuru jag vill erkänna, att detta inte lyckades under det senaste året, då utgifterna blevo större. Men jag kan inte finna annat än att det blir en verkligt effektiv sterilisering eller ett undandragande av pengar från marknaden under förutsättning att staten för sina utgifter på ett tillfredsställande sätt skaffar inkomster som svara mot dess utgifter.

Herr JÖNSSON i Rosshol (kort genmäle): Herr talman! Jag vill inte bli missförstådd på den punkten att jag inte skulle vara anhängare av en viss liberalisering av handeln, men jag frågade närmast om inte även detta var ett medverkande moment till att industrien till synes nu haft ett starkare utgångsläge vid dessa förhandlingar än tidigare. Man hade ju tidigare vid en mindre vinstgivande marknad kunnat gå med på att avstå 50 procent, men nu har man höjt sina anspråk till 70 procent. Det är detta som jag anser vara skäl att anmärka på.

Jag förstår att det inte är lätt att få en uppgörelse till stånd, och jag har den uppfattningen, att såvitt det är möjligt bör man på frivillig väg söka få en uppgörelse i stället för att vidta tvångsåtgärder. Jag är också medveten om att industrien ingalunda kan betala ut till sista öret i en typisk högkon-

Svar på interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

junktur med mycket höga priser, då risktagandet är större än annars. Men icke förty anser jag och många med mig, att denna uppgörelse i hög grad har gynnat industrien och missgynnat det enskilda skogsbruket och framför allt det mycket angelägna och national-ekonomiskt betydelsefulla skogsvårdsarbete, som skulle ha kunnat utföras i ett annat konjunkturläge om man haft tillräckligt med pengar.

Herr EDSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet gav mig delvis rätt då han talade om att pengarna skulle tagas bort ifrån marknaden. Men mig synes som om denna sterilisering, varigenom man tar bort pengar ifrån industrien som ett slags lån, är precis detsamma som om riksgäldskontoret lånade i marknaden. Skillnaden är absolut ingen så länge som staten är ute och lånar i marknaden. Ty vare sig det blir tvångslån hos industrien eller ett frivilligt lån, tages precis lika mycket bort ifrån marknaden. Någon inflationsbekämpande åtgärd av allmän omfattning är det inte fråga om; för detta ändamål måste man vidta helt andra åtgärder.

Jag tycker det skulle vara mycket tacknämligt om statsrådet ville tala med sin kollega i finansdepartementet, så att vi finge ett auktoritativt uttalande om vad som menas med sterilisering. Är det att staten skall använda pengarna för sina utgifter eller ej?

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag tror nog man kan våga göra påståendet, att vårt lands skogsägare i stort sett utan att knorra ha accepterat den toppbeskärning av skogsinkomster-na som gjorts. Ätminstone de skogsägare jag kommit i kontakt med ha haft förståelse för faran av alltför stora konjunktursvängningar och att man ur den synpunkten får finna sig i att berövas en del inkomster. Jag skulle bara i det

sammanhanget vilja ställa frågan, om det är så säkert att andra samhällsklasser i en liknande situation skulle vara redo att göra samma uppoffring.

Det blir kanske i stället anledning till något missljud när man resonerar med skogsägarna om vad de »steriliserade» pengarna skola användas till. I vårt land ha vi ju ett oerhört stort behov av medel och av arbetskraft till skogsvårdande åtgärder. Det förhåller sig också så, att detta arbete är ett arbete på lång sikt — i regel får väl den som utför arbetet inte någon nytta av det, och skulle man räkna ekonomiskt, kapitalisera med ränta på ränta och lägga till skatter och övriga omkostnader och utgifter, kanske man skulle finna att detta skogsvårdande arbete knappast är ekonomiskt lönande. Det är därför man tycker att i en situation som denna, när man uppnår toppriser på skogsprodukter och sedan tar bort en del av dessa toppriser från skogsbruket, borde en något större andel av detta belopp ha fått användas just till skogsvårdande åtgärder.

Jag försäkrar att även om man fått hela beloppet hade det inte på långt när räckt — man hade för övrigt saknat arbetskraft för att kunna disponera dessa pengar — att åstadkomma vad man behöver åstadkomma när det gäller förnyelse av skogsbeståndet. Det är därför man något knorrar ute i bygderna och tycker att dessa pengar äro dock komna ifrån skogen och borde därför ha fått i största möjliga utsträckning användas för skogens framtida bestånd.

Dessutom tycker jag nog att även Skogsägareföreningarnas riksförbund borde vara förhandlingspart när det gäller avtal, som så intimt berör dess medlemmar som detta gör. Nu vet jag mycket väl att bevillningsutskottet och riksdagen sagt, att skall det träffas sådan överenskommelse, bör det ske med industriens representanter. Men jag vill

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

erinra om att våra skogsägarföreningar sedan den tiden ha fått ett helt annat grepp om marknaden än de hade förr. De ha blivit en betydelsefull faktor att räkna med. Om man i en framtid kommer i liknande situationer tror jag därför det vore tacknämligt, om regeringen ville gå in i förhandlingar även med dessa föreningar och få del av deras syn på saken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 211—216, bevillningsutskottets betänkanden nr 64 och 65, bankoutskottets utlåtanden nr 24 och 25, andra lagutskottets utlåtande nr 50, tredje lagutskottets utlåtande nr 28 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 56—59.

§ 8.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att

andra lagutskottets utlåtande nr 50 måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens förredragningslista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 9.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Under hänvisning till att jag den 17 november 1950 blivit av Kungl. Maj:t utsedd att vara ombud vid förhandlingar rörande Sveriges varuutbyte med Förbundsrepubliken Tyskland, anhåller jag härmed om ledighet från riksdagsmannauppsdraget under tiden från 1 december 1950 till höstsessionens slut.

Göteborg den 24 november 1950.

Walter Edström.

Kammaren biföll denna anhållan.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.08 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 29 november.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att Disa Västberg på grund av sjukdom (bronchitis) är oförmögen till arbete fr. o. m. den 21 november 1950 t. o. m. den 2 december 1950 intygas.

Stockholm den 21 november 1950.

Walter Ritter,
leg. läkare.

Kammaren beviljade fru Västberg ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. den 21 innevarande november t. o. m. den 2 nästkommande december.

§ 2.

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG** erhöi på begä-

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

ran ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr Bomans i Kieryd interpellation angående underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning dels ock herr Nilssons i Bästekille fråga angående förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, och herr statsrådet Sträng lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Till handelsministern har i första kammaren riktats en interpellation av herr Gustaf Elofsson rörande storleken av importen av utländsk frukt under innevarande år. Herr Elofsson har vidare velat veta regeringens synpunkter på denna import för framtiden i belysning av den inhemska fruktens avsättningsförhållanden. I andra kammaren har herr Nilsson i Bästekille frågat, om man har för avsikt att till skydd för de svenska fruktodlarna ge de svenska delegerade vid tullförhandlingarna i Torquay sådana direktiv, att tullen på äpplen utsträcker till att gälla även under februari och mars månader. Slutligen har herr Boman i Kieryd i andra kammaren interPELLERAT jordbruksministern, huruvida allmänna åtgärder för att underlätta den svenska fruktproduktionens avsättning i nuvarande läge anses motiverade och vilka åtgärder som i så fall kunna ifrågakomma.

Då dessa tre frågor beröra ett och samma ämne, har det befunnits lämpligt, att de besvaras på en gång.

Jag skall då först ta upp frågan om importens betydelse i detta sammanhang. Man har från olika håll velat göra gällande, att svårigheterna att finna avsättning för den svenska fruktskörden till stor del skulle bero på att utländsk

frukt införes i landet under den tid då svensk frukt saluföres. De faktiska importsiffrorna för året stödja emellertid ej detta antagande. I första hand är det importen av äpplen och päron, som är av intresse. Under månaderna augusti, september och oktober har endast en obetydlig kvantitet äpplen (70 ton) införts i landet. Päronimporten låg helt nere under augusti och september; under oktober ha införts 400 ton, vilket torde sammanhånga med att svenska päron vid denna tid på året icke längre saluföras i tillräckliga kvantiteter. Vad beträffar övrig färsk frukt såsom bananer, apelsiner och vindruvor har visserligen förekommit en rätt betydande import även under tredje kvartalet i år, men denna import torde endast i ringa utsträckning kunna anses inverka på försäljningen av svensk frukt.

Med anledning av herr Elofssons fråga vill jag nämna, att fruktimporten sedan årets början visar jämförelsevis höga siffror. Till utgången av oktober hade införts 14 300 ton äpplen, 2 800 ton päron, 2 600 ton vindruvor, 63 800 ton apelsiner och närmare 25 000 ton bananer. Dessa siffror ligga högre än siffrorna för motsvarande tid förra året. Då emellertid importen till största delen ägde rum under årets första åtta månader äro siffrorna av underordnat intresse, när det gäller att bedöma importens inverkan på avsättningen av vår egen fruktskörd.

Vad angår importen för framtiden kan det förmodas, att de svenska fruktodlarna särskilt under goda skördeår ha möjlighet att genom sin egen prispolitik hindra konkurrerande import av exempelvis äpplen och päron. Att staten med hänsyn till den inhemska fruktodlingen skulle under vissa tider av året helt hindra import av exempelvis apelsiner, bananer och vindruvor förefaller ej tillräckligt motiverat. Det är nog orealistiskt tro, att det svenska folket härigenom skulle kunna förmås

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

att i nämnvärd omfattning öka konsumtionen av svenska äpplen och päron. En sådan politik skulle för övrigt stå i strid med våra handelsöverenskommelser med de fruktexporterande länderna. I dessa överenskommelser ha vi fått förbinda oss att medgiva import till bestämda kontingenter av olika, ur försörjningssynpunkt mindre betydelsefulla varor, däribland färsk frukt. För att undvika missförstånd vill jag nämna, att dessa kontingentsåtaganden icke innebära någon skyldighet att köpa varorna i fråga, endast att bevilja importlicenser i den mån köp komma till stånd. Våra medgivanden uppvägas oftast av motsvarande förmåner för svenska exportvaror, beträffande vilka importtillstånd eljest icke skulle lämnas i vederbörande länder. I det sammanhanget bör nämnas, att vi som ett led i frigörelsen av handeln mellan Marshallländerna funnit oss böra uppföra såväl apelsiner som bananer på frilista.

Vad beträffar konkurrensen mellan importerad och svensk frukt bör slutligen framhållas, att den svenska fruktodlingen åtnjuter ett icke obetydligt tullskydd. Under den tid svensk frukt saluföres utgår högre tull för exempelvis äpplen, päron, plommon och vindruvor. Äpplen äro sålunda belagda med en tull av 20 öre per kg under andra halvåret och 10 öre per kg under januari månad. Riksdagen har så sent som i år godkänt en överenskommelse från tullförhandlingarna i Annecy i fjol, enligt vilken den tidigare under februari—juni utgående tullen på äpplen — 10 öre per kg — borttagits. Av lätt insedda skäl är det mycket svårt att nu ifrågasätta någon ändring härutinnan. Tullnedsättningen under februari—juni ingår för övrigt som ett led i en överenskommelse med USA, som innefattar för svensk export värdefulla amerikanska tullkoncessioner. Som jag förut antytt är det dessutom ovisst, om

en förlängning av skyddsperioden för äpplen är av egentlig betydelse för möjligheterna att finna avsättning för den svenska äppleskörden. Under goda skördeår, då tillgången på svensk frukt är helt avgörande för priserna på hemmamarknaden, har ju tullskyddet över huvud taget icke någon betydelse för avsättningen.

När svårigheter i år uppkommit för den svenska fruktodlingen ha dessa svårigheter endast i ringa grad berott på importen av utländsk frukt. Det är emellertid givet att vi vid våra handelsförhandlingar och vid prövningen av förekommande importönskemål skola noga beakta den svenska fruktodlingens intressen. Dessa hänsyn måste dock vägas mot handelspolitiska och därmed jämförliga synpunkter.

Herr Boman har i sin interpellation berört en del särskilda frågor av betydelse, när det gäller att förbättra avsättningen av svensk frukt. Sålunda framhålls, att marknadsförandet av den svenska frukten lämnar åtskilligt övrigt att önska, bl. a. i det avseendet att några enhetliga kvalitetsbestämmelser inte tillämpas. Med anledning härav vill jag erinra om att Sveriges standardiseringskommission sedan flera år tillbaka meddelat förpacknings- och kvalitetsbestämmelser för svensk frukt. Dessa bestämmelser torde i allmänhet tillämpas av de större packerierna. Där emot är det otvivelaktigt så, att en hel del och kanske största delen av den frukt, som säljes på torg eller från mindre odlare direkt till detaljhandlare, inte är sorterad efter några enhetliga normer. Då det fanns normalpriser på frukt, hade man genom prisbestämmelserna möjlighet att framtvinga en sortering efter enhetliga normer. Denna möjlighet finnes emellertid ej nu. Det skulle givetvis kunna övervägas att statsmakterna skulle ingripa på detta område och göra vissa sorterings- och förpackningsbestämmel-

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

ser obligatoriska för all saluförd frukt. Enligt min mening har man emellertid anledning att ställa sig tveksam här emot, bl. a. därför att det nog skulle kräva en ganska omfattande kontrollapparat att göra bestämmelserna fullt effektiva. Det förefaller i stället som om det här skulle finnas en uppgift, som en väl uppbyggd producentorganisation skulle ha goda möjligheter att lösa.

Vad vidare gäller utbyggnaden av den industri, som använder frukt som råvara, vill jag framhålla, att kapaciteten hos anläggningarna för framställning av äppelmos och fruktkonserver torde vara fullt tillräcklig. Herr Boman har emellertid måhända här närmast tänkt på användningen av äpplen för framställning av must och cider. I fråga om den förra tillverkningen kan nämnas, att statsmakterna under slutet av 1930-talet och första hälften av 1940-talet årligen lämnade vissa anslag som bidrag för att skaffa apparatur till mustrier. Det förefaller inte osannolikt att man efter hand genom musttillverkning kan finna användning för en inte oväsentlig del av den svenska fruktskörden. Särskilt för husbehovsodlare skulle otvivelaktigt tillgång till mustrier vara av värde och kunna bidra till att minska saluöverskotten vid goda skördeår. Vad angår tanken på att använda frukt för tillverkning av cider vill jag endast erinra om att en framställning i ärendet, som varit på remiss hos myndigheterna, i maj 1950 överlämnats till 1944 års nykterhetskommitté.

På tal om vad som från statsmakternas sida gjorts och göres för att förbättra avsättningsmöjligheterna för den svenska frukten vill jag till slut framhålla, att från jordbrukets lagerhusfond kan lämnas lån för uppförande av fruktlagerhus och lagringskällare för frukt.

Det allmänna intresset av att frukt-

produktionen inom landet kommer till nytta kan givetvis aktualisera frågan om statligt stöd i olika avseenden åt denna näringsgren. För ögonblicket torde emellertid knappast tillräckliga skäl härför finnas. I vad mån avsättningsförhållandena för den svenska fruktodlingen för framtiden skola kunna förbättras, måste i första hand bli beroende av branschens egna åtgärden. Det finns säkerligen utrymme för rationalisering och förbättringar i fråga om exempelvis lagring, transporter, distribution, förpackning och kvalitetskontroll. Genom ökad produktion av lagringsdugliga fruktsorter skulle vidare skörden kunna fördelas över en längre tidsperiod. Betydelsefulla uppgifter torde i dessa hänseenden föreligga för en effektiv producentorganisation. Vad slutligen beträffar utbyggnaden av förädlingsindustrien torde främst de rent kommersiella betingelserna härför böra vara utslagsgivande.

Vidare anförde:

Herr BOMAN i Kieryd: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för svaret och för den förståelse, som i svaret visats för de av mig framförda synpunkterna. Anledningen till interpellationen var de svårigheter som i höst drabbat avsättningen av frukten, då den svenska fruktskörden i år varit ovanligt riklig. Man får sätta detta mot bakgrunden av den stora ökning av den svenska fruktodlingen, som för närvarande äger rum. Enligt uppgift, som jag fått, uppskattade man 1948 skörden av äpplen till cirka 100 000 ton. Innevarande års skörd beräknas till cirka 150 000 ton. Man har räknat ut, att utökningen av fruktodlingen kommer att innebära, att 1958 års skörd kan uppskattas till cirka 300 000 ton. Allt detta är återgivet enligt uppgifter från Pomologiska föreningen. Vi kunna alltså i slutet av

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

1950 räkna med en fördubbling av innevarande års skörd. Man har beräknat värdet av årets skörd till cirka 350 miljoner kronor, vilket skulle innebära, att i slutet av 1950-talet fruktskördens värde kan uppskattas till cirka 700 miljoner kronor. Med hänsyn till denna utveckling och till de värden fruktskörden representerar är det enligt min mening ytterst angeläget, att vi i tid ägna uppmärksamhet åt avsättningen av den svenska frukten i framtiden, så att vi icke komma att få svårigheter som bli värre än dem vi haft i höst, då det gäller avsättningen av den svenska fruktskörden.

Sedan jag framställde interpellationen, har också frågan tagits upp i olika sammanhang i södra Sverige, där dels yrkesfruktodlarna, dels Skånska trädgårdsföreningen i Malmö, haft sammanträde i Växjö på initiativ av RLF hållits. Där har man diskuterat möjligheterna att underlätta avsättningen.

Jag vill passa på att understryka initiativet från RLF, där man föreslog, att icke bara yrkesfruktodlarna utan samtliga fruktodlare skulle komma med i detta sammanhang.

Jag skall icke ingå på de handelspolitiska problemen. Men jag har i motsats till herr statsrådet den uppfattningen, att den rikliga förekomsten av bananer, apelsiner och vindruvor under hösten, då bl. a. praktiskt taget varje lanthandel haft dessa varor på sin disk, i viss mån har försvårat avsättningen av sommar- och höstfrukt.

Jag vill understryka vad herr statsrådet sade vid Pomologiska föreningens utställning i Ostermans hallar. Han underströk, att vi skola sträva efter att styra den handelspolitiskt motiverade importen så, att den tidsmässigt icke kommer att alltför hårt kollidera med de inhemska producenterna.

Vad gäller kvalitetsbestämmelserna är jag överens med herr statsrådet, att

denna fråga i första hand bör lösas genom producentorganisationerna. Men det är ett så viktigt led i avsättningen, att man får fullvärdig och lämplig frukt och att den undermåliga frukten icke kommer ut för mycket i marknaden, att jag ändå måste ifrågasätta om man icke måste tillgripa tvingande bestämmelser, ifall det skulle visa sig omöjligt för enskilda producentorganisationer att klara denna sak. Under kriget, då vi hade priskontroll, gjorde man den erfarenheten, att de tvingande bestämmelserna i fråga om kvaliteten voro till bätnad för avsättningen av svensk frukt.

Beträffande industrien och dess utbyggnad har jag närmast tänkt på konserver- och musttillverkning samt eventuellt på den torkade frukten. Det importerats ganska mycket fruktkonserver och torkad frukt. Detta behov skulle kunna tillgodoses genom inhemska industri. I fråga om musttillverkningen har jag den uppfattningen, att det är betydligt mera att göra på detta område. Jag tror att man skulle kunna bygga ut denna industri väsentligt mera än vad som är fallet. Jag vill här påpeka en sak, som är värd uppmärksamhet från statsmakternas sida. Det gäller byggnadstillstånden. Det är visserligen en fråga på mera kort sikt, men i alla fall har jag fått den upplysningen från mitt eget län, att ett byggnadsföretag, som gällde utbyggnad av kylanläggning vid ett lagerhus, icke kunnat igångsättas på grund av nekat byggnadstillstånd. I ett annat fall, där det gällde musteri och konserverindustri, kunde vederbörande icke få byggnadstillstånd utan måste förlägga rörelsen till ett annat län. Då man diskuterar eventuella statliga åtgärder vill jag fästa uppmärksamheten på att man tillvaratar möjligheterna för dessa industrier att bygga ut sin rörelse.

En fråga, som jag ställde i interpellationen, berördes icke i svaret. Det är

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

hur man skall öka konsumtionen i under-skottsområdena i Norrland. Jag ifrågasätter eventuellt en fraktlindring. Jag förmenar att det är ganska mycket att göra för att få en ökad marknad för svensk frukt, om man kan få ut frukten till underskottsområdena uppe i Norrland. Jag tror att frakten här spelar en rätt stor roll. Men jag är övertygad om att herr statsrådet har uppmärksamheten riktad även på detta spörsmål.

Den svenska frukten har stor betydelse för det svenska folkhushållet, för folkhälsan och för de ekonomiska och sociala värden som här beröras. Därför dristar jag mig att till herr statsrådet ställa den frågan, om icke en statlig utredning, där alla dessa spörsmål bleve föremål för en grundlig undersökning, kan anses motiverad. Skulle herr statsrådet icke vara beredd att nu svara på frågan, har jag i varje fall velat framföra tanken.

Herr JOHNSSON i Skoglösa: Herr talman! Den fråga som i detta sammanhang diskuteras är ju mycket stor och betydelsefull. Jag kan för min del icke underlåta att peka på den ofantligt stora betydelse, som denna fråga har för det svenska jordbruket som sådant. Det är ju icke bara yrkesodlarna det i detta sammanhang gäller. Man har i Pomologiska föreningen beräknat, att endast ungefär tio procent av den svenska fruktskörden frambringas av yrkesodlare. Resten odlas av mindre odlare, som ha detta som binäring till jordbruket eller andra näringsgrenar. Det måste ju för alla dessa fruktodlare, som icke räknas till yrkesfruktodlare, vara ett utomordentligt stort och vitalt intresse, att frukten, när den frambringas, kan avsättas till ett pris, som över huvud taget gör det möjligt för dem att även i fortsättningen räkna med detta stöd i sitt förvärvsarbete. Det är kanske framför allt ur denna synpunkt

som jag skulle vilja se den största betydelsen av att det kunde vidtagas åtgärder till gagn och hjälp åt fruktodlingens vidmakthållande i fortsättningen.

När herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i sitt svar säger, att importen av sydfrukter, exempelvis bananer, apelsiner och vindruvor, icke skulle i någon större grad menligt inverka för den svenska fruktens vidkommande, måste jag nog för min del uttala en helt annan uppfattning. När man i affärerna här i Stockholm eller nästan överallt i hela landet kan iakttaga, hur under den egentliga fruktsäsongen affärerna äro så överfyllda av just sådana utländska fruktvaror, att det måste locka människorna att köpa av dessa i kanske större utsträckning än som kan vara önskvärt. bestyrkes riktigheten av denna min uppfattning. Jag kan för min del icke heller tro, att det ur ekonomisk synpunkt för vårt lands vidkommande kan vara till fördel, att man på detta sätt tillåter import av dessa varor i obegränsad mängd, samtidigt som den svenska frukten i stor utsträckning förfares.

När jordbruksministern sedan talar om de stora uppgifter, som skulle åvila den svenska fruktodlingen och de svenska fruktodlarna, då det gäller att förbättra förhållandena, skall jag villigt och livligt instämma i detta jordbruksministerns uttalande. Det har ju också visat sig, att det under senare tid i mycket stor utsträckning tagits initiativ för att försöka åstadkomma förbättrade förhållanden i detta sammanhang.

Jag kan liksom herr Boman i Kieryd meddela, att man ifrån fruktodlarnas sida genom hänvändelse till RLF försökt att få till stånd organ, som skola försöka att i någon mån råda bot på de värsta bristerna inom fruktodlingsbranschen. Huruvida detta skall vara möjligt beror emellertid också i mycket

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

stor utsträckning på den hjälp och det stöd, som fruktodlarna i detta sammanhang kunna påräkna även från statsmakternas sida. Man har från fruktodlarhåll framfört önskemål om framställning av cider; man har talat om möjligheten att framställa vin av svenska äpplen och annan svensk frukt. Man har menat, att man kunde lika väl få göra detta som att man importerade dylika ting. Man har också pekat på svårigheterna att få byggnadstillstånd för lagerhus och svårigheterna att erhålla kapital till dessa. Jag tror, att om fruktodlarna kunna påräkna statsmakternas medverkan för att i detta sammanhang skapa möjligheter, som bättre motsvara de önskemål, som kunna göras gällande, än vad nu är förhållandet, skulle man från fruktodlarnas sida känna med sig, att man kunde göra nytta, och man skulle anstränga sig dels att frambringa kvalitetsfrukt och dels att över huvud taget söka skapa bättre förhållanden på fruktodlingens område.

Hela fruktodlingen skulle då kunna komma i ett gynnsammare läge och bli en näringsgren, varav landet i sin helhet skulle kunna ha nytta.

Herr talman! Jag har velat framföra dessa synpunkter. Jag vill samtidigt meddela, att vid det fruktodlarmöte, som hölls i Växjö för en vecka sedan, uttalades mycket starka önskemål om att man från statsmakternas sida skulle beakta dessa synpunkter i all den utsträckning som är möjlig. Men man uttalade också sin mycket starka vilja att själv på allt sätt bidraga till att sanera och ordna förhållandena på fruktmarknaden. Jag kan för min del icke annat än uttrycka en förhoppning om att den diskussion, som här i dag har kommit till stånd, skall leda till åsyftad verkan, så att denna för landet och dess många tiotusentals fruktodlare mycket betydelsefulla fråga skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Det är möjligt att jag icke har så många nya synpunkter att komma med utöver dem som redan blivit framförda, men denna fråga omfattas i varje fall med ett väldigt stort intresse i de fruktodlande provinserna. Man har ju förut talat om vilka stora värden det gäller och vilka stora kvantiteter som kunna odlas och avsättas. Om man därutöver försöker beräkna värdet av de stora kvantiteter, som icke kommit till nytta utan fått ruttna bort i våra trädgårdar och fullständigt förfaras, kommer man till fullständigt skrämmande tal. Folk i allmänhet kan icke förstå, att det icke från de styrandes sida har kunnat göras mera för att denna stora, förnämliga fruktskörd skulle kunna komma till gagn.

Herr statsrådet talade om att import av färsk frukt, apelsiner, vindruvor o. s. v., visserligen förekommer men att den endast i ringa utsträckning kunde inverka på försäljningen av svensk frukt. Jag tror icke att detta är riktigt. Det må så vara, att icke kvantiteterna av den importerade frukten äro så förfärligt stora i förhållande till vad som odlas här i landet. Men när den svenska frukten håller på att fullständigt flöda över, behövs det icke så mycken import av frukt för att den skall inverka. Det är icke bara i Stockholm som man säljer bananer, vindruvor och annan importerad frukt, utan det märkvärdiga är att runt om i landet vid våra järnvägars tidningskiosker och dylikt saluföres praktiskt taget bara utländsk frukt. Det är detta som vi fruktodlare reagerat mot, att man icke kan saluföra svensk frukt i stället för utländsk, när vi ha så gott om den inhemska frukten.

Det har sagts att fruktodlarorganisationerna böra göra propaganda. Det kan i viss mån vara sant, att det brister mycket i detta hänseende. Vi ha i våra fruktodlarorganisationer försökt med en sådan propaganda men ha misslyckats

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

flera gånger. Jag vill livligt hoppas, att det försök, som nu göres, skall lyckas bättre än de tidigare. Men om man skall kunna saluföra den svenska frukten i konkurrens med den utländska, fordras det mycken propaganda. Man kan icke göra propaganda utan att man har ekonomiska resurser för detta. Om den utländska frukten tillhandahålles på de ställen, där man ej saluför svensk frukt, måste man erkänna att de svenska fruktodlarna komma till korta i konkurrensen.

Herr statsrådet anförde de handelsavtal, som vi ha måst biträda med hänsyn till andra produkter som måste importeras. Men vi voro mycket reserverade när vi bedömde GATT-avtalet i våras. Vi sade, att det komme otvivelaktigt att inverka mycket ofördelaktigt på den svenska fruktodlingen. Det var icke bara färsk frukt det gällde, utan alla möjliga fruktkonserver förekommo samtidigt bland de i detta GATT-avtal berörda varorna. Jag tror att det skulle vara mycket vunnet, om statsmakterna ville med litet hårdare hand gå in för att icke lämna licenser till dessa importvaror, när vi ha så välsignat gott om svensk frukt.

Nu nämner herr statsrådet i detta sammanhang, att vi som ett led i frigörandet av handeln mellan Marshallländerna funnit oss böra uppföra såväl apelsiner som bananer på frilistan. Ja, herr statsråd, blir det icke ännu etter värre än vi tidigare haft det, om vi nu skola importera mer och mer till skada för den svenska fruktodlingen?

Jag tycker, att det är litet inkonsekvent av statsmakterna att hjälpa fruktodlarna med ganska bra anordningar men samtidigt icke hjälpa till att skydda dessa fruktodlare så, att de kunna hävda sig i konkurrensen. Jag är fullt införstådd med att det är producenterna själva som i första hand måste sörja för detta. Men de kunna icke göra detta utan att utrikeshandeln för dessa varor

också blir lagd så, att ett skydd beredes den svenska fruktodlingen.

Herr talman! Jag har icke kunnat underlåta att framföra dessa reflexioner från vår fruktodlande provins. Jag vill ännu en gång understryka, att fruktodlare icke kunna förstå, varför icke svensk frukt skall kunna bättre tillvaratagas än som skett innevarande år.

Herr DICKSON: Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille är på grund av sjukdom inte här närvarande, och jag ber att å hans vägnar få framföra hans tack till statsrådet för det positiva i hans svar. Huruvida herr Nilsson i Bästekille, som är en kritiskt lagd man, skulle varit nöjd med svaret undandrar sig mitt bedömande, men jag har velat redovisa att svaret kommit, och jag ber som sagt få framföra interpellantens tack i denna form.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det är inte mycket att tillägga utöver interpellationssvaret, som ju var ganska utförligt. Jag har emellertid nu närmast begärt ordet för att kanske få till stånd en mera nyanserad debatt i fråga om själva konkurrensen mellan den inhemska frukten och de omdebatterade bananerna och vindruvorna. Jag har vid tidigare tillfällen deklarerat den uppfattningen, att härvidlag stå två uppfattningar emot varandra, nämligen dels de inhemska odlarnas mening att få ha marknaden monopoliserad för sin egen del framför allt under höstmånaderna, när den svenska frukten går ut i handeln, och dels de svenska exportörernas önskan att få till stånd handelsavtal med sådana länder, vilkas vanliga exportvaror äro bananer, apelsiner och vindruvor. Vi kunna ju inte reglera säsongerna i hithörande avseende, då det ju vid handelsavtal med exempelvis Frankrike, Rumänien och Bulgarien lig-

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

ger så till, att dessa länders druvskörd blir mogen på hösten. Det är därvidlag fråga om exportländernas speciella varor, och det går inte om man vill exportera och ha ett handelsutbyte att bara vinka med kalla handen och säga, att här blir det ingen import. Vad vi kunnat göra när vi sökt efter en kompromiss mellan dessa båda synpunkter är att inte ta in äpplen och päron just under den tid när den svenska marknaden kan förses med svenska äpplen och päron.

Om apelsinerna och vindruvorna äro varor direkt konkurrerande med den svenska frukten äro meningarna delade, och jag skall här inte presentera någon deciderad uppfattning om den saken, men eftersom diskussionen hittills har varit ganska ensidig kanske jag ändå får tillåta mig säga, att det är inte så alldeles säkert att den, som går ut för att köpa ett kilo bananer, köper äpplen, därest han inte får sina bananer; det kan hända att han inte köper något alls. Det har också gjorts gällande, att om svenska folket över huvud taget lär sig att äta frukt — således både apelsiner och bananer och vindruvor — blir det intresserat av ett permanent inslag av frukt i sin konsumtion och därmed också av att köpa äpplen och päron under sådana tider, då de andra varorna inte finnas i marknaden. Det finns sålunda skäl, som ha anförts för att konsumtionen av frukt på detta område medverkar till att stimulera fruktkonsumtionen över huvud taget, och eftersom debatten bör vara litet mera nyanserad har jag velat redovisa dessa skäl. Därmed har jag inte sagt att jag delar den uppfattningen, men att skälen ha anförts från många håll är uppenbart.

Sedan är det också så, att om den svenska fruktodlingen skall bli vad de svenska fruktodlarna hoppas på, är det kanske också nödvändigt att vi se oss om efter marknader utanför våra egna gränser. Jag har nog den uppfattningen,

att åtskilliga sorter av svensk frukt ha en sådan kvalitet, att de kunna konkurrera med och t. o. m. vara överlägsna de flesta sorter av äpplen och päron som vi importera. Om detta antagande är riktigt böra kanske de svenska fruktodlarna så småningom kunna bygga upp en exportmarknad till de delar av jordklotet, där det saknas frukt när svensk frukt är tillgänglig. Jag tycker att det är litet inkonsekvent när man säger, att man inte skall köpa något utifrån, samtidigt som jag vet att bland svenska fruktodlare föreligga förhoppningar om att man så småningom skall kunna komma fram till en export även av varor från svensk odling.

Herr Boman i Kieryd undrade om man inte kunde tänka sig en statlig utredning för att kunna klara upp de problem, som framför allt ha aktualiserats under den gångna hösten. Jag tror nog att de problemställningarna äro rätt väl klarlagda. Vi hade ju en frukt- och trädgårdsutredning i slutet av 1930-talet, som penetrerade hela problemet och som presenterade ett förslag, som även blev föremål för vissa beslut av riksdagen. Det konstaterades av denna utredning, att det är en fråga om sortval. När det gäller den svenska fruktodlingen ha vi, om jag inte minns fel, mellan 500 och 600 olika sorter, av vilka kanske ett 20-tal äro av den kvalitet, att de äro lagringsdugliga och en verkligt god vara. Här är en skolningsuppgift för våra fruktodlare. De yrkesmässiga fruktodlarna ha blicken öppen för detta, men det gäller inte våra villa- och egnahemsägare, som vanligen föra de gamla lätt förstörbara sommar- och höstsorterna, som ett rikt är alltid måste ställa till sådana problem som vi haft innevarande höst. De yrkesodlare, som kunna sin sak och som bygga upp sin odling på lagringsdugliga sortiment, som kunna saluföras i november, december och januari, tror jag inte kunna framföra några starka skäl för klagomål i det av-

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

seendet. Därav följer också att den kritik mot medgivandet, som gjordes i GATT-avtalet då tioörestullen togs bort under månaderna februari—juni, hade måhända mera känslomässig än reell betydelse. Jag har ingen kännedom om att de svenska fruktodlarna, som haft frukt till avsalu under februari, mars och april, haft någon svårighet att finna avsättning på den inhemska marknaden.

Här är det sålunda fråga om ett sortimentsval, det är fråga om standardisering, det är fråga om reklamverksamhet, och det kan vara fråga om själva distributionen; jag tror att allt detta betyder en hel del. Vidare är det fråga om lagring och lagringsbeständighet hos de olika sorterna. Men dessa problem äro faktiskt genomdiskuterade och som jag tror kartlagda. Om det sedan visat sig icke ha blivit vad vi önskade, därom kan man väl tvista, men jag tror att efter de erfarenheter fruktodlarna gjort innevarande höst är man beredd att från såväl deras som handelns sida vidta åtgärder på eget initiativ, ägnade att komma till rätta med de mest besvärliga förhållandena.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Jag kan helt instämma med herr statsrådet i ett par punkter. Det gäller först då han säger, att den svenska frukten såväl till utseende som smak och arom är överlägsen den utländska; detta är säkert alldeles riktigt. Jag tror alltså att man kan våga det påståendet, att den utländska frukten på intet sätt kan jämföras med den svenska i dessa avseenden. Vidare är jag överens med herr statsrådet när han säger, att i vårt land odlas för många sorter som inte äro lagringsdugliga. Härvidlag gå väl gamla synder igen, men den saken försöker man bättra numera från såväl odlarnas egen sida som från deras organisationers och myndigheternas sida, så att det går att odla och saluhålla

svensk frukt efter jul och ända fram på våren. Och har man kommit så långt tror jag inte att det är något problem med avsättningen av den svenska frukten, utan då tror jag nog, att det skall kunna ordnas så att den svenska frukten blir så pass konkurrensduglig, att tullen inte kommer att spela så förfärligt stor roll.

Det var emellertid inte bara för den färska frukten man sänkte tullen, utan det gällde också konserverad frukt. Man försöker under hösten ta vara på svensk frukt, som inte är saluduglig, genom att förädla den till fruktkonserver, som kunna saluföras när som helst. I GATT-avtalet sänktes som sagt också tullsatsen för fruktkonserver.

Nu säger herr statsrådet, att det inte är säkert, att den som vill köpa apelsiner men inte kommer över några, i stället köper svensk frukt. Men man kan väl uttala den förmodan, att butiksinnehavarna kunde säga till en sådan köpare, att det är väldigt dumt att köpa apelsiner, när det finns så utmärkta svenska varor. Jag undrar om inte en kund efter ett sådant påpekande skulle köpa äpplen i stället.

Men, herr statsråd, det var inte bara detta jag ville säga vid detta tillfälle utan också att jag tror att den, som salubjuder utländsk frukt som apelsiner, vindruvor och bananer, också borde ha skyldighet att samtidigt saluföra svensk frukt, när det är så välsignat gott om den. Det är nog ingen tvekan om att sammanlagt ganska stora kvantiteter då skulle komma att konsumeras på det sättet.

Herr **JOHNSSON** i Kastanjegården: Herr talman! Man får nog ge herr statsrådet rätt i att det ett år som det innevarande med denna rikliga fruktskörd måste uppstå stora problem vid den tid frukten skördas och att det inte är så lätt att reglementera på detta område.

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

Herr statsrådet nämnde något om villaägare och sådana, som odla frukt till husbehov, men dessa ta också hänsyn till hur deras trädgård ser ut. Man vill inte hugga ned gamla träd för att plantera nya sorter i stället; den saken spelar också mycket stor roll.

Jag skall inte gå in på frågan om konkurrensen mellan den utländska och den svenska frukten. Jag vet inte för min del om folk i allmänhet köper ett kilo äpplen i stället för ett kilo bananer, om sådana inte finnas att tillgå, men jag vill säga, att den allmänna uppfattningen bland fruktodlarna i vårt land är den, att även avsättningen av bananer och vindruvor inverkar på deras avsättningsmöjligheter.

Det finns emellertid två åtgärder, som i fråga om avsättningen kunna vidtagas, nämligen att man dels skapar lagerlokaler och dels inrättar musterier. I det senare avseendet tror jag inte att folk i allmänhet har så stor erfarenhet, men i södra Sverige finns det dock ett antal sådana musterier, som i regel äro rätt stora anläggningar och ligga i fruktodlingsdistrikten. Men det finns frukt även i andra områden. I min hemtrakt är det en framsynt lantbrukare, som i höstas när han såg att det skulle bli en riklig fruktskörd gjorde ettusteri i lokaler, som han redan hade till sin disposition. Naturligtvis är det därvidlag inte fråga om någon industri av något större mått, men han sysselsätter dock för närvarande ett tiotal personer, och folk fullständigt vallfärdar dit med sitt överflöd av frukt, dock inte den som är nerplöjd, ty för den finns ju inte hjälp, men annars försöker man nog att ta till vara så mycket som möjligt. För en tid sedan var jag själv nere och hade med mig äpplen och fick med mig hem must, alltså ren äppelsaft, standardiserad och fin, för 60 öre per liter. Men det är ju klart att det har sina sidor att bygga upp en sådan industri, ty man vet ju

inte hur det kan gå ett annat år med fruktskörden. Jag tror emellertid för min del, att om statsmakterna kunde ordna med anslag åt sådana framsynta personer, skulle därmed en hel del vara vunnet.

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Om jag bara med några korta ord får spinnas vidare på vad statsrådet sade om dels den svenska fruktens möjligheter att inom landet konkurrera med importerade fruktslag och dels våra möjligheter till export på utlandet, så vill jag säga, att det därvidlag naturligtvis i första hand gäller en kvalitetsfråga. I båda fallen, antingen man vill ha avsättning inom landet eller vill ha export, är det, som har angivits i interpellationssvaret, nödvändigt att man följer standardiseringskommissionens bestämmelser om hur frukten skall vara förpackad för att få betecknas med olika varunamn. Detta ger emellertid inte så förfärligt stor trygghet så länge det inte finns skyldighet för odlarna att rätta sig efter dessa bestämmelser, och det finns således ingen kontroll över hur det hela egentligen går till.

Speciellt vad beträffar exporten skulle jag vilja framhålla önskvärdheten av att samma organ, som vi ha för kontroll av andra jordbrukets produkter, exempelvis smör, nämligen Svenska smörprovningarna, kopplas in på en sådan kontroll. Jag tror att det för den svenska handelsdel skulle vara av rätt stor betydelse om man hade en sådan officiell bekräftelse på att det gjordes stickprov så att de varor, som äro förpackade under en viss benämning, svara mot densamma.

Om jag inte missminner mig ligger hos statsrådet förslag om omorganisation av den svenska smörprovningen. Jag tror inte att man därvidlag tagit sikte på den svenska frukten men väl på andra saker, och jag vill nu bara

Svar på interpellation ang. underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning och fråga om förlängd giltighetstid för tullen på äpplen.

hemställa till herr statsrådet, att han ville intressera sig för att skapa garantier för att vår exportmarknad beträffande frukten inte blir förstörd genom att vi inte ha någon som helst kontroll över att det är fråga om fullgod exportvara.

Sedan kan man naturligtvis, som herr statsrådet säger, konstatera, att man även under rika fruktår kommer att få sälja de goda vintersorterna. Det är riktigt. Men även vid odlingen av goda vintersorter får man en viss mängd utsorterad vara, och därför är frågan om den industriella användningen av vad man måste sortera bort även när det gäller gångbara fruktsorter inte så liten. Jag är inte så övertygad om att den utredning som i detta fall föreligger är tillfredsställande.

Eftersom herr Nilsson i Bästekille inte kunde svara i dag, därför att han är sjuk, skulle jag också vilja uttrycka en tanke, som jag vet att han har framfört till fruktodlare i Skåne, nämligen den, att fruktodlingen i någon mån skulle kunna komma i åtnjutande av samma skydd som jordbruksproduktionen i övrigt genom att det göres upp totalkalkyler och i framtiden typjordbrukskalkyler och att importkvantiteten rättas därefter. Jag vill inte, att äpplena skola räknas in i jordbrukskalkylen; då skulle de ställa till förskräckliga svårigheter. Men med den betydelse som fruktodlingen dock har undrar jag om det vore så alldeles ur vägen att göra upp kalkyler för själva fruktodlingen och på det sättet få någon ledning för dels vad som kan vara ett normalt pris på frukten, dels vilka kvantiteter som behöva importeras. Man skulle alltså ha en fruktalkyl likaväl som man har en jordbrukskalkyl. Jag vet att herr Jöns Nilsson har framfört denna tanke bland odlarna i Skåne, och dessa tyckte naturligtvis, att den var ett halmstrå att fästa sina förhoppningar vid för dagen, men jag tror, att det även på

längre sikt kunde vara rimligt, att en produktionsgren, som dock är så betydelsefull och som tydligen är stadd i expansion, får den stadga som upprätthållandet av en sådan kalkyl för olika år kan ge.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! När vi i våras behandlade detta problem här i kammaren tillät jag mig att framföra en del synpunkter. Jag ansåg, att det var oriktigt att man här i riksdagen skulle besluta att minska det skydd, som den svenska fruktodlingen har haft i en tid, när man börjar skörda frukterna av ett mångårigt arbete på trädgårdsodlingens område, varvid man har sökt åstadkomma mera hållbara fruktsorter, som bättre skulle kunna konkurrera med den utländska importen.

Herr statsrådet säger nu, att det sänkta tullskyddet inte betyder så mycket, men det betyder i varje fall precis lika mycket som det tullskydd man tog bort; tar man bort en tioöring i tull betyder det varken mer eller mindre än tio öre. När man genomförde detta avtal inbegreps i tullsänkningen inte bara den färska frukten utan även de produkter som tillverkas därav: konserver, saft o. s. v. Detta har medfört, att utlänningarna ha fått det betydligt lättare i konkurrensen på den svenska marknaden, och man har inte på det sätt, som skulle ha varit önskvärt och annars kanske i viss mån möjligt, kunnat genom konservering tillvarata en del av den frukt som inte kan bevaras.

Nu säger herr statsrådet, att man måste taga ställning till olika synpunkter dels från fruktodlarhåll och dels från våra exportintressenter. Det är alldeles riktigt, men man kan väl ifrågasätta om det kan vara klok ekonomi att offra valutor på att importera många gånger dyrbarare utländsk frukt till Sverige och låta en mycket stor del av

Svar på interpellation ang. utredningen rörande folksemester.

den svenska frukten förfaras, vilket i stor utsträckning har skett denna höst. Det är givet, att även exportindustriens synpunkter måste beaktas. Man måste söka komma fram till en avvägning av vad man anser lämpligt i varje särskilt fall, men jag tror nog, att man har gått den svenska exportindustriens önskemål till mötes i alltför hög grad i denna fråga.

Jag skall villigt medge, att för fruktodlarna återstå stora problem innan de kunna behärska detta område såsom de böra göra. Jag ser ett bidrag till lösningen i att de svenska fruktodlarna på ett bättre sätt organisera sig, taga hand om sina egna produkter och saluföra dem på ett effektivare sätt, men samtidigt även erhålla ett bättre stöd från statsmakterna för sina strävanden att förse den svenska marknaden med svensk frukt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.**Svar på interpellation ang. utredningen rörande folksemester.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Ericsson i Näs har med kammarens tillstånd frågat mig, vilka motiv som föranlett Kungl. Maj:t att åt arbetsmarknadsstyrelsen anförtro utredningen rörande folksemester, samt vidare frågat, om jag anser att Kungl. Maj:ts beslut rörande utredningsuppdraget står i god överensstämmelse med de av riksdagen uttalade önskemålen. Såsom svar härå får jag anföra följande.

Vid denna riksdags vårsession väcktes inom båda kamrarna ett flertal motioner, som alla togo sikte på frågan om förbättrade semestermöjligheter för

dem, som icke äro löneanställda och som därför ej på semesterlagen kunna grunda någon rätt till semester. Motionerna avsågo framför allt frågan om att bereda semester åt de mindre jordbrukarna och deras hustrur, men även andra medborgargrupper berördes i motionerna, såsom småföretagarna inom handel, hantverk och industri.

I en av dessa motioner — den som väcktes av herr Ericsson och åtskilliga av hans partikamrater — yrkades att man skulle undersöka möjligheterna att genom semestervikarier eller på annat sätt bereda företagare, deras hustrur och hemmavarande barn tillfälle till semesterledighet. Till de grupper, för vilka det visade sig omöjligt att erhålla likvärdig semester med den som de anställda åtnjuta, borde enligt denna motion frågan om kompensation i lämpliga former övervägas. Motionen utmynnade i en hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att frågan om möjligheten att bereda alla svenska medborgare en verklig folksemester gjordes till föremål för utredning i samband med arbetstidsutredningens då pågående undersökningar rörande utökad semester för arbetstagarna.

De olika motionerna behandlades av resp. kamrars allmänna beredningsutskott. Utskottsutlåtandena i ärendet godkändes av riksdagen, som i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 maj 1950, nr 362, anhöll, att de väckta motionerna måtte överlämnas till arbetstidsutredningen för att med iakttagande av vad som anförts i andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande närmare utredas.

I sistnämnda utskottsutlåtande framhölls att det icke rimligen kunde krävas, att samhället genom direkt ekonomiskt stöd skulle göra det möjligt för enskilda företagare att uttaga semester. Däremot kunde det enligt utskottets mening övervägas, om icke genom statens försorg någon form av förmed-

Svar på interpellation ang. utredningen rörande folksemester.

lings- eller serviceorgan borde inrättas, varigenom det skulle göras lättare för den enskilde företagaren att vid behov erhålla anvisning på lämplig vikarie eller hjälp i övrigt med anordningar, som visade sig nödvändiga för att ledighet skulle kunna uttagas.

Genom vad sålunda uttalats har det spörsmål, som det nu gäller, närmast blivit en arbetskrafts- och organisationsfråga, alltså en uppgift som ligger på helt annat plan än de som arbetstidsutredningen eljest har att syssla med. Arbetstidsutredningen har ju tillsatts för att ompröva gällande bestämmelser om arbetstidens längd för de anställda. Med hänsyn till det nära samband, som otvivelaktigt råder mellan nämnda fråga och frågan om en generell ökning av semestertidens längd, ansågs det lämpligt att, sedan sistnämnda spörsmål blivit aktuellt, de båda frågorna prövades av ett och samma organ. Av denna anledning fick arbetstidsutredningen i uppdrag att utreda frågan om en utökning av den lagstadgade semesterns längd. Detta uppdrag, som i somras stod inför sitt slutförande, är som bekant numera fullgjort, och arbetstidsutredningen sysslar numera enbart med sådana uppgifter för vilka utredningen ursprungligen tillsatts. Vad nu anförts föranledde uppenbarligen arbetstidsutredningen, som av vederbörande riksdagsutskott bereddes tillfälle att yttra sig i ärendet, att avstyrka, att det nu ifrågavarande utredningsuppdraget överlämnades till arbetstidsutredningen. Enligt arbetstidsutredningens mening borde i stället uppdraget kunna anförtros åt arbetsmarknadsstyrelsen.

Vid överbägande av denna fråga fann jag mig böra biträda arbetstidsutredningens uppfattning i saken. Här för talade icke blott att den begärda utredningen skiljer sig väsentligt från arbetstidsutredningens övriga uppgifter utan även — och framför allt — att enligt min mening vårt kommittéväsen

icke bör belastas med arbetsuppgifter, som kunna utföras inom ramen för den centrala ämbetsverksorganisationen. Arbetsmarknadsstyrelsen har, såsom även framgår av riksdagstrycket i ärendet, sedan flera år tillbaka varit inkopplad på denna fråga, särskilt när det gäller lanthushöjdarnas semesterproblem. En utredning av ifrågavarande art torde näppeligen kunna utföras utan medverkan av olika organ, som sortera under arbetsmarknadsstyrelsen. Det är emellertid givet, att utredningen måste ske i intim kontakt med de intresseorganisationer, som närmast beröras av utredningen, och att representanter för här berörda folkgrupper böra få tillfälle att framföra sina synpunkter på frågans lösning. Jag har förvissat mig om att så kommer att ske.

Med det anförda anser jag mig, herr talman, ha besvarat de framställda frågorna.

Härefter anförde:

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för socialdepartementet för det svar, som han har givit på min interpellation. Den motion om folksemester, som låg till grund för utskottsutlåtandet och som bifölls av kamrarna, syftade till en utredning om hur vi skulle kunna ordna det så, att semestern bleve en förmån för hela det arbetande folket och inte som nu för endast en del av detta. Den innebar alltså en långt syftande tanke.

Vi ansågo, att hela semesterfrågan borde tagas upp i ett sammanhang. Det borde klargöras hur lång semester det svenska folket skulle kunna ha råd med utan någon sänkning av levnadsstandarden på andra områden, och när detta konstaterats borde man också ange, efter vilka linjer problemet skulle kunna lösas rent organisationsmässigt. På denna punkt ansågo vi det rimligt att staten medverkade.

Svar på interpellation ang. utredningen rörande folksemester.

I motionen hänvisades bl. a. till vissa erfarenheter som gjorts beträffande semesterwikarieorganisationen för husmödrar i exempelvis Uppsala län, detta för att utskottet skulle ha någonting att taga på. Liknande motioner hade tidigare avslagits, och inte heller den här gången var det lätt att få utskottsmajoriteten med på en positiv skrivning.

De grupper i vårt samhälle, som ännu stå praktiskt taget utanför förmånen av semester, äro bl. a. småföretagare, hantverkare, jordbrukare och deras hustrur och över huvud taget husmödrar inom alla kategorier. När utskottet nu i enlighet med motionen beslöt att tillstyrka en utredning förutsattes, att det skulle vara svårt att få Kungl. Maj:t att gå med på en sådan. Beslutet kom således att bli ett förordande av arbetstidsutredningen, som utrett treveckorssemesteren för lönearbetare, men under förutsättning att denna skulle kompletteras med folk ur de berörda grupperna.

När Kungl. Maj:t i stället uppdrog åt arbetsmarknadsstyrelsen att göra utredningen fick jag den uppfattningen — vilken jag tror delas av flera — att hela frågan betraktats enbart som en arbetskraftsfråga och att tanken på folksemesteren inte ansetts så viktig, att den föranledde någon utredning annat än enbart ur arbetskraftssynpunkt. För min del har jag en något annorlunda uppfattning på den punkten.

I slutet av sitt interpellationssvar meddelade socialministern, att utredningen kommer att ske i intim kontakt med de intresseorganisationer som beröras och att representanter för här berörda folkgrupper böra få tillfälle att framföra sina synpunkter på frågans lösning. För detta sista uttalande ber jag att få tacka socialministern. Det ger vid handen att åtminstone någon möjlighet beredes dessa folkgrupper att medverka vid utformandet av de

linjer, som skola ligga till grund för folksemesteren.

Herr GUSTAFSON i Göteborg: Herr talman! När denna fråga behandlades i kammaren i våras tillät jag mig framhålla några nackdelar, som kunde vara förknippade med att överlämna detta stora och mycket svårlösta spörsmål till redan arbetstyngda organ. Det kunde finnas risk för att frågan skulle begravas, visserligen under mera hedervärda former än vad ett direkt avslag på motionen skulle ha inneburit men likväl på ett sätt, som inte vore till fördel för det stora skikt av vårt folk, som för närvarande inte har någon möjlighet att få semester.

Efter att ha hört statsrådets interpellationssvar vill jag nu säga, att jag hoppas att jag får tolka det som ett löfte om att den utredning, som nu skall företagas, kommer att ske skyndsamt och att arbetsmarknadsstyrelsen kommer att inse, att detta är en fråga av utomordentligt stor vikt, varför man bör lägga ned all energi på att få den löst så skyndsamt som möjligt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Jag skall inte ingå i annat svaromål än att säga att jag är fullt medveten om att frågan är av mycket stor betydelse, men jag vill understryka att det är omöjligt för en departementschef att tillmötesgå två rakt motsatta önskemål, nämligen dels att kommittékostnaderna skola nedsäckas och kommittéerna avskaffas och dels att vi ständigt skola tillsätta nya. Av herr Gustafsons i Göteborg anförande att döma skulle det i detta fall t. o. m. bli en mycket stor ny kommitté.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Uppskov med sjukförsäkringslagens
ikraftträdande m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtan-
de nr 50, i anledning av dels Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till lag
angående ändring i lagen den 3 januari
1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring,
dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 oktober 1950 dag-
tecknad proposition, nr 252, vilken hän-
visats till lagutskott och behandlats av
andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t,
under återopande av propositionen bi-
lagda i statsrådet och lagrådet förda
protokoll, föreslagit riksdagen att an-
taga följande förslag till

Lag

angående ändring i lagen den 3 januari
1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Härigenom förordnas, att i stället för
de tidpunkter, som angivas i 111 § samt
115—124 §§ lagen den 3 januari 1947 om
allmän sjukförsäkring skall gälla vad
Konungen med riksdagen därom fram-
deles förordnar.

I samband med propositionen hade
utskottet till behandling förehaft sju i
anledning av densamma väckta motio-
ner, nämligen

inom första kammaren

nr 530 av herr *Cassel*,

nr 531 av herr *Norling m. fl.* och

nr 539 av herrar *Ohlon* och *Lindblom*
samt

inom andra kammaren

nr 630 av herrar *Hagård* och förste
vice talmannen *Skoglund*,

nr 631 av herr *Dahlgren m. fl.*,

nr 643 av herr *Ohlin m. fl.* och

nr 644 av fru *Eriksson* i Stockholm.

I de likalydande motionerna I: 531
och II: 631 hade yrkats, att riksdagen
mätte avslå förevarande proposition.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte med avslag å

motionerna I: 531 och II: 631 bifalla fö-
revarande proposition;

B. att motionerna I: 530 och II: 630, i
den mån de icke kunde anses besvarade
genom vad utskottet i utlåtandet anfört,
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd;

C. att motionerna I: 539 och II: 643, i
den mån de icke kunde anses besvara-
de genom vad utskottet i utlåtandet an-
fört, icke måtte föranleda någon riks-
dagens åtgärd; samt

D. att motionen II: 644 icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) beträffande utskottets hemställan
under punkten B. och motiveringen till
denna hemställan av herrar *Jacobsson*
i *Igelsbo*, *Hallagård* och *Sunne*, fru
Svenson, herrar *Carl Eric Ericsson* och
Hagård, fröken *Höjer* och herr *Carlsson*
i *Bakeröd*, vilka ansett, att utskottet,
med beaktande av den motivering, som
lämnats såväl i motionerna I: 530 och
II: 630 som i motionerna I: 539 och
II: 643, bort hemställa, att riksdagen
mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att givna uppdrag att ompröva
kostnadsfrågorna i samband med 1947
års lag om allmän sjukförsäkring måtte
utvidgas till att omfatta även frågorna
om sjukpenningförsäkringens konstruk-
tion, därvid särskilt förutsättningar för
en samordning med andra socialförsäk-
ringsformer måtte tillskapas;

2) beträffande utskottets hemställan
under punkten C. och motiveringen till
denna hemställan av herrar *Jacobsson*
i *Igelsbo* och *Sunne* samt fröken *Höjer*,
vilka ansett, att utskottet på grund av
den motivering, som återopats i motio-
nerna I: 539 och II: 643, bort hemställa,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.
Maj:t anhålla dels att givna uppdrag att
ompröva kostnadsfrågorna i samband
med 1947 års lag om allmän sjukförsäk-
ring måtte utvidgas till att omfatta även
frågan om systemet för avgiftsuppbör-
den, dels ock att övervägandena om en
effektivisering av den frivilliga sjukför-
säkringen måtte inriktas bl. a. på ett

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

upphävande av maximeringen av statsbidraget till läkarvården, successiv höjning av högsta sjukpenningsskatten samt införande av familjetillägg.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr HAGÅRD: Herr talman! I fråga om propositionens förslag rörande uppskov med sjukförsäkringens ikraftträdande föreligger ingen meningsskiljaktighet. Uppskovet tillstyrkes av andra lagutskottet.

I samband med denna frågas behandling har man inom utskottet väl beaktat, att inte mindre än tvenne utredningar i detta sammanhang ha igångsatts. Den ena har kombinerats med uppdrag att verkställa utredning angående den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Denna utredning har betingats bl. a. av behovet av aktuella beräkningar avseende möjligheterna för det fortsatta reformarbetet på det socialpolitiska området. Den andra utredningen har anförtrots pensionsstyrelsen, som skall undersöka i vad mån statens utgifter för den obligatoriska försäkringen skulle kunna nedbringas genom en ändrad fördelning av statens kostnader och medlemsavgifterna.

Det hör kanske erinras om att det ursprungliga förslaget från utredningskommittén förutsatte på sin tid att statens bidrag till sjukförsäkringen för år 1950 skulle utgå med 78,4 miljoner kronor. Detta utgjorde ungefär 35 % av sjukförsäkringens sammanlagda kostnader såsom de då hade beräknats. I propositionen höjdes detta belopp sedermera av Kungl. Maj:t till 199 miljoner kronor, och enligt nu föreliggande proposition skulle statsverkets kostnader komma att uppgå till 261 miljoner kronor, vilket vi i nuvarande ekonomiska läge inte kunna klara. När beslutet fattades år 1946 fanns det inga ekonomiska hämningar och inga ekonomiska

bekymmer. Nu ha vi emellertid kommit i ett sådant läge, att vi tvingas att taga hänsyn till de ekonomiska synpunkterna på ett helt annat sätt än tidigare.

I de motioner, som ha avlämnats i detta sammanhang, ha en del särskilda önskemål framförts; särskilt gäller detta en motion som förste vice talmannen i denna kammare och undertecknad ha avlämnat, där vi enligt vår egen mening ha lagt fram synnerligen viktiga synpunkter.

Den 20 april i år utlovade statsministern, att man skulle göra en utredning avseende sjukpenningkonstruktionen i den sjukförsäkring, som vi antogo år 1946, och att man i detta sammanhang skulle komma in på frågan om samordning mellan de olika socialförsäkringsgrenarna. Om denna utlovade utredning säger propositionen inte ett enda ord, herr socialminister. Jag fattade det för min del så, att man åtminstone under hand, även om det inte skett officiellt, hade uppdragit åt pensionsstyrelsen att taga denna fråga under behandling, men såvitt jag har kunnat finna har pensionsstyrelsen inte fått något uppdrag i den vägen. Det är detta som har föranlett motionen. I annat fall skulle jag inte ha besvärat riksdagens tryck med en ny framställning i denna riktning. Min medmotionär och jag ha emellertid ansett detta så oerhört viktigt, att vi icke ha kunnat hålla tillbaka våra synpunkter.

Jag hade tillfälle att redan i remissdebatten vid höstriksdagens början beröra detta spörsmål i mera allmänna ordalag. Jag skall inte upprepa vad jag då sade, men jag kan inte underlåta att framföra några sammanfattande synpunkter på frågan.

Den svenska socialvårdens efterblivenhet — jag vågar säga efterblivenhet — när det gäller planmässighet och samordning har så många gånger påtalats, inte minst här i riksdagen, att man nästan äcklas vid att upprepa det igen,

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

men man tvingas att göra det. Man kommer inte ifrån detta, och det kommer att upprepas oupphörligt.

Första gången riksdagen, såvitt jag kan erinra mig, försökte reda upp frågan om den planmässiga förenklingen och samordningen av socialvården var år 1937. Då avlämnades en hel del motioner, vilka utmynnade i en riksdagskrivelse, som slutligen föranledde tillsättandet av den stora utredning, som därefter har arbetat och ännu arbetar med frågan om samordning och förenkling och allmän överensstämmelse mellan grundläggande delar av socialvårdens olika grenar. Detta har varit huvudtemat i utredningen. Parallella utredningar igångsattes omedelbart beträffande dels sjukförsäkringen, dels arbetslöshetsförsäkringen och dels moderskapsförsäkringen — den senare kallas moderskapsbidrag — och även beträffande en överarbetning av gällande föreskrifter om ersättning vid olycksfall i arbete.

Det första livstecknet var en utredning av frågan om den obligatoriska sjukförsäkringen, som avlämnades 1944. Innan sjukförsäkringsförslaget slutligen togs upp till allvarlig behandling här i riksdagen hade emellertid utredningsapparaten hunnit leverera ytterligare ett förslag, nämligen om moderskapsbidrag — för enkelhetens skull kunna vi kalla det moderskapsförsäkring. Det innebar i korthet att man skulle rationalisera verksamheten samt avskaffa eller mildra den nuvarande förbistringen med tre olika moment: moderskapspenning, moderskapshjälp och mödrahjälp.

Det förutsattes samtidigt, att ersättningen vid olycksfall i arbete alltjämt skulle stå i proportion till den dagliga inkomsten alldeles som i sjukförsäkringen, fastän beloppen sedermera provisoriskt höjdes. Ingen kunde emellertid då gå ut ifrån att grunderna för sjukförsäkringen skulle så väsentligt rubbas. Sedan dess har ingenting avhört beträffande moderskapsförsäkringen —

förslaget vilar alltjämt i Kungl. Maj:ts kansli.

Jag skall inte här utförligt rekapitulera frågan om sjukpenningkonstruktionen vid 1946 års höstriksdag. Jag vill endast påminna om att Kungl. Maj:t själv tvekade ett ögonblick enligt vad man kan utläsa ur handlingarna. Kungl. Maj:t hade gjort upp två promemorior, en betecknad I och den andra II. Till den förstnämnda anslöt sig det övervägande antalet remissinstanser, och en delvis häftig kritik framfördes mot memoria II. Alternativ I grundade sig på förhållanden som då rådde inom den frivilliga sjukförsäkringen, och sjukpenningen ställdes i bestämt förhållande till inkomstbortfallet. Alternativ II däremot byggde sjukpenningen i två våningar: ett enhetsbelopp av 3 kronor 50 öre per dag och ovanpå detta ett belopp som helt berodde på frivillig anslutning. När man på detta sätt tänkte sig en minimisjukpenning för alla, skulle det vara naturligt, tyckte man, att kräva, att envar, som hade behov därav, skulle förstärka sina möjligheter med en anslutning till frivillig försäkring.

Jag måste medge, att det lät ganska bestickande i första ögonblicket. Men jag tror inte socialministern och de andra, som biträdde denna mening, riktigt räknade med människorna sådana som de i verkligheten äro. Obenägenheten att utöver ett visst mått av trygghet påtaga sig större uppoffringar i form av frivillig försäkring är alltför påtaglig. Det blir måhända, som det också påpekades 1946, alltför ofta så, att samhället i andra hjälpformer måste träda emellan. Det är också att observera, att årsavgiften för den obligatoriska försäkringen med en sjukpenning på 3 kronor 50 öre skulle bli endast 24 kronor, under det att en frivillig tilläggsförsäkring med 4 kronor 50 öre per dag skulle kosta ytterligare 45 kronor, alltså nära dubbelt så mycket som den obligatoriska försäkringen ensam. Detta var givetvis också ett förhållande, som skulle

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

komma att avskräcka dem, som hade intresse att tilläggsförsäkra sig.

Riksdagen tog Kungl. Maj:ts förslag, ehuru med stor tveksamhet. Uppläggningsen av detta beslut har sedermera vållat stora besvärligheter och faktiskt omöjliggjort samordningen av socialförsäkringen i övrigt.

Förslaget om samordning av sjukförsäkringen och moderskapsförsäkring med moderskapsbidrag var omedelbart sönderlaget genom det beslut som fattades. Ungefär vid denna tidpunkt — på hösten 1946 — var utredningsarbetet inom arbetslöshetsförsäkringen i det närmaste avslutat, och konstruktionen och organisationen av denna försäkringsform anslöto sig helt naturligt till de tankegångar, som återfunnos i utredningskommitténs förslag till sjukförsäkring.

Efter konferens med departementet fortsattes emellertid efter en längre tids uppehåll utredningen enligt de nya linjer, som den tvingats gå in på och som skulle överensstämma med riksdagsbeslutet 1946. När slutligen förslaget om arbetslöshetsförsäkring kom fram efter ett ganska mödosamt och framför allt kostsamt arbete, visade det sig emellertid, att resultatet var av sådan art, att det tillfredsställde varken dem som arbetade med detsamma eller remissinstanserna. Meningarna inom kommittén voro nära nog lika många som antalet ledamöter, men majoritetsförslaget anpassade sig dock till tankegångarna i den antagna sjukförsäkringen. Det skulle vara intressant att läsa upp de remissyttranden som avlämnades i detta sammanhang, och ännu intressantare skulle det vara att citera de yttranden, som förekommo då sjukförsäkringen var aktuell. Jag skall emellertid förbigå detta och bara erinra om ett påpekande från Landsorganisationen beträffande arbetslöshetsförsäkringen. Jag skall citera några ord som visa, att man på det hållet var fullt inne på de tankegångar, som funnos i utredningskommittén.

Landsorganisationen sade, att »principen om obligatorisk försäkring med enhetsunderstöd med kompletterande försäkring knappast låter sig genomföras inom arbetslöshets- och i vart fall icke inom olycksfallsförsäkringen och att sålunda ur synpunkten av socialförsäkringsgrenarnas samordning eller likformighet ett system med efter inkomsten graderad sjukpenning torde vara att föredraga. Landsorganisationen vill ånyo ge uttryck för denna sin principiella uppfattning beträffande utformningen av socialförsäkringarna, även om sjukförsäkringsfrågan vann sin lösning enligt alternativ 2.»

När uppskov med sjukförsäkringens genomförande första gången beslöts vid 1948 års riksdag var frågan om sjukpenningkonstruktionen uppe närmast i anslutning till en motion, som framfört önskemål om enhetlig organisation först och främst på det kommunala området men även i övrigt, och det skulle gälla samtliga socialförsäkringsgrenar i vårt land. Andra lagutskottet förutsatte då som det gör nu, att Kungl. Maj:t skulle ta upp denna fråga till noggrant övervägande så snart ske kunde. Detta har dock ännu inte skett av anledningar, som jag inte skall gå in på.

Just nu är lagen om ersättning vid olycksfall i arbete föremål för en viss översyn. Helt naturligt vore då att regleringen av olycksfall, som leda till kortvarig arbetsoförmåga, skulle ske inom den allmänna sjukförsäkringen för att man skulle kunna nedbringa kostnaderna och även det administrativa arbetet. Omkring 80 procent av de kortvariga olycksfallen föranleda en sjukdomstid av högst tre veckor, och vad denna anordning skulle betyda av förenkling och rationalisering inses säkert av alla. Emellertid synes en samordning enligt sjukförsäkringslinjen omöjlig även i detta fall.

Utskottet har inte velat vara med om någon skrivelse till Kungl. Maj:t i samordningsfrågan utan utgår, såsom jag

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

nyss sade, ifrån att en omprövning ändå kommer att ske. Beträffande statsministerns löfte den 20 april i år säger utskottet följande: »Utskottet vill i anslutning härtill erinra om den av statsministern i hans anförande i andra kammaren vid innevarande riksdags vårsession utlovade omprövning av ifrågavarande spörsmål. Med hänsyn därtill anser utskottet någon skrivelse i denna del till Kungl. Maj:t icke vara erforderlig.»

Jag har för min del innerst inne samma förhoppning att en sådan omprövning ändå kommer att ske, men det är så lätt att man ännu en gång glömmer bort det, och det är därför som åtta av utskottets sexton ledamöter påyrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t härom. Till denna reservation under punkt B. vill jag sålunda, herr talman, yrka bifall.

Det är klart att var och en, som är vän av socialt framåtskridande, gärna går med på de tankegångar som finnas i reservationen under punkt C. Det är också min förhoppning, att denna fråga skall kunna lösas i något sammanhang. Det har emellertid gjorts en särskild framställning genom Svenska sjukasseförbundet, och det är att förmoda, att frågan tas upp till omprövning utan särskild riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t. Ett realiserande av önskemålen i denna punkt skulle emellertid komma att medföra omedelbart höjda utgifter, och enligt mitt förmenande måste enskilda riksdagsledamöter vara så lojala mot alla strävanden från regeringen och andra håll att nedbringa våra utgifter, att de inte göra något yrkande i detta avseende för närvarande.

Jag vill alltså, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som har väckts under punkt B.

I detta anförande instämde herrar *Birke* och *Edström*.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag skall först tillåta mig att yttra några

ord om samordningen av socialvårdens olika grenar. Det förhåller sig inte riktigt så, att denna fråga aktualiserades först genom en riksdagsskrivelse år 1937. Den var aktualiserad redan i början av 1920-talet, och under den Thorssonska kommittéslakten avrättades bland annat den särskilda kommitté, som var tillsatt för att samordna den dåvarande socialvårdens olika grenar. Redan då hade man alltså fått klart för sig, att det måste göras någonting på den punkten, men det visade sig att kommittén arbetade mycket segt. Jag tror den hade suttit i minst två år när geddesyxan drabbade den. Den ansågs i varje fall inte mer angelägen än att den liksom många andra kommittéer fick sätta livet till. Den fick inget uppskov eller föreläggande att vara färdig till en viss tid utan halshöggs med ett enda hugg.

Sedermera har frågan varit föremål för åtskilliga riksdagsskrivelser före 1937. Jag har inte laddat mig med de papper jag skulle behöva för att lämna en redogörelse på den punkten. Såvitt jag förstår vill man nu göra gällande, att denna fråga om samordningen skulle ha torpederats 1946 genom det beslut som riksdagen och Kungl. Maj:t fattade, men jag kan för min del icke inse, att det måste bli en följd av den konstruktion, som sjukförsäkringen fick den gången. Det måste ligga en egenomlig föreställning bakom uppfattningen att man inte längre skulle kunna åstadkomma en samordning av socialförsäkringens olika grenar, nämligen den föreställningen, att en förutsättning för samordningen är att varje gren av socialförsäkringen är uppbyggd på precis samma vis och ger samma förmåner.

Om man över huvud taget vill centralisera även lokalt på detta område genom att göra sjukkassorna eller något kommunalt organ till samordningsorgan kan jag inte fatta, att sjukkassorna skulle vara till den grad inkompetenta, att

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

de inte skulle kunna tillämpa en lag för sjukdom och en annan för olycksfall. Jag har aldrig kunnat begripa detta, och jag begriper det inte i denna dag. Det är bara ett enkelt påstående, kanske i någon mån inspirerat av att man i vissa länder, framför allt i England, utom på olycksfallsförsäkringens område har skapat praktiskt taget samma bestämmelser för samhällsstöd i alla olyckor som människorna kunna råka ut för. Men att detta skulle vara en absolut nödvändighet tillåter jag mig bestrida, åtminstone till dess bevisningen blir starkare.

Varför önskade jag att man skulle lägga fram ett förslag om en enhets-sjukpenning? Det förutsattes då en obligatorisk inplacering i bestämda sjukpenningsskasser av alla sjukförsäkrade medborgare, d. v. s. praktiskt taget hela svenska folket utom gifta kvinnor som inte komma över en viss inkomst och över huvud taget dem som ha en inkomst under 600 kronor. Denna inplacering måste såvitt jag förstår revideras allt eftersom inkomsterna skiftade. Nu är det ju inte så, att den stora massan av svenska folket har precis lika stora inkomster varje år. Många tjänstemän ha det, men de som arbeta i den fria marknaden kunna det ena året förtjäna 5 000, det andra året 8 000 och det tredje året kanske inte mer än 4 000 kronor eller därunder. Jag sade mig, att detta skulle leda till ett ständigt trassel i en obligatorisk försäkring. Den skiljer sig nämligen från en frivillig på det sättet, att i den frivilliga försäkringen bestämmer *försäkringstagaren själv* vilken sjukpenningssklass han skall tillhöra, men i en obligatorisk försäkring skall han enligt lag inplaceras i den sjukpenningssklass, som hans inkomster hänvisa honom till. Jag upp-repar, att det måste bli täta revisioner för att försäkringstagaren skulle komma i den sjukpenningssklass, dit han på grund av sina inkomster hörde. Om lagens bokstav skulle ha någon mening

måste han flyttas från en sjukpenningssklass ena året till en annan andra året.

Jag skall inte ytterligare fördjupa mig i detta. Jag tror det jag har sagt är obestridligt, och det skulle innebära att man av sjukkassorna skapade en vidlyftig administrationsapparat på så gott som varenda ort i landet. Jag sade mig då, att detta är ett alltför komplicerat och svårhanterligt system. Kunde man inte i stället skapa en sjukpenning, som alla bli berättigade till, men sedan ovanpå det bibehålla det frivilliga systemet som gör att envar även efter denna lags ikraftträdande kan bli placerad i en högre sjukpenningssklass, givetvis i medvetande om att hans avgift då blir större.

Jag vill emellertid på den punkten endast upplysa om att det är inte vid en sjukpenning av 4:50 en person får betala en avgift på 45 kronor, utan det är om han vill tilläggsförsäkra sig för 4:50 om dagen som han kommer upp till denna avgift. Han får då i verkligheten en sjukpenning på 8 kronor om dagen. Är personen i fråga gift, får han en sjukpenning på 10 kronor om dagen. Har han barn, får han dessutom 50 öre per dag för varje barn. Han kommer alltså upp till en sammanlagd avgift av 69 kronor, om lagen på den punkten bibehålles oförändrad, vilket jag numera ställer mig tvivlande till. Om man jämför denna avgift med de nu gällande avgifterna till de frivilliga sjuk-kassorna, skall man finna, att han kommer otroligt mycket billigare undan än om han skall betala till de frivilliga sjuk-kassor vi nu ha. Jag kan inte på rak arm säga hur mycket en sjukpenning på 8 kronor om dagen skulle komma att kosta i dessa kassor, bl. a. därför att man där icke har rättighet att sjukförsäkra sig till ett så högt belopp; jag vill minnas att maximum är 6 kronor om dagen. Men vi hoppas ju att den saken skall kunna ändras redan vid 1951 års riksdag. Jag vet inte om det går, men jag hoppas som sagt det.

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

Jag hade alltså vid mitt ställningstagande detta skäl rörande administrationen, men jag hade också ett annat skäl, som för mig har en mycket stor principiell betydelse. Det var att om jag obligatoriskt kan sjukvårdsförsäkra hela det svenska folket — det är ju egentligen detta det gäller, då det kanske inte går att få alla sjukpenningförsäkrade — så bör staten ge precis samma förmåner åt alla medborgare. Och eftersom den skall ge samma förmåner åt alla, bör också varje medborgare betala samma pris för de förmåner, som staten obligatoriskt ger honom genom denna obligatoriska försäkring. Jag skiljer mycket bestämt på de krav man bör ställa på en obligatorisk försäkring och dem man bör ställa på en frivillig försäkring. Det måste alltså enligt min mening i princip vara riktigt, att alla medborgare tillförsäkras samma förmåner men också bli tvungna att betala samma avgifter för dessa förmåner.

Jag bestrider ju inte att man kan ha en annan uppfattning om hela denna sak. Socialvårdskommittén och jag hade olika uppfattningar. Riksdagen anslöt sig till min uppfattning, och jag var naturligtvis glad åt det. Men jag vet ju att dessa delade meningar fortfarande finnas. Jag kan emellertid ur mina synpunkter inte finna att det inträffat någonting som i princip skulle göra det nödvändigt eller ens önskvärt att förändra själva konstruktionen av denna sjukförsäkring, sådan den byggdes upp 1946. Men däremot kan jag tänka mig, att man med hänsyn till de av det statsfinansiella läget förorsakade svårigheterna kommer att framföra ett förslag, enligt vilket avgifterna skulle höjas rätt betydligt jämfört med de 24 kronor, som fastställdes som genomsnittsavgift 1946. Jag kan inte här anföra någon annan motivering för en sådan höjning än att det belopp på 3:50, som man ansåg tillräckligt som sjukpenning år 1946, också behöver

höjas. Detta motiverar ju i och för sig en höjd avgift, som även bör kunna bäras med hänsyn till det förändrade penningvärde vi nu ha i förhållande till det som gällde för fyra år sedan.

För att återkomma till samordningsfrågan vill jag erinra om herr Hagårds uttalande, att denna var själva huvudtemat för socialvårdskommitténs utredning. Jag skulle vilja formulera saken så, att det var ett av de två huvudtemata, som förekommo i direktiven för socialvårdskommitténs utredning. Jag tycker att de förslag, som socialvårdskommittén har framlagt under den tid den har suttit, med oerhörd styrka ha bekräftat min uppfattning, att vår sociallagstiftning sådan den var 1938, trots reformerna på 1930-talet, var i allra högsta grad otillfredsställande. Riksdagen hade visserligen inte skrivit om det, men jag tillät mig därför säga i direktiven, att man skulle undersöka huruvida de olika grenarna inom socialvården vore effektiva, med andra ord gäve ett sådant stöd åt den enskilda människan, att hon kunde existera på detta stöd, när hon komme i behov därav. Det var innebörden i direktiven. Och dem har socialvårdskommittén mycket samvetsgrant följt. Vi ha haft denna konflikt om sjukpenningförsäkringens konstruktion, men jag får säga, att jag är mycket tacksam för huvudparten av det arbete på detta område, som socialvårdskommittén, praktiskt taget med anslutning av alla dess ledamöter, har utfört. Det är ju ett jätteverk. Förslagen ha ju visserligen inte helt kunnat förverkligas ännu, men en del av dem ha dock förts ut i praktiken, jag skulle tro till stor välsignelse för många av Sveriges folk. Jag är mycket tacksam för det.

Socialvårdskommittén framförde ett förslag — jag skulle tro det var det första som kommittén presterade — som tyvärr efter min mening var felkonstruerat, och det var förslaget om socialvårdskommuner. Att kommittén

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

icke hade den djärvheten att omedelbart förordna en ny kommunindelning har ju spelat en fatal roll inte blott beträffande samordningsfrågans lösning utan även för sjukförsäkringsfrågan, såsom vi i dag kunna konstatera. Vad samordningen beträffar har jag naturligtvis icke i något avseende ändrat mening. Jag har den bestämda uppfattningen att samordning bör ske, och jag hoppas att en sådan inom en icke alltför avlägsen framtid skall kunna äga rum — såvitt nu inte statsmakterna ändra ståndpunkt — men jag anser inte att det är nödvändigt att varje lag på socialförsäkringens område är uppbyggd precis efter samma mall. Jag skall som sagt inte närmare fördjupa mig i detta spörsmål — det kan ju dock hända att jag blir tvungen därtill under den fortsatta diskussionen. Jag måste gå in i första kammaren, där samma fråga just nu behandlas. Det är emellertid åtminstone enligt min mening förutsättningen för en samordningsplans genomförande, att man accepterar idén att man kan ha en olika uppbyggnad av olika socialförsäkringsgrenar.

Ingen kan mer än jag beklaga att denna fråga icke har kunnat lösas i praktiken. Om jag ändå ansett mig utan att så att säga göra revolt på denna punkt kunna lugna mig och resignera tills vidare, beror det därpå att alltsedan 1946 det frivilliga sjukförsäkringsväsendet vuxit i mycket hög grad. Vi se det på de ökade statsbidragen, även i den relativt magra form de nu ha. Det har skett en ökning av de sjukförsäkrades antal under flera år i sträck med 200 000 människor om året. Man räknar med någon avmattning nu — det är alldeles riktigt — men i allt fall är den frivilliga sjukförsäkringens tillväxt en i och för sig mycket glädjande företeelse. Den har medfört att kravet på den obligatoriska försäkringen inte har varit lika poekande som eljest skulle ha varit fallet. Om man nu,

som jag och utskottet och även reservanterna hoppas, kan komma fram på de partiella reformernas väg även inom den nuvarande frivilliga sjukförsäkringens ram, är det ju möjligt att man där kan nå bättre resultat än man hittills har nått. Även med det konstaterandet, att den frivilliga sjukförsäkringen har rekryterats med hundratusentals nya medlemmar varje år sedan reformen beslöts, måste jag ju ändå beklaga att inte den obligatoriska försäkringen har kunnat träda i kraft. När det statsfinansiella läget kan medge detta vågar jag för dagen inte ha någon mening om, men vi skola väl i varje fall en vacker dag komma ur detta oföre, om inte makterna ute i världen sörja för att vi få annat att tänka på.

Herr HAGÅRD (kort genmäle): Herr talman! Jag kanske senare får tillfälle att i ett icke tidsbegränsat anförande utveckla några synpunkter i anslutning till vad socialministern nu yttrat.

Jag vill emellertid nu säga så mycket, att jag är på det klara med de motiv som voro för socialministern vägledande vid framläggandet av propositionen år 1946. Han gav redan då en klar bild av dessa motiv och har i dag upprepat dem. Jag respekterar hans ställningstagande. Han har själv medgivit, att det är många som inte ha samma mening. Här står alltså uppfattning mot uppfattning.

Vad beträffar själva samordningsfrågan har socialministern antytt att det är en gammal fråga. Det är jag också medveten om. Men kraven på en samordning ha egentligen i det nya tidskedet framställts först vid 1937 års riksdag. Socialministern har emellertid här antytt att han är medveten om att något måste göras i samordningsfrågan. Jag hade ju väntat mig att få höra socialministern säga hur han möjligen tänker sig att lösa frågan. Men på den punkten är socialministern fortfarande

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

svaret skyldig. Innerst inne har han nog den uppfattningen, att det är en besvärlig fråga, och han är sålunda icke beredd att just nu ange någon lösning. Han gav några antydningar om att vilket system man än har i fråga om sjukförsäkringen skulle man ändå kunna få en samordning. Men, herr socialminister, försöken härutinnan ha pågått länge, ja, i flera år, och i utredningen ha funnits människor med mycket god erfarenhet och med mycket god vilja att söka och finna en lösning, men de ha icke alltsedan år 1946 kunnat finna denna linje för en verklig samordning.

Herr DAHLGREN: Herr talman! Vi ha i vår motion yrkat, att riksdagen nu skulle fasthålla vid sitt tidigare fattade beslut om att denna för folkflertalet oundgängligen nödvändiga reform skulle träda i kraft den 1 juli 1951. Den kungl. propositionen i ärendet, vilken utskottsmajoriteten och även reservanterna tillstyrka, avser ett uppskjutande av reformen på en oviss framtid, samtidigt som man åsyftar att söka nedbringa kostnaderna för reformen på folkflertalets bekostnad.

Vi vilja för vår del inte vara med om en sådan politik. Den överensstämmer inte med folkflertalets uppfattning om reformpolitiken, lika litet som den stämmer med de löften som givits om lösning av denna fråga.

Vi konstatera att läget för den som blivit sjuk i dag är betydligt sämre än det var då beslutet vid höstriksdagen 1946 fattades. Den maximerade ersättningen vid frivillig sjukförsäkring, 6 kronor per dag, har i dag betydligt sämre värde än den hade tidigare. Och för alla dem som inte ens ha rätt till denna blygsamma ersättning — det vill säga för dem som på grund av någon tidigare åkomma icke äga rätt att inträda i sjukkassa med högre ersättning än 1—2 kronor per dag — innebär det

en fullständig katastrof, om vederbörande tvingas sjukskriva sig. Det inträffar tyvärr alltför ofta att en arbetare icke kan sjukskriva sig, trots att läkare rekommenderar sjukledighet. Det beror helt på ekonomiska förhållanden att han tvingas avstå från den nödvändiga sjukvården. Detta tack vare det rådande läget på detta område av socialvården.

När höstriksdagen 1946 beslutade om den allmänna sjukförsäkringen, var man redan på det klara med att beslutet inte neutraliserade risken för underförsäkring, men man hoppades på att den frivilliga försäkringen skulle komma att utnyttjas mera. I dag ser det ut som om intresset för de ekonomiskt sämst ställda i vårt land skulle ha betydligt svalnat, då man är redo att avstå från att hjälpa dessa med sjukförsäkringen och i stället hindra reformens ikraftträdande.

Riksdagen har redan en gång tidigare, vid höstriksdagen 1948, beslutat uppskjuta ikraftträdandet av reformen utan att — som vi redan då sade ifrån — kunna ange något verkligt sakskaal för detta uppskov. När man nu på nytt kommer och begär uppskov och därtill på obestämd tid, är argumenteringen något annorlunda än tidigare. Nu heter det från regeringens sida att man inte vill — jag citerar statsministerns yttrande under vårsessionen i riksdagens båda kamrar — »lägga på skattebetalarna en ytterligare belastning av 250 miljoner kronor». Men det uppskov man begär i dag innebär ju ingenting annat än en torpedering av det beslut som riksdagen en gång fattat. Det innebär ju att man nu söker övergå till en ren försäkringslinje i stället för den linje riksdagen en gång genom sitt beslut uttalat sig för. Man övergår till en ordning, där den enskilde får betala betydligt mer i försäkringsavgift än man ursprungligen avsett. Jag tolkar statsministerns yttrande om skattebelastningen på det sättet, att man menar en viss grupp i samhället. Man vill inte belasta

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

dem som icke nödgas teckna sjukförsäkring för sin försörjnings skull. De behöva inte deltaga, utan man lägger över bördan på dem som äro tvingade att sjukförsäkra sig. På annat sätt kan jag inte fatta det. Och regeringens tal om att man inte vill belasta folk med ökade skatter behöver ju endast ses mot bakgrunden av dess egna handlingar. Svenska folket har en ganska bitter erfarenhet av att regeringen har både vilja och förmåga att lasta på folket nya skatter.

Men folkflertalet betraktar inte sjukförsäkringsreformen på samma sätt som statsministern tydligen gjorde. De betrakta den inte som en skattebörda, och detta med all rätt. För deras del måste reformen innebära en förbättring av de nuvarande förhållandena. Sjukkasavgifterna i dag äro sannerligen inte små, även om ersättningarna äro blygsamma. Jag behöver bara tänka på min egen sjukförsäkring, som jag haft i snart 30 år. Den kostar mig 107 kronor 40 öre per år i avgifter, och detta ger mig vid sjukdomsfall 5 kronor om dagen och min hustru 1 krona om dagen. Jag nämner dessa siffror endast för att visa vilken förbättring reformen trots alla sina nackdelar ändå skulle ha inneburit.

Det råder för närvarande ett olidligt förhållande på detta område av socialvården. Arbetarna nödgas icke blott gå in i sjukkassor. De måste söka sig till olika fonder, hjälpkassor o. s. v. Och ändå räcker det inte. Om sjukdomen är svår och långvarig, måste de i många fall vända sig till arbetskamrater och till arbetsgivare för att få frivilligt stöd. Detta är resultatet av efterblivenheten på sjukförsäkringens område.

Som argument anför man nu bl. a. att sjukförsäkringsreformen i dag blir 61 miljoner kronor dyrare än man räknade med då beslutet fattades år 1946. Men ett sådant argument måste ju ses mot bakgrunden av att penningvärdet har betydligt försämrats. Framför allt

måste det ses i belysning av det förhållandet att statens inkomster i dag äro betydligt större än de voro år 1946. Folkflertalet betraktar icke sjukförsäkringsreformen såsom någon skattebörda. Även om det finns en rad svagheter i reformen, betrakta de den såsom ett framsteg jämfört med den nuvarande frivilliga sjukförsäkringen.

Om man sedan från regeringens sida och från utskottets talesmän kommer att framhålla statsfinansiella skäl såsom argument, är detta en synpunkt som jag räknar med icke kommer att godtagas av arbetarna. Jag tror också att regeringens talesmän på olika platser komma att försöka draga fram andra argument. Så har nog också redan skett. Exempelvis kan jag nämna att regeringsorganet i Göteborg dragit fram kriget i Korea och spänningen mellan öst och väst för att fylla ut argumenten.

För vanliga dödliga är det dock tydligt att det här är fråga om att vinna den tid som är nödvändig för en omarbetning av reformförslaget, en omarbetning som skall syfta till att statens utgifter bli så små som möjligt på folkets bekostnad. Staten vill med andra ord komma ifrån de förpliktelser man tidigare iklätt sig genom det fattade beslutet.

Jag finner det typiskt för den situation, vari vi befinna oss, att de som i dag äro beredda att uppskjuta reformen på obestämd framtid icke tvekade när det för en vecka sedan gällde att anslå 10 miljoner kronor till den amerikanska s. k. sjukvården i Korea. Då glömde man tydligen statens beträngda finansiella läge. Men när det nu gäller att få pengar till det svenska folkets egen sjukvård, då har minnet tydligen på nytt klarnat. Att i siffror uppskatta värdet av en ordentlig sjukförsäkring går naturligtvis knappast. Men det är ändå ganska klart att om samhället gör en ordentlig insats, måste det bli en räntabel sådan.

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

Jag vill hänvisa till konjunkturinstitutets rapport om konjunkturläget hösten 1950. Av den framgår, att man nu inte längre kan räkna med någon avsevärd tillväxt av sysselsättningen i vårt land. I stället måste man koncentrera intresset till frågan vilken tillväxttakt man kan räkna med för produktionen. Vad betyder detta? Det måste betyda mera utsvettning för det arbetande folket. Det blir krav på att arbetarna skola ge mera av muskler och nerver än tidigare varit fallet. Och arbetarna veta vad konsekvensen blir. Den blir bl. a. att antalet sjukdomsfall kommer att öka betydligt. Vi kunna, om vi nöja oss med att hänvisa till officiella uppgifter, konstatera att antalet sjukdomsfall på de senaste tio åren kraftigt ökats. Inom vissa grupper, däribland metallindustriarbetarna, ha sjukdomsfallen mer än fördubblats. När man nu ställer kravet på arbetarna att genomföra en ökad produktion huvudsakligen genom en ökad arbetsintensitet, måste de beredas möjlighet att vid eventuell sjukdom följa de råd en läkare ger. Detta kan endast ske under förutsättning att det finns en sjukförsäkring, som förebygger ekonomisk misär för den sjuke och hans familj.

Vi ha aldrig — det ha vi också sagt i motionen — uppfattat detta förslag om allmän sjukförsäkring såsom fullständigt i alla avseenden. Men vi betrakta det såsom ett mycket stort framsteg i jämförelse med den nuvarande frivilliga sjukförsäkringen. Jag har ingen anledning att frånga denna uppfattning, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 531 och II: 631.

Herr von FRIESEN: Herr talman! När riksdagen 1946 tog ställning till Kungl. Maj:ts förslag om en obligatorisk sjukförsäkring, anmälde jag mig redan då som en inte alltför övertygad anhängare av det system för obli-

gatorisk sjukförsäkring, som Kungl. Maj:ts föreslog, eller av en obligatorisk sjukförsäkring över huvud taget. Det är nog för övrigt en mening som är ganska allmänt utbredd bland de svenska läkarna, som ju ha rätt stor erfarenhet på detta område och som lätt märka, till vilka missbruk och sådan anordning inbjuder. I andra länder ha också i det avseendet gjorts många erfarenheter, som tala för att vi böra vara försiktiga.

Om man över huvud taget skall tänka sig en obligatorisk sjukförsäkring, bör den vara inrättad efter ett system, som är något annorlunda än det som beslutades av riksdagen 1946. Då bör också förutsättningen vara, att den tidigare i denna debatt omtalade samordningen mellan olika socialförsäkringsgrenar äger rum. Jag tror emellertid att det inte är att beklaga om det blir ett uppskov tills tiden medger en sådan anordning.

Statsrådet Möller talade i sitt anförande nyss om vikten av att effektivisera och stärka den enligt hans mening förträffliga frivilliga sjukförsäkringen. Det är faktiskt samma tema, som jag i detta sammanhang skulle vilja spinna vidare på. Jag tror att man kan vidtaga en hel del åtgärder just nu för att förbättra den fria statsunderstödda sjukförsäkringen. Jag skall försöka peka på några områden, där det är möjligt att dels förbättra förhållandena över huvud taget och dels — och framför allt — bredda underlaget för denna försäkring så att man får allt fler människor med i denna förträffliga och av så många uppskattade försäkringsform.

Innan jag säger några ord om den saken skall jag något beröra vad utskottet anser vara den angelägnaste reformen i nuvarande läge, nämligen läkemedelsreformen, ett väsentligt förbilligande av våra läkemedel. Jag vill emellertid klart bekänna, att jag icke delar utskottets mening på denna punkt. Jag betraktar inte denna fråga som en av de mest trängande när det gäller förbättringar på det område det här gäller.

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

Ty även i detta fall får man räkna med kontrollsvårigheterna och riskerna för missbruk. Vi ha helt säkert en hel del att lära av erfarenheterna av de fria läkemedlen i England, där åtminstone tidigare tillhandahållits inte bara fria läkemedel i detta ords egentliga bemärkelse utan även artiklar som äro jämförbara med läkemedel. Det är alldeles uppenbart att där florerar ett verkligt missbruk på detta område. Det är min övertygelse att en viss återhållsamhet när det gäller ett ytterligare förbilligande av läkemedlen är på sin plats. Som jag nyss nämnde, finns det säkert andra områden, där det är mera lönande att lägga ned pengar, och jag skall i korthet beröra några sådana områden.

För det första skulle jag vilja säga, att det nog finns möjligheter att förbättra den, såsom statsrådet påpekade, redan nu goda rekryteringen till sjuk-kassorna. Jag tänker därvid på en sådan reform som att höja åldersgränsen för inträde i sjuk-kassorna. Med den förskjutning mot ett bättre hälsotillstånd och stegrad vitalitet vid högre ålder, som har ägt rum inom befolkningen, tror jag inte det kommer att vara förenat med några risker att höja åldersgränsen för inträde i sjuk-kassorna väsentligt. Jag träffar i min verksamhet rätt många tämligen till åren komna människor som djupt beklaga, att de i sina yngre dagar inte begagnat sig av tillfället att komma in i sjuk-kassorna och som därför få vidkännas inte så obetydliga utgifter för sjukvård, när de på äldre dagar bli sjuka. En höjning av inträdesåldern vore nog därför en både nyttig och välbehövlig reform.

För det andra anser jag att en höjning av avgifterna till de olika sjukpenning-klasserna är motiverad med hänsyn till den allmänna utvecklingen på löneområdet. Det högsta nu stadgade beloppet bör nog kunna höjas avsevärt. Det är anpassat för helt andra förhållanden än de nuvarande.

För det tredje skulle jag vilja fästa

uppmärksamheten vid nödvändigheten att reformera också den s. k. läkarvårdstaxan, som är en ytterst tillkrånglad och besvärlig historia. Enligt denna får patienten inte bara ersättning av sjuk-kassan för besöket hos läkaren, olika för det första besöket och för vart och ett av de efterföljande, utan om läkaren sedan utför vissa, i detalj specificerade laboratorieundersökningar, lämnas möjlighet till ett tillägg utöver denna grund-ersättning. Vidtager han mera komplicerade och svårare kirurgiska ingrepp på patienten, får denne också ett tillägg. Denna tilläggstaxa vållar en hel del trassel och besvärligheter. Jag är övertygad om att den faktiskt uppmuntrar till en del missbruk och att en del undersökningar vidtagas som i själva verket inte skulle vara nödvändiga. Jag tycker att hela denna i detalj specificerade verifiering av de åtgärder, som vidtagits med en patient, vilka läkarna måste finna sig i, är alltför omständlig och även onödig. Det vore därför att rekommendera att man inom socialdepartementet upprättade en ny och avsevärt förenklad läkarvårdstaxa.

I detta sammanhang skall jag också passa på att beröra en detalj i dyrortsgrupperingen, som förefaller mig mycket löjeväckande och bör vara av intresse för alla dem som intressera sig för dyrortsgrupperingen. Jag tillät mig redan 1946 påpeka förhållandet i särskilda utskottet. Det är systemet att det för medlemmar av sjuk-kassan i Stockholm utgår en högre ersättning för meddelad sjukvård — vare sig vederbörande går till läkarens mottagning eller läkaren gör sjukbesök i hemmet — än på alla andra platser i landet. Att göra en sådan åtskillnad mellan å ena sidan Stockholm och å andra sidan det övriga landet synes mig vara en orimlighet. Jag tycker det vore på tiden att man försökte avveckla detta system.

För det fjärde och sista skall jag be att få framkasta ett förslag, som på sista tiden rätt mycket har diskuterats i lä-

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

karkretsar och där vunnit ganska stort intresse. Det är frågan huruvida man inte skulle kunna utvidga systemet med sjukförsäkring även till någonting som man skulle kunna kalla en hälsovårdsförsäkring. Den skulle föra med sig, att människor inte bara ginge till läkaren vid de tillfällen, då de hade den ena eller den andra krämpan, och finge behandling därför, utan också bleve i tillfälle att besöka läkaren redan innan sjukdomssymtomen yppade sig. De skulle kunna bli föremål för en noggrann undersökning med alla de hjälpmedel, som därvid stå till läkarnas förfogande. Dessa besök, denna hälsokontroll, skulle understödjas av sjukkassorna. Detta är enligt min mening ett uppslag, som vore väl förtjänt att uppmärksammas inom socialdepartementet, där — som jag livligt hoppas — man på olika vägar söker komma fram till en förbättring av den frivilliga sjukförsäkringen. Rekryteringen till denna har ju legat nere. Arbetet inom sjukkassorna för främjandet av den frivilliga anslutningen har försvårats just därför att man hela tiden har haft den uppfattningen, att det nu är fråga om att införa en obligatorisk sjukförsäkring. Detta har med all säkerhet verkat avsevärt nedslående på en i och för sig nyttig och nödvändig rekrytering till sjukkassorna.

Det är ju alldeles klart, att skall man reformera på detta område efter de riktlinjer, som här äro antydda, och kanske även begagna sig av andra uppslag, kommer det att kosta pengar. Förbättringar får man ju inte gratis. Det är givet att man i tider som dessa måste vara mycket försiktig när man föreslår utgiftshöjningar. Man måste å andra sidan fråga sig, om det inte finns möjligheter till besparingar. Jag tänker då närmast på vad som åberopas i ett par av de motioner, som behandlats i utskottet, nämligen om man inte skulle kunna tänka sig vissa förenklingar i fråga om avgiftsuppbörden och att stats-

bidragen skulle konstrueras så, att avgifterna bleve enhetliga i alla sjukkasseområden. I en av motionerna påpekas att det administrativa arbetet därigenom skulle komma att i hög grad förenklas, vilket skulle innebära en lättnad för sjukkassornas personal. Jag är också övertygad om att man även på andra områden skulle kunna åstadkomma en rationalisering beträffande administrationen. Jag har den uppfattningen, att den i vissa avseenden är litet för yvigt tilltagen och att det faktiskt finns plats för besparingar.

Med dessa ord, herr talman, vill jag endast yrka bifall till utskottets hemställan. Beträffande motiveringen yrkar jag bifall till de reservationer som äro framförda av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Alla beklaga vi att det inte är oss möjligt att genomföra den obligatoriska sjukförsäkringen, utan att vi ännu en gång nödgas gå med på ett uppskov. Vi hade hoppats att reformen skulle kunna genomföras ungefär samtidigt med kommunindelningsreformen. Nu flyttas ikraftträdandet fram till en tidpunkt som sedermera bestämmes av statsmakterna.

Här ha av finansministern satts i gång utredningar rörande en långtidsplanering på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Socialministern har uppdragit åt pensionsstyrelsen att undersöka, huruvida man med en ändrad fördelning av kostnaderna mellan staten och medlemmarna i sjukförsäkringen kan nedbringa statens kostnader. Dessa utredningar äro ju inte klara. Både herr Hagård och socialministern ha uttalat den uppfattningen, att man inte bör försöka bestämma tidpunkten för sjukförsäkringens ikraftträdande, förrän dessa utredningar slutförts.

Utskottets samtliga ledamöter äro eniga om att man i dagens situation

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

måste uppskjuta införandet av den obligatoriska sjukförsäkringen. Därom skall jag inte vidare orda. Vad beträffar reservationen under punkten B önska reservanterna, som herr Hagård tidigare framhållit, att de utredningar som pågå måtte få omfatta även frågorna om sjukpenningförsäkringens konstruktion och samordningen med andra socialförsäkringsformer. Ifall någon skulle läsa i riksdagsprotokollet att jag vid 1946 års riksdag företrädde majoritetens uppfattning bl. a. om en enhetlig sjukpenning, vill jag avge den beaktelsen, att ju mera jag studerat detta problem har jag kommit fram till att det inte finns någon annan lösning för samordningen än att man måste konstruera om sjukpenningen. Det är tidigare sagt att i denna fråga står uppfattning mot uppfattning. Man hade redan år 1946 på båda sidor goda argument för sin ståndpunkt. Jag får som sagt säga, att jag för min del nu närmast omfattar den ståndpunkten att våra socialförsäkringar måste uppbyggas på det sättet att det blir ungefär samma trygghet för inkomstbortfall av olika slag.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till reservationen nr 1 till utskottets utlåtande.

Jag kommer så över till den motion, som folkpartiet har väckt i denna fråga och i vilken vi ha yrkat att riksdagen skall uttala sig för att det tidigare nämnda utredningsarbetet måtte utvidgas till att omfatta även sättet för avgiftsuppbörden och, framför allt, en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen för den tid som återstår till dess den obligatoriska sjukförsäkringen kan genomföras.

Vi ha i vår motion bl. a. framhållit:

»Vunna erfarenheter torde också ha gett ökad vikt åt frågan om avgifternas uppbörd och bokföring. Om statsbidragen konstrueras så, att avgifterna bli enhetliga i alla sjukasseområden, kan det administrativa arbetet i hög grad förenklas såväl för sjukassornas personal

som för skatteväsendets. Samtidigt tillgodoses ett rättvisekrav utan att, såvitt vi kunna bedöma, värdet behöver minskas av de lokala förtroendemännens insatser i sjukförsäkringen. När det gäller att genom sparsamhet med offentliga medel öka utsikterna att kunna genomföra sjukförsäkringsreformen inom rimlig tid, torde inte heller denna organisationsfråga böra lämnas obeaktad.»

Utskottet har för sin del icke kunnat dela denna uppfattning utan åberopar att Svenska sjukasseförbundet redan har gjort en framställning om effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen, varför man inte ansett det nödvändigt att göra något uttalande i det hänseendet.

Jag blev något förvånad när min ärade utskottskamrat herr Hagård förklarade, att han nöjde sig med sjukassefolkets framställning. Jag anser att det skulle vara av viss betydelse om t. ex. folkpartiet, högern och bondeförbundet kunde ena sig om att understryka att man bör försöka åstadkomma en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen. Vi få nämligen göra klart för oss, att det kommer att dröja åtskillig tid innan vi kunna genomföra den obligatoriska sjukförsäkringen.

Det är klart att den effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen, som vi ha talat om i vår motion, naturligtvis kommer att kosta en del pengar. Man får ju ingenting gratis. Men när det nu finns ett riksdagsbeslut om en obligatorisk sjukförsäkring, vilken tar betydande belopp av statens medel i anspråk, skulle det då inte vara möjligt att under en tid anslå ett väsentligt mindre belopp till effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen på sätt sjukassereörelsens eget folk har framhållit?

Herr talman! Med dessa ord tillåter jag mig att beträffande punkt C yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande av undertecknad m. fl.

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

Fru NORDGREN: Herr talman! Som ett par tidigare talare redan framhållit, ha utskottets ledamöter varit eniga i huvudfrågorna. Vi beklaga alla uppskovet med den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande, men vi ha måst böja oss för det statsfinansiella lägets krav. Vi ha också alla varit eniga om att en översyn av den vid 1946 års riksdag beslutade sjukförsäkringen bör ske. Skillnaden i utskottsledamöternas uppfattningar ligger däri, att reservanterna ha ansett att kravet på en sådan översyn borde understrykas kraftigare än vad som skett.

Jag måste säga att jag är något förvånad över att reservanterna ansett sig böra så bestämt hålla på detta. Vi, som anslutit oss till utskottsmajoritetens uppfattning, ha nämligen varit av den åsikten, att man i utskottsutlåtandet försökt jämka ihop de skilda meningarna härvidlag. Det skulle ha blivit ett starkare utlåtande, om ett samlat utskott sagt ifrån, att man förväntade en översyn på sjukförsäkringens olika områden. Om man inte inom utskottet räknat med enighet härom är det möjligt att utskottets utlåtande hade givits en något annan formulering med stöd från det håll, där man kanske icke var lika övertygad som reservanterna om att man med skärpa skulle framhålla önskvärdheten av en översyn av sjukförsäkringens *konstruktion*.

Så några ord i själva sakfrågan. När detta ärende behandlades vid 1946 års riksdag gav jag dels genom anslutning till en motion och dels i ett anförande här i kammaren till känna den mening, att det vore lyckligare om sjukförsäkringen finge den konstruktion, som föreslagits av socialvårdskommittén. Jag byggde denna min uppfattning på det faktum, att sjukförsäkringsförslaget utarbetats under medverkan av experter på sjukförsäkringens område och i samarbete med representanter för LO och arbetsgivareorganisationen. Bland de inkomna yttrandena över förslaget

var det, såvitt jag kan erinra mig, icke någon avvikande mening, om jag undantar pensionsstyrelsens och medicinalstyrelsens yttranden, vari vissa erinringar gjordes mot utformningen av den fria sjukhusvården.

Jag vill också deklarerera, att jag allt fortfarande anser, att det hade varit lyckligt om vi hade fått en obligatorisk sjukförsäkring, med en sjukpenning, som stode i relation till arbetsinkomsten, jämte familjebidrag, som förutsattes i socialvårdskommitténs förslag.

Statsrådet Möller har anført skälen till att han gick in för en annan sjukpenningkonstruktion, och jag får kanske lov att något motivera varför jag har ansett kommitténs konstruktion vara den lämpligaste. Staten bör ge lika förmåner åt alla, var ett av statsrådets argument. Sedan kunde de, som ville ha större hjälp, frivilligt tillförsäkra sig denna. Det andra argumentet var den enklare administrationen. Statsrådet menade, att det skulle bli ett oerhört arbete att så att säga bokföra hela det försäkrade svenska folket samt att det skulle uppstå svårigheter vid beräkningen av vederbörandes inkomster. Det skall icke bestridas att det finns sakskalet för åtminstone det sistnämnda påståendet. Men sjukassefolket hade ju tänkt över hur man skulle kunna klara dessa problem. Man hade ansett sig kunna klara dem därför att en stor del av folket, nämligen hustrur utan egen inkomst av förvärvsarbete, ju bli familjeförsäkrade, liksom barnen, vilka sistnämnda enbart bli sjukvårdsförsäkrade.

Jag har för min del ansett det av statsrådet förordade förslaget vara olyckligt bl. a. av det skälet att alla som bli obligatoriskt försäkrade sedan anse sig vara skyddade — vilket även herr Hagård anført — och därför inte bry sig om någon ytterligare försäkring. De där emot, som tillförsäkra sig ett högre belopp genom frivillig försäkring, äro sådana personer, som kanske även utan samhällets hjälp kunna klara sig med

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

den obligatoriska sjukpenningen vid en inte alltför långvarig sjukdom. Därtill kommer att vi ha en grupp, som inte kan klara sig på den obligatoriska sjukpenningen, och det är de ensamstående. Familjerna klara sig bättre tack vare familjetilläggen. Statsrådet måste väl medge, att t. ex. en yngling under 18 år, som får två kronor om dagen i sjukpenning och inte har något hem att falla tillbaka på och som dessutom, av utrymmes- och personalskäl, icke har någon möjlighet att komma in på sjukhus — utom i det fall sjukdomen absolut kräver detta — icke kan klara sig på den summan. Detsamma gäller för en ensam ungkarl, som inte har förmånen av ett hem utan skall bekosta uppehälle, bostad o. s. v. själv. Han kan inte heller klara sig på de 3 kronor 50 öre om dagen, som han erhåller i sjukpenning. Man kan alltså inte säga att den beslutade sjukförsäkringen skänker trygghet åt alla vid sjukdom.

Nu vet jag att statsrådet kan göra den invändningen, att man i den frivilliga försäkringen i stor utsträckning försäkrat sig till betydligt mindre belopp. Det är riktigt att man gjort och alltjämt gör detta. Den frivilliga sjukförsäkringsrörelsen har ju vuxit fram på enskildas initiativ, och då har man naturligtvis fått ta hänsyn till de möjligheter, som människorna haft att betala premierna. Jag vill erinra om att dessa avgifter och dessa låga sjukpenningar huvudsakligen ha kommit till under tider, då arbetsinkomster och levnadsförhållanden voro helt annorlunda än de äro i dag.

Det har också framhållits i utskottets utlåtande, att om man företar en ändring i relationen mellan statsbidraget och vederbörande försäkringstagares premier — och en sådan ändring är ju förutsatt — så framstår ännu mera risken att den frivilliga försäkringen icke kommer att utnyttjas i önskvärd utsträckning, i varje fall inte av de ekonomiskt sämst ställda. Vidare säges det i förevarande utskottsutlåtande, att man

med hänsyn till det minskade penningvärdet bör överväga att höja sjukpenningen. Vi ha i utskottet också förutsett att allt som rör den allmänna sjukförsäkringen — innan den skall komma i tillämpning — skall bli föremål för en översyn. Det tillkommer då vederbörande departement att undersöka, på vilka områden försäkringen bör ändras. Utskottsmajoriteten har med fullt förtroende lagt denna översyn i Kungl. Maj:ts hand, och för min personliga del vill jag understryka, att jag inte lyser några som helst tvivel om att de åtgärder komma att vidtagas, som ur olika synpunkter kunna anses önskliga och behövliga. Utskottsmajoriteten har därvid också stött sig på den deklARATION, som statsministern gjorde i en debatt i ärendet under vårriksdagen, vari utlovades, att en omprövning av ifrågavarande spörsmål komme att ske.

Vidare har här talats en hel del om betydelsen av en samordning av de olika socialförsäkringsgrenarna. Om man med detta menar ett likformigt understöd vid olika behovstillfällen, så innebar förslaget 1946 att det kunde ske en viss samordning i fråga om korttidsfallen vid olycksfall i arbetet. Alltså en samordning mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen. En sådan samordning skulle säkerligen ha varit av stor betydelse för de försäkrade. För min del är jag inte övertygad om att vi kunna få en sådan samordning till stånd nu, om man med densamma menar likformiga förmåner. Sedan 1946 ha vi ju nämligen kommit fram till att genom olycksfallsförsäkringen en person kan tillförsäkras ända upp till 14 kronor per dag i sjukpenning vid olycksfall, om jag inte minner mig. Det torde knappast vara möjligt att komma upp till en så hög sjukpenning vid en sjukförsäkring.

Vad sedan beträffar samordningen med arbetslöshetsförsäkringen måste jag säga, att jag aldrig har ansett att denna bör inpassas i sjukförsäkringen

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

med likartade förmåner. Jag har heller inte ansett — jag har kanske fel på den punkten — att vidtagande av åtgärder i anledning av arbetslöshet är någon direkt social fråga, utan i främsta rummet en arbetsmarknadsfråga, varför man inte på den kan lägga samma synpunkter som på sjukförsäkringen, när det gäller likformighet i förmåner. Om man däremot med samordning menar, att samma organ bör kunna ta hand om sjuk- och olycksfallsförsäkringen — vilket tycks vara herr statsrådets uppfattning — så låter detta sig säkerligen göra. Naturligtvis går det också att lägga administrationen av arbetslöshetsförsäkringen under sjukkassorna, men jag tror inte det skulle vara lämpligt, ty då måste kassorna ju ha ständig kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna, vilket skulle försvåra och fördubbla arbetet. Jag tror därför, att arbetslöshetsförsäkringen bör omhänderhas av andra organ.

Det har ordats mycket i denna fråga, och jag skall därför inte uppta tiden längre. Framför allt skall jag inte som herr Hagård dra upp hela förhistorien. Jag tror att herr Hagård i någon mån sköt över målet, åtminstone när han talade om att vi velat samordna moderskapspenningen med sjukförsäkringen. Det har inte varit tal om någon försäkring därvidlag. Vi ansågo i stället, att när det gäller mödrar och barn bör staten stå för hela kostnaden. Jag har där ett alldeles särskilt önskemål, nämligen att socialministern så snart som möjligt framlägger förslag till en ordnad moderskapshjälp. Jag tycker nämligen att vårt land ligger efter i utvecklingen på detta område. Vi ha en lagstiftning, som förbjuder kvinnorna inom vissa arbetsområden att arbeta viss tid före och efter barnsörd utan dispens på grund av läkarintyg. En dispens som i många fall är skadlig för barnaföderskan. Men det är inte ordnat med någon ersättning för förlopad arbetsförtjänst åt dessa kvinnor.

Den saken har man ordnat i flertalet andra länder, och det är ett rättvisekrav att så sker även hos oss.

Detta är f. ö. en gammal fråga. Jag vill erinra om att redan vid riksdagen 1926 väckte de då fåtaliga socialdemokratiska kvinnorna en motion i detta ärende. Något senare framlades också en kunglig proposition i frågan, som dock förolyckades, därför att man hade kopplat samman havandeskap och olycksfall. Det var kanske en smula makabert att registrera havandeskap som olycksfall, även om de ofta nog äro det.

Till slut vill jag säga, att jag för min del är fullt förvissad om att Kungl. Maj:t kommer att pröva frågan om den allmänna sjukförsäkringen mycket noggrant, när den blir föremål för översyn, och att Kungl. Maj:t därefter framlägger de förslag, som kunna befinnas lämpliga. Dessa förslag få sedan de av oss, som äro kvar i riksdagen då, taga ställning till.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr CARLSSON i Bakeröd: Herr talman! Den reservation, som jag tillsammans med några av utskottets ledamöter har fogat till detta utskottsutlåtande, avser, som också framgår av densamma, inte någon avvikande mening i den sakfråga, som propositionen här behandlar.

Utskottet är enigt med departementschefen om att man på grund av det ekonomiska läge som vi befinna oss i måste skjuta på tiden för genomförande av den reform, som det är fråga om. Man kan naturligtvis beklaga detta uppskov, men man måste ju böja sig för det faktum, att den årliga kostnadsökning på 261 miljoner kronor, som

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

reformen skulle komma att medföra, kunna vi i nuvarande statsfinansiella läge inte ta ansvaret för. Det är ju också nu omöjligt att bestämma eller bedöma tidpunkten, när denna reform kan genomföras, och därför har också denna sak fått lämnas till Kungl. Maj:ts avgörande. Det kan emellertid tänkas, att någon del av densamma kan genomföras inom en inte alltför avlägsen framtid, t. ex. läkemedelsreformen eller den fria sjukhusvården, och då varje lättnad på detta område är synnerligen välkommen, vill jag uppriktigt hoppas, att regeringen begagnar alla de möjligheter som finnas för att åtminstone delvis genomföra reformen så snart som möjligt, även om det av olika skäl inte går att göra det i full utsträckning så snart som man hade hoppats.

Vi reservanter ha emellertid ansett, att det uppskov, som riksdagen nu kommer att besluta, gör frågan om samordning av de olika socialförsäkringsformerna aktuell. Vi anse att den reformpaus, som tyvärr blivit en följd av den samhällsekonomiska utvecklingen i vårt land, bör användas till att utreda möjligheterna för en sådan samordning. Utskottets majoritet har ju också varit överens med oss om att frågan om en samordning av de olika socialförsäkringsformerna är ett viktigt organisatoriskt problem, men man förutsätter, att Kungl. Maj:t, utan att riksdagen begär det, skall ägna uppmärksamhet åt detta spörsmål. Jag hörde i dag, att herr socialministern också är intresserad av en samordning, och det gläder mig, men det kanske skulle ha varit värdefullt med ett litet mera bestämt löfte. Vi anse emellertid motiverat, att riksdagen klart ger uttryck åt sin önskan om att en omprövning av möjligheterna för en samordning kommer till stånd. Det är givetvis inte ett nytt ämbetsverk, som reservanterna vilja skapa, utan utredningen skulle ju syfta till att i görligaste mån förverkliga den tanke, som också utskottsmajoriteten ger ut-

tryck åt, när den skriver, att Kungl. Maj:t torde komma att pröva alla möjligheter att minska kostnaderna för reformen även på det rent administrativa området.

Vi reservanter anse det riktigare, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en sådan omprövning och att, om förutsättningar finnas, en samordning mellan olika socialförsäkringsformer kommer till stånd. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den med 1) betecknade reservationen av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl.

Fröken HÖJER: Herr talman! Av statsfinansiella skäl måste vi uppskjuta denna reform. Vi komma alltså att fortfarande stå i skuld till svenska folket, när det gäller en sak som alla ivrigt längta efter, nämligen en allmän sjukvårdsförsäkring.

Utskottet har i sitt utlåtande enligt min mening kraftigt framhållit, att man under väntetiden behöver ta vissa frågor under omprövning. Men utskottet har inte velat gå så långt, att man även i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en sådan omprövning. Anledningen till att jag som reservant har ansett, att detta är absolut nödvändigt, är, att det är riksdagen som i princip har beslutat t. ex. konstruktionen av sjukpenningförsäkringen. Om vi nu börja undra, om den blev så riktigt konstruerad, är det då inte viktigt, att vi säga ifrån, att vi önska en omprövning? Jag tycker att det är alldeles uppenbart, att det är viktigt.

Vad är det då som gör, att man enbart vidhåller, att en omprövning av frågan är nödvändig? Jag skall bara ta upp två detaljer. Statsrådet Möller säger, att det administrativt är så enkelt med en enhetlig sjukpenning med en frivillig försäkring som komplement. Jag undrar: Är det i själva verket så enkelt? Beträffande den frivilliga försäkringen har det uttalats, inte minst i

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

dagens utskottsutlåtande, att man räknar med att den skall komma att vinna stor anslutning. Om så sker, frågar man sig, om administrationen blir enkel. Är det ordentligt utrett, vad det kommer att kosta, om sjukförsäkringslagens skulle sköta uppborndsapparaten för denna frivilliga försäkring, som man syftar till skall bli så fullödlig som möjligt, d. v. s. sådan att alla, som ha en inkomst, som gör dem berättigade till en sjukpenning högre än 3 kronor 50 öre, ansluta sig till denna frivilliga försäkring? Är man säker på att det inte administrativt blir enklare och billigare med en obligatorisk sjukpenningförsäkring konstruerad enligt socialvårdskommitténs förslag? Ja, det är en av de punkter, som man bör ha ordentligt prövat.

Den andra ofta påtalade detaljen gäller problemet om huruvida ett sjukdomsfall är att räkna som om det uppstått i samband med ett tidigare olycksfall i arbetet eller om det uppstått i samband med en yrkessjukdom eller är orsakat av en vanlig sjukdom. Det gäller här om det inträffat i själva arbetet eller på vägen till och från arbetet, och det är en sak, som betyder enormt för vederbörande, om det skall räknas som olycksfall i arbetet. I så fall är den högsta sjukpenningen för närvarande 14 kronor. Man kan förstå, att detta är en fråga, som är av mycket stor och allvarlig beskaffenhet. Massor med dylika frågor sysselsätta för närvarande såväl polismyndigheterna som medicinalpersonalen, utredningar, som inte alls behövas för sjukdomen utan för att man skall kunna påvisa en sak, som är omöjlig att bevisa, nämligen om sjukdomen står i samband med ett tidigare inträffat olycksfall. En ytterligare undersökning om inte en samordning kan ske, så att frestelsen att få räkna en sjukdom som en följd av ett olycksfall inte blir alltför stor, måtte väl ändå ha visat sig behöfelig. Om nu riksdagen är övertygad om att den är nödvändig, anser jag för min del, att det också är riks-

dagens sak att i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela detta. Med anledning härav kommer jag att på punkt B yrka bifall till reservationen nr 1.

Några reservanter ha också menat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära omprövning av frågan om systemet för avgiftsuppbörden. Det är den stora frågan om socialförsäkringsavgifterna. Vidare vilja de, att det skall tagas under övertvägande, huruvida en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen bör inriktas bl. a. på upphävande av maximeringen av statsbidraget till läkarvården, en successiv höjning av högsta sjukpenningklassen samt införande av familjetillägg. Vad maximeringen av statsbidraget till läkarvården beträffar, så sker ju, kan man nästan säga, en dubbel begränsning. Först och främst får man en viss procent av utbetalat bidrag, och för det andra är beloppet per medlem maximerat. Vad familjetillägget beträffar, utgör det för närvarande för ett barn 50 öre och för två eller flera barn 1 krona 50 öre och dessutom moderskapspenning och moderskapshjälp. Det är ganska uppenbart att man här behöver en utredning om inte den saken skall kunna förbättras.

När det nu är uppenbart, att vi inte kunna infria det löfte, som vi givit svenska folket 1946 i fråga om allmän sjukförsäkring, borde inte riksdagen då säga ifrån bestämt, att man önskar en utredning om möjligheterna att justera den frivilliga försäkringen på vissa punkter? Utskottet säger att något påpekande från riksdagens sida inte är erforderligt, emedan Svenska sjukförsäkringsförbundet redan till Kungl. Maj:t ingivit påminnelse härom. Skall riksdagen, om man anser dessa frågor vara av stor betydelse, låta det bero på Kungl. Maj:t att uppta eller inte uppta en framställning från ett förbund? Jag anser för min del, att riksdagen även här bör uttala sin mening om behovet av övertvägande på dessa punkter. Med

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

anledning härav yrkar jag, herr talman, på punkten C bifall till reservationen nr 2.

Herr **HELLBACKEN**: Herr talman! Det är ytterst sällan det föreligger en sådan samstämmighet mellan ett utskotts majoritet och dess reservanter som i förevarande fall. Som utskottsledamot måste jag för min del verkligen ta mig i kalufsen och fråga, vad egentligen meningen är efter den behandling som förekommit i utskottet. I själva verket voro vi nämligen, herr talman, i utskottet eniga om just den sak, som utskottet har skrivit om. Det fanns egentligen ingen meningsskiljaktighet, och ändå ha dessa reservationer kommit, vilka i själva verket inte innebära något annat än vad utskottet skrivit, låt vara att man i dessa reservationer pekat på vissa punkter och velat ha dessa utredda.

Nu har intet annat varit att göra än att gå på vad Kungl. Maj:t i sin proposition föreslagit. Vi känna till det, såsom erinrats, vad gäller de ekonomiska förhållandena, och vi känna också till en annan sak, som gör, att lagen icke kan tillämpas, nämligen bristen på sjukvårdspersonal och sjukvårdsplatser i riket. Det är alltså intet annat att göra än att avvakta tiden och skjuta på reformens genomförande.

Jag tycker därför att det är onödigt att orda så mycket om saken som här skett. Jag hade inte tänkt begära ordet, men eftersom det gjorts så stort nummer av saken, skall jag be att få ta några minuter i anspråk.

Här har man velat göra gällande, att det är en väsentlig skillnad mellan reservationerna och utskottets motivering. Läser man utskottets motivering och propositionen och har följt med vad socialministern under överläggningen här har anfört, så kan man verkligen fråga sig: Vad finns det kvar av saklighet i reservationerna? Egentligen

göra reservanterna, skulle jag vilja tillägga — jag ser det på det sättet — saken en otjänst med sina reservationer. Jag utgår då ifrån att denna kammar i likhet med första kammaren kommer att bifalla utskottets förslag, som, såvitt jag kan finna, är det bästa beslutet. När jag deltagit i förbehandlingen i utskottet av frågan, har jag kommit till den uppfattningen, att om inte reservationerna förelegat, preciserade som de äro här, utan de ledamöter av utskottet som reserverat sig hade anknutit till utskottets motivering och sagt att de anse denna motivering innebära, att under tiden intill dess reformen skall genomföras bör det verkställas utredning om att fylla de luckor som man anser finnas, så hade man vunnit mer på det. Jag vill tillägga till socialministern, som sitter här, att jag hoppas, att frågan icke må komma i sämre läge genom att dessa reservationer framställts och kanske bli avslagena. Det är nämligen så, som en talesman för reservanterna yttrat — om jag inte minns fel var det herr Carlsson i Bakeröd som sade det — att vi inte haft någon avvikande mening i utskottet om det utlåtande som föreligger. Jag hoppas, herr socialminister, att en proposition utan dröjsmål kan framläggas för riksdagen där man har möjlighet att bättre överblicka förutsättningarna för reformens ikraftträdande.

Med vad jag nu anfört vill jag, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **HOLMBERG**: Herr talman! Herr Dahlgren har redan framhållit, att regeringen inte i första hand borde ha riktat sig mot fattiga och sjuka, när den sökt efter möjligheter att reducera statens utgifter. Så sker nämligen nu, inte bara genom den gravläggning av sjukvårdsreformen, som man från utskottets sida har inbjudit oss till, utan

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

det är också den genomgående linjen i hela det s. k. besparingsprogram, som regeringen har beställt av den särskilde sakkunnige. Det är en mycket utbredd uppfattning, att detta inte är en rimlig och demokratisk politik. Det framgår bl. a. av den framställning, som gjorts av Norrbottens läns landsting och som ju också finns refererad i regeringens proposition. Det är en framställning, som hela Norrbottens landsting står enhälligt bakom och som alltså alla partier i Norrbotten, i den mån de representeras av landstingsmän, enhälligt stödja. Jag är övertygad om att resultatet skulle ha blivit enahanda i många andra landsting, om frågan över huvud taget förts på tal där.

Framställningen handlar för det första om ett krav, att sjukvårdsreformen inte skall uppskjutas ytterligare, och i det stycket innebär alltså framställningen, att som sagt alla landstingsmän i Norrbotten inte äro övertygade om hållbarheten av de motiv, som regeringen har anfört för ett ytterligare uppskov. Vidare handlar det om en annan viktig sak, nämligen frågan om skattepolitikens allmänna principer. Det är ju nämligen så, att vissa delar och mycket betydande delar av sjukvårdsreformen skulle kunna genomföras utan att det sammanlagt skulle bli någon ökning av det allmännas utgifter för sjukvård, men ändå bli en mycket betydande lättnad för de sämst ställda. Det är bl. a. den delen av komplexet, som behandlas i framställningen från Norrbotten. Man påpekar där, att reformens genomförande i dess helhet, som man ju helst önskar, skulle få den allra största betydelse för fattiga och sjuka, som då skulle få större möjlighet att skaffa sig vård och medicin, vilket de nu på grund av ekonomiska skäl många gånger inte ha möjlighet till. Det är alltså idealet och det som självfallet också landstinget i Norrbotten vill ha genomfört.

Men dessutom handlar det som sagt om skattepolitiken. Även inom ramen

för den nuvarande sjukvårdsapparaten, alltså utan någon utvidgning, som lägger ytterligare stora kostnader på staten, alltså utan den ytterligare anspänning, som man ansett vara omöjlig nu på grund av bristande tillgång bl. a. på läkare och sjuksköterskor, skulle man kunna åstadkomma en utveckling i demokratisk riktning, en förbättring för fattiga människor att skaffa sig erforderlig sjukvård. Den delen av reformen innebär inga ökade utgifter. Den går ut på att staten i högre grad än tidigare skulle överta kostnader, som nu ävila de nuvarande huvudmännen för sjukvården, nämligen landstingen. Eftersom det alltså inte handlar om någon ökning av de sammanlagda utgifterna för sjukvård, kan en sådan anordning inte heller innebära de risker i statsfinansiellt avseende, som ju äro det främsta argumentet mot att genomföra sjukvårdsreformen i dess helhet.

Men inte heller i detta hänseende ha vi kommit ett tuppftjat närmare en riktig lösning av sjukvårdsfrågorna under de fyra år, som nu förflutit sedan riksdagen fattade beslutet om sjukvårdsreformen. Tvärtom har ju tendensen i dessa avseenden varit den rakt motsatta mot vad jag här förordat. Bland annat innebära ju en hel rad beslut, som riksdagen fattat, sedan man bestämt sig för sjukvårdsreformen, åtgärder, som gå i rakt motsatt riktning mot den som här måste anses önskelig. Så är bl. a. fallet beträffande beslutet om den provisoriska kommunalskattereformen, som ju innebär, att landstingsskatten överallt kommer att ökas och att därmed de nuvarande huvudmännen för sjukvården få ännu större svårigheter att tillgodose de sjukas intressen. Norrbottens landsting hade hoppats att genom sjukvårdsreformens genomförande få en lättnad i sina utgifter, vilken har beräknats till ungefär 5 miljoner kronor per år. 5 miljoner kronor per år i Norrbottens landsting innebära ungefär en femtedel av landstingets hela budget,

Uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m.

och följaktligen gå skattebetalarna i Norrbotten genom det beslut, som nu skall fattas, miste om en beräknad nedsättning av landstingsskatten med en femtedel. Så sviker man alltså inte bara de sjukas förhoppning om en bättre och billigare sjukvård, utan genom ifrågasvarande beslut berövar man också de fattiga en del och säkerligen en ganska betydande del av de förmåner, som det var meningen att man skulle kunna få genom den skattereform vi genomförde 1947. Den gick ju nämligen ut på att man i högre grad än tidigare skulle lägga skatterna på dem, som hade de största förutsättningarna att bära dem, att det alltså skulle bli en allmän utveckling av skattepolitiken i en demokratisk riktning.

Nu går det som sagt i rakt motsatt riktning. Man motverkar syftet med 1947 års skattereform bl. a. genom att i högre grad lägga på landsting och kommuner utgifter, som borde bekostas av statsverket. Så långt min erfarenhet sträcker sig förfäktas dessa synpunkter ganska allmänt av landstingsmän från alla partier, när de befinna sig i landstingen. Men saken blir ofta en helt annan, när samma landstingsmän komma in till riksdagen och skola fatta beslut i dessa frågor, med andra ord när man skall göra verklighet av de deklarerationer man gjort i landstingen. Det var ju under medverkan bl. a. av det mycket omtalade och mäktiga landstingspartiet som statsmakterna kunde besluta om den skattepolitik, som inom ett år kommer att få så svåra verkningar för landstingen. Det är också under medverkan av samma landstingsparti som sjukvårdsreformen hittills har behandlats på det sätt vi alla känna till.

Herr talman! För min del vill jag inte göra mig skyldig till någon sådan personlighetsklyvning. Jag vill inte göra någon åtskillnad mellan å ena sidan de synpunkter, som jag har företrätt i landstinget och vilka kommit till uttryck i den framställning, som Norrbot-

tens läns landsting ingivit till regeringen, samt å andra sidan den inställning, som jag har att förfäktas här när det gäller att besluta i riksdagen rörande just dessa frågor. Bl. a. av den anledningen men främst därför att jag anser, att det finns möjlighet att genomföra sjukvårdsreformen, som är av den största betydelse för de fattiga och sjuka här i landet, ber jag att få hemställa om bifall till motionen nr 631.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav först propositioner beträffande punkten A., nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt, dels ock på avslag därå; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten A. i utskottets förevarande utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Holmberg begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 188 ja och 8 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A.

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Beträffande punkten B. gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna del dels ock på bifall till den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna, med 1) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Jacobsson i Igelsbo begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten B. i utskottets förevarande utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna, med 1) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan omröstning medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 99 ja och 94 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten B. gjorda hemställan.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande punkten C., nämligen dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra

propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Jacobsson i Igelsbo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten C. i utskottets förevarande utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning medelst upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Jacobsson i Igelsbo begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 55 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten C.

Slutligen blev på därå av herr talmannen given proposition utskottets hemställan i punkten D. av kammaren bifallen.

Herr förste vice talmannen övertog nu åter ledningen av förhandlingarna.

§ 5.

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

proposition angående ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk, jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 205 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 31 mars 1950, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att i propositionen angivna skolhemman jämte därtill hörande kapitalmedel från och med dag, som Kungl. Maj:t skulle äga bestämma, skulle upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk, dels medgiva, att hemmanen från och med samma dag måtte få övertagas till förvaltning av domänstyrelsen och därvid — så snart det kunde ske utan hinder av vid tiden för övertagandet löpande arrendekontrakt — förvaltas i enlighet med gällande förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut i fråga om den eftergift i avträdande tjänstinnehavare eventuellt åvilande ersättningskyldighet för bristande byggnad och underhåll å skolhemman, som efter omständigheterna funnes skälig.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två motioner.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 482 och II: 571,

1. medgiva, att ifrågavarande skolhemman jämte därtill hörande kapitalmedel från och med dag, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, skulle upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk;

2. medgiva, att hemmanen från och med samma dag skulle övertagas till förvaltning av domänstyrelsen och där-

vid — så snart det kunde ske utan hinder av vid tiden för övertagandet löpande arrendekontrakt — förvaltas i enlighet med gällande förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut i fråga om den eftergift i avträdande tjänstinnehavare eventuellt åvilande ersättningskyldighet för bristande byggnad och underhåll å skolhemman, som efter omständigheterna funnes skälig.

Utskottet hade i sin motivering (andra stycket å s. 10 i det tryckta utlåtandet) anfört bl. a. följande:

»Utskottet har vid sin prövning av förevarande ärende — med hänsyn bland annat till att inkomsterna av skolhemmanen icke skola enligt gällande avlöningsreglemente utgöra någon förmån utöver lönen — ansett att övervägande skäl tala för att åtgärder nu vidtagas i syfte att avveckla det föråldrade jordavlöningsssystem, varav skolhemmanen utgöra en kvarleva. Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har för sin del funnit det ändamålsenligast, att förvaltningen av skolhemmanen överlämnas till domänstyrelsen på sätt departementschefen förordat.»

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Mannerskantz*, *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Svensson* i *Grönvik*, *Boman* i *Kieryd*, *Rubbestad* och *Birke*;

2) av herr *Ivar Persson*, utan angivet yrkande.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SVENSSON i Grönvik: Herr talman! Departementschefen har beträffande här ifrågavarande ärende förklarat att problemet om avvecklingen av dessa särskilda löneförmåner visat sig ha en mindre vanlig livskraft. Des-

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

sa löneförmåner ha ju under nära nog en mansålder trotsat försöken till en lösning av frågan.

Såvitt man kan döma av de förslag, som här framlagts från utskottets sida, förefaller emellertid en lösning vara nära förestående i den mest väsentliga delen av denna fråga, nämligen utskottets yrkande under 1., varigenom riksdagen medger, »att ifrågavarande skolhemman jämte därtill hörande kapitalmedel från och med dag, som Kungl. Maj:t äger bestämma, må upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk». I detta hänseende är utskottet sålunda enigt. Under behandlingen i utskottsavdelningen har icke framkommit något annat förslag än om bifall till Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt 1.

När det sedan gäller punkt 2., ha emellertid meningsskiljaktigheter uppträtt. Frågan gäller här om förvaltningen av dessa s. k. skolhemman skall överlämnas till kungl. domänstyrelsen eller ej. Somliga tycka, att ett dylikt överlämnande till domänstyrelsen är ett onödigt stort steg, i all synnerhet som det här inte gäller att i vanlig mening indraga arrendemedlen till domänstyrelsen. Dessa medel skola ju i stället fonderas i en särskild fond. Under sådana förhållanden är man tveksam, huruvida det är mest lämpligt att gå på Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende. Såsom förhållandena hittills varit på detta område ha dessa skolhemman i stort sett legat under stiftsnämnderna. Jag anser för egen del att det vore klokt att inte göra någon ändring på den punkten.

Två av remissinstanserna, nämligen skolöverstyrelsen och domänstyrelsen, ha ifrågasatt försäljning av dessa hemman. Man skulle under sådana förhållanden få förvalta de kontanta penningmedel, som skulle komma att inflyta i

anledning därav. På det sättet skulle man slippa ifrån utarrenderingen av dessa hemman. Jag är medveten om att gentemot detta förslag åberopats, att underhållet av byggnaderna vid samtliga dessa hemman blivit eftersatt ganska väsentligt. Därest en försäljning nu skulle ske, skulle, har man gjort gällande, det i så fall bli en tunga för de eventuella köparna att rusta upp byggnaderna. Gentemot detta vill jag framhålla att det framgår av handlingarna i detta ärende, att det under vissa tider utgått ovanligt låga arrenden för dessa hemman. Då är det rätt överraskande, att man samtidigt som man haft ett mycket lågt arrende låtit underhållet av byggnaderna bli eftersatt på det sätt som skett. Dessutom förhåller det sig väl på det sättet, att om man nu skulle försälja dessa hemman, så är det vederbörande köparens sak att bedöma realvärdet av resp. hemman med byggnaderna i befintligt skick. Vederbörande köpare får alltså taga med i beräkningen, att om fastigheterna skulle drivas som jordbruk, så måste byggnaderna förbättras högst väsentligt. Jag anser för egen del, att den ur statsmaktens synpunkt bästa utvägen vore att gå på det förslag, som skolöverstyrelsen och domänstyrelsen framlagt, nämligen att man skall försälja dessa skolhemman.

Som kammarens ledamöter finna, har det vid detta utlåtande fogats en reservation av herr Mannerskantz m. fl. Bakom den reservationen står en mycket stark mening om att den bästa utvägen i detta sammanhang vore en försäljning. Av formella skäl kommer jag för min del inte att yrka bifall till den reservationen. Jag kan emellertid inte underlåta att understryka — i det sammanhanget vill jag vädja till departementschefen — att Kungl. Maj:t, innan man överlämnar förvaltningen av dessa hemman till domänstyrelsen, verk-

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

ligen undersöker förutsättningarna för och fördelarna av en försäljning. På det sättet skulle man kunna slippa ifrån åtskilliga bekymmer. Jag är övertygad om att domänstyrelsen, eftersom den själv föreslagit detta, inte kan ha någonting att erinra emot en sådan lösning. Jag tror att man kan läsa mellan raderna i domänstyrelsens yttrande i frågan, att den inte är så särskilt förtjust i att få övertaga förvaltningen av dessa hemman, vilkas arrendeinkomster således skulle särskilt bokföras.

Jag har som sagt kommit fram till att det i detta läge av formella skäl inte är lämpligt att yrka bifall till reservationen. Jag har emellertid med dessa korta ord velat framföra en önskan om att Kungl. Maj:t måtte taga under allvarligt övervägande, att innan man överlämnar förvaltningen av dessa hemman till domänstyrelsen, undersöka huruvida det inte är lämpligare att, som skolöverstyrelsen sagt i sitt yttrande, dessa boställen försäljas och donationerna permuteras till penningfonder.

Herr talman! För att låta den meningen komma till ett klart uttryck från kammarens sida hemställer jag om följande ändringar i utskottets motivering på s. 10 i utskottsutlåtandet. Jag yrkar *dels* att i sista meningen i andra stycket å s. 10 orden »funnit det ändamålsenligt» utbytas mot orden »ej velat motsätta sig», *dels ock* att efter nämnda stycke införes en mening av följande lydelse: »Utskottet anser emellertid, att innan ett dylikt överlämnande äger rum utredning bör ske angående lämpligheten av hemmanens försäljning.»

I nuvarande situation nödgas jag således begränsa mitt yrkande till att avse de av mig nyss föreslagna ändringarna i motiveringen till utskottets hemställan. Jag har i övrigt intet annat yrkande än om bifall till statsutskottets förslag.

Herr BRACONIER: Herr talman! Den fråga det här gäller är ur rättslig synpunkt utomordentligt komplicerad. Det är beklagligt att hela denna fråga icke kunnat lösas i ett sammanhang, så att även de enskilda lönedonationerna tagits med i beräkningen. I olika remissyttranden från läroverken framkommer det nämligen ständigt projekt om att koppla samman denna fråga om den framtida dispositionen av de enskilda lönedonationerna med här ifrågakvarande problem. Det föreligger dock inte någon rättshistorisk utredning hur det ligger till med denna sak.

När Malmö läroverkskollegium hävdar som sin mening, att det icke är i överensstämmelse med läroverkets rätt ens att förvaltningen ändras på det sätt som här föreslagits, så säger ecklesiastikministern gentemot detta endast, att denna motivering icke är bärkraftig. Särskilt då man vet, att framstående historiker äga säte i Malmö läroverkskollegium och att de ha just den uppfattning som läroverket givit uttryck åt hade man med fog kunnat begära, att departementschefen sökt påvisa på vilka punkter denna ståndpunkt icke var bärkraftig. Det hade varit anledning för departementschefen att ingå på en närmare diskussion rörande här ifrågakvarande donationer för Malmö läroverk och andra läroverk, d. v. s. i vad mån det här rör sig om enskilda donationer, där det inte finns någon rättslig möjlighet att utan vidare överlåta dessa skolhemman till staten och ej heller att flytta förvaltningen över till staten. Under sådana förhållanden är det utomordentligt svårt att nu intaga en definitiv ståndpunkt i denna fråga. I och med att ecklesiastikministern ställer lösningen av denna fråga på framtiden, kan man dock hysa den förhoppningen, att de enskilda lönedonationerna skola få kvarstå på samma sätt som för närvarande gäller. Man kan härvidlag även

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

hänvisa till ett prejudikat från högsta domstolen, som klart sagt ifrån, att när det gäller sådana enskilda donationer, så får man inte utan vidare överlåta dem på staten.

Herr talman! Med hänsyn till att icke någon inom utskottet gått på den linje, som föreslagits av motionärerna, ser jag mig nödsakad att ansluta mig till herr Svenssons i Grönvik linje. Jag vill dock starkt uttala angelägenheten av att man får en rättshistorisk utredning hur det ligger till med de enskilda lönedonationerna och i vad mån man över huvud taget har möjlighet att överflytta dem till staten utan att samtidigt kränka läroverkens rätt på det sätt som Malmö läroverk framhållit i sitt yttrande i ärendet.

I detta anförande instämde fröken *Vinge*.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **WEIJNE**: Herr talman! Herr Braconier har så mycket större skäl att inte yrka bifall till sin motion som hans medmotionär i statsutskottet inte vågat vidhålla den mening, som förfäktats i motionen. Följaktligen måste man säga, att om en motion är så svagt grundad, så bör man ju tala för den med rätt små bokstäver.

Jag vill här även erinra om att riksdagen för sextio år sedan, 1890 således, beslöt i detta ärende. Det blev emellertid ingenting av med det beslutet i praktiken. Av vilken anledning vet jag inte. Det skulle verkligen förvåna mig, om nu riksdagen 1950 skulle vara, jag höll på att säga, så svag, att den inte vågade taga det steg, som Kungl. Maj:t här inbjudit den till att taga. Vi ha ju under senare år så ofta talat om krånglet i förvaltningen. Om det är något som är onödigt krångel, så är det just det krångel, som sammanhänger med dessa lönehemman, där man skall uppskatta avkastningen och sedan göra

olika avdrag o. s. v. Det är sannerligen på tiden, att man här får rätta linjer och kommer fram till en lösning av denna fråga.

Beträffande det yrkande, som herr Svensson i Grönvik här framställde, vill jag bara erinra om att första kammaren redan avslagit ett liknande yrkande. Jag hoppas för min del, att andra kammaren följer första kammaren och bifaller utskottets förslag.

Herr **BRACONIER** (kort genmäle): Herr talman! Jag framhöll i mitt inlägg, att hela denna fråga är utomordentligt komplicerad ur rättshistorisk synpunkt. Jag uttryckte med anledning härav min förvåning över att statsrådet i sin motivering utan vidare förklarar, att den hemställan som gjorts från Malmö läroverkskollegium icke var bärkraftig. Jag har för egen del inte uttalat mig om vilken ståndpunkt, som är den riktiga. Jag har icke möjlighet att med de nu tillgängliga handlingarna intaga en bestämd ståndpunkt i denna fråga. Jag vill emellertid, såsom jag nämnde nyss, framhålla att det i Malmö läroverkskollegium finns historiker som ha en annan uppfattning än herr statsrådet. Jag påpekade också, att högsta domstolen i fråga om enskilda lönedonationer klart och tydligt sagt ifrån, att man inte utan vidare kan överflytta dem till statsverket. Jag vill än en gång uttrycka mitt beklagande över att det i en rättsfråga av denna räckvidd inte finns någon utredning, som klart säger ifrån att det här gäller en fråga, där man utan tvekan kan följa Kungl. Maj:t.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **WEIJNE**: Herr talman! Om man skall vänta till dess ingen opponerar sig längre utan alla äro eniga, får man nog vänta inte bara ytterligare 60 år utan kanske i 600 år, såvida ingenting sker. När därför herr Braco-

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

niers medmotionär i utskottet frånfallit den gemensamma ståndpunkt, som herrarna hade, så tror jag att det är det bästa beviset på, att kammaren här i lugn och ro kan följa Kungl. Maj:t.

Herr HOPPE: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende — framför allt i utskottets andra avdelning — fick jag ett ganska livligt intryck av att frågan fått alldeles onödigt stora proportioner. Om jag frågar mig hur detta kommer sig, tror jag att förklaringen ligger i utredningsmannens yttrande. Han tänker sig två möjligheter att lösa frågan. Antingen skola dessa skolhemman indragas till statsverket, eller också övertagas till förvaltning av staten. Jag tror att det var det ena av dessa förslag — det om skolhemmanens indragande till statsverket — som gjorde, att man på en del håll så att säga stegrade sig. Det var väl detta som gjorde, att bl. a. en del domkapitel och stiftsnämnder avstyrkte ett bifall till utredningsmannens framställning.

Nu har jag det intrycket, att man inte tillräckligt beaktat innehållet i kungl. propositionen. Departementschefen ansluter sig ju icke till utredningsmannens förslag om hemmanens indragande till statsverket. Departementschefen föreslår ju endast, att förvaltningen skall omhändertagas av domänstyrelsen. Jag tror således att det är angeläget att betona — och det har för övrigt utskottet gjort — att här gäller det för närvarande blott en förvaltningsfråga och ingenting annat. Jag skulle i detta sammanhang gärna vilja stryka under att den förvaltningsåtgärd, som åsyftas, inte på något sätt innebär någon ändring i fråga om äganderätten.

Såvitt jag förstår har det varit två motiv för att åter taga upp och aktualisera denna fråga. Det ena motivet är — och det har departementschefen nyss erinrat om — att man vill försöka

komma bort från den tillkrånglade och, jag höll på att säga, urmodiga form för avlöning, som man använder vid de läroverk, där man har detta jordavlöningssystem. Det andra motivet är, att man för närvarande inte kan tillämpa den sociala arrendelagstiftningen på dessa skolhemman. Under behandlingen av ärendet har det sagts ifrån — inte minst i utskottets andra avdelning — att det fått bedrövliga konsekvenser att denna lagstiftning inte kan tillämpas när det gäller bebyggandet av dessa skolhemman. Enligt bestämda uppgifter är mycket eftersatt härvidlag.

Utskottet har gått på två linjer. Majoriteten tillstyrker utan vidare Kungl. Maj:ts förslag. Den förordar alltså, att förvaltningen skall överflyttas på domänstyrelsen. Det väsentliga i reservanternas förslag är för det första: försäljning och för det andra att stiftsnämnderna tills vidare skola taga hand om förvaltningen. Så som förhållandet mellan kyrka och skola utvecklat sig i Sverige under de senaste 50 åren finns det knappast anledning att mena, att man på något sätt skulle bevaka ett kyrkligt intresse, när man föreslår, att dessa hemman skola skötas av stiftsnämnderna. Utan att behöva tvista om vem som är den mest kompetenta, våga vi väl säga, att domänstyrelsen nog bör vara lika kompetent som stiftsnämnderna. Hårtill kommer en annan sak, som jag gärna vill påpeka i detta sammanhang. Domänstyrelsen har själv uttalat sig mycket positivt till förslaget om en försäljning. Jag tycker att reservanterna kunde ha sagt sig, att om domänstyrelsen får hand om det hela, så torde — i den mån det kan vara lämpligt — initiativ tagas från domänstyrelsen till en sådan försäljning, vid vilket tillfälle även rättsgrunden på nytt kunde prövas.

Jag vill gärna anföra en tredje synpunkt i detta sammanhang. Beträffande de flesta skolhemmen som finnas i de

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

»erövrade provinserna», alldeles särskilt i Skåne, tillstyrka domkapitlet i Lund samt stiftsnämnden i Lund Kungl. Maj:ts förslag. Dessa ha ju erfarenheter att bygga på, och de gå på Kungl. Maj:ts linje och föreslå, att domänstyrelsen skall taga hand om det hela och förvalta det på samma sätt som man förvaltar kronans domäner.

Jag yrkar bifall till utskottets skrivning och förslag i oförändrat skick.

Herr SVENSSON i Grönvik: Herr talman! När herr Hoppe utan betänkande går på Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. att man skall överlämna förvaltningen av dessa hemman till domänstyrelsen, då tycker jag han kan ha skäl att tänka på, att denna fråga tidigare varit under kyrkomötets behandling. Jag måste nog säga, att det nästan är ett litet svaghetstecken, att ecklesiastikdepartementet vill överlämna förvaltningen av dessa hemman till jordbruksdepartementet eller ett organ, som sorterar under jordbruksdepartementet, nämligen domänstyrelsen. När det inte är fråga om mera omfattande saker, så tycker jag att detta borde kunna skötas av det organ, som ligger närmast under ecklesiastikdepartementet.

Statsrådet Weijne sade att första kammaren redan fattat beslut i denna fråga. Då funnes det — detta sade han inte, men tanken var den — ingen anledning att här diskutera frågan, eftersom den i varje fall redan var avgjord. Om vi emellertid följa en sådan linje, så behövde vi inte ett tvåkammerssystem här i riksdagen. Enkammerssystem blir följden, om den ena kammaren bara skall följa det beslut, som den andra kammaren redan fattat. Det är visserligen en enkel sak att följa i varandras spår, men om man anser att man i så fall går en oriktig väg, så bör man ha rätt och även skyldighet att reagera. Jag tror därför att det, inte minst från rent

ekonomiska synpunkter, vore av värde, att man gick med på det förslag till tillägg i motiveringen i utskottets utlåtande, som jag ställt. Jag är övertygad om att finansministern skulle finna, att detta vore den rakaste vägen. Vi gjorde då ingen orätt, och vi skulle spara in både utgifter och arbete. Varför skulle vi inte kunna gå den vägen? När vi nu från reservanternas sida voro så blygsamma, så hade vi verkligen hoppats att få litet mera förståelse från departementschefens sida än vad han här visat i debatten.

Herr HOPPE: Herr talman! Herr Svensson i Grönvik vet lika väl som vi andra, att dygden inte alltid får sin belöning. Så blir ock den blygsamhet, som herr Svensson i Grönvik för närvarande vill personifiera, kanske ej riktigt uppskattad.

Sedan ville herr Svensson kanske inte direkt insinuera, men han rörde i varje fall vid de strängarna, att jag var någon sorts avfälling, eftersom jag inte ställde mig bakom kyrkomötets beslut på sin tid. Jag vill då för det första upprepa det jag tidigare sade, att så som förhållandena mellan kyrka och skola utvecklats under de senaste 50 åren, faller det sig naturligt, att stiftsnämnderna inte skola ha hand om detta. Jag minns nu inte när detta beslut fattades från kyrkomötets sida, men det ligger i varje fall bra långt tillbaka i tiden. Jag vill ock för det andra hoppas, att herr Svensson inte tycker att jag är en förfärligt dålig människa, om jag tar mig friheten att deklarerera, att det inte åvilar mig någon skyldighet att känna respekt för varje beslut, som kyrkomötet under de gångna årtiondena fattat.

Herr ONSJÖ: Herr talman! Det gäller ju här — som departementschefen också säger — att få bort det krångel, som

Ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk.

pågått under så många år, och så långt äro alla överens. Det är inte rimligt att fortsätta med detta krångel i all oändlighet. Krånglet tycks emellertid fortsätta även när man kommer till behandlingen av detta ärende. Reservanterna ha av formella skäl frångått sin reservation, men herr Svensson i Grönvik yrkar på införande av en ny mening i utskottets skrivning, väsentligen innebärande, att en utredning bör ske angående lämpligheten av skolhemmanens försäljning. Sedan kan man diskutera om hur dessa hemman skola förvaltas innan denna utredning är färdig.

Om nu andra kammaren i strid med första kammarens beslut skulle taga detta tillägg, så tror jag inte att det skulle betraktas såsom något revolutionerande eller farligt. Oavsett att första kammaren redan fattat beslut tror jag nu, att utskottets förslag går igenom — det brukar ju gå så här i riksdagen. För min del vill jag i alla fall, till den kraft och verkan det hava kan, skicka med den rekommendationen, att det bör göras en utredning om det kan vara lämpligt med en allmän försäljning.

Nu säger utskottets talesman, herr Hoppe, att han förutsätter att domänstyrelsen, om den får hand om dessa hemman, föranstaltar om en försäljning av dem. Men nu vet man ju hurudant detta verk är. I stället för att begränsa sin verksamhet vill man där slå under sig så mycket som möjligt. Med den begränsade kännedom jag har om just dessa hemman får jag säga, att det ur jordbrukets synpunkt kan vara riktigt med en försäljning, alldenstund det i regel rör sig om ganska små hemman, vilkas förvaltande kan bli en börda för domänstyrelsen.

Jag ville endast ha sagt detta, men utan några förhoppningar om att vinna någon framgång och åstadkomma den revolution, som departementschefen tydligen befarade, om andra kammaren

skulle fatta ett annat beslut än första kammaren.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Jag beklagar om jag gav herr Svensson i Grönvik det intrycket, att jag anser att andra kammaren inte kan ha annan mening än första kammaren. Jag har alltid förfäktat motsatsen. Jag talade emellertid till förmån för propositionen, och eftersom första kammaren redan bifallit den, är det ganska förlåtligt, om jag rekommenderade andra kammaren att i detta fall följa första kammarens beslut. Någon annan innebörd var det icke i vad jag sade.

Sedan vill jag peka på vad som står i propositionen på sidan 27, där det heter: »Uppkommer fråga om försäljning av här avsett skolhemman, bör frågan härom underställas Kungl. Maj:ts prövning.» Redan av detta framgår, att Kungl. Maj:t vid propositionens avgivande inte varit främmande för att man skulle kunna sälja skolhemmanen. Men detta är en sak. En annan är att begära en utredning om detta. Det är klart att man kan göra det, men för min del betraktar jag det som onödigt, och jag skall lova herr Svensson i Grönvik, att innan frågan om förvaltningen avgöres skall jag taga upp frågan om försäljning och se vad som går att göra i detta hänseende.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring av motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Svensson i Grönvik; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Grönvik begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Motioner om framläggande för riksdagen av en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 211, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring av motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Svensson i Grönvik.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss förstärkning av civilförsvaret, sjukvårdsberedskapen samt den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Motioner om framläggande för riksdagen av en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 214, i anledning av väckta motioner om framläggande för riksdagen av en

översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr HJALMARSON: Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 214 utmynnar ju formellt i ett avslagsyrkande beträffande högerns vid vårriksdagen avlämnade partimotioner med begäran om en översyn av de offentliga investeringarna på längre sikt. Detta formella avslagsyrkande innehåller emellertid i realiteten en tillstyrkan och ett understrykande av vikten av de i motionerna framförda synpunkterna.

Utskottet har för sin del funnit att dessa synpunkter äro förtjänta av största beaktande, och det finns givetvis inte något skäl för mig att här i kammaren framställa något annat yrkande än vad statsutskottet har gjort. Inte heller skall jag här närmare gå in på de tankegångar, som ligga till grund för motionerna och som aktualiseras i högerförslaget. Det kan räcka med att kort och gott konstatera, att den centrala frågan för all ekonomisk politik i nuvarande läge måste vara att åvägbringa jämvikt mellan sparande och investeringar. Detta förutsätter målmedvetna ansträngningar för att öka sparandets omfattning. Särskilt i den befolkningspolitiska situation, som håller på att växa fram, framträder denna uppgift som den verkligt stora. Den relativt sett minskade tillgången på människor i arbetsföra åldrar kommer i framtiden att ställa oss inför mycket stora kapitalbehov. Det räcker emellertid inte med konkreta åtgärder till sparandets främjande. Vi måste också komma fram till en så förnuftig disposition som möjligt av tillgängliga resurser. Med den vikt, som de offentliga investeringarna ha, förutsätter detta en ordentlig planläggning av de offentliga investeringsinsatserna. En sådan är i själva verket förutsättningen för att samhället skall

Motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser.

kunna fylla sin uppgift på alla områden, icke endast i ekonomiskt hänseende. Socialvården, kulturpolitiken, för att bara ta några exempel, äro helt avhängiga av den offentliga investeringsverksamhetens planläggning.

Jag har velat understryka vikten härav samtidigt som jag uttalar förhoppningen, att den långtidsutredning, som nu arbetar inom finansdepartementet, måtte nå resultat inom angiven tid och att detta resultat måtte taga formen av konkreta översikter och konkreta rekommendationer. Under sådana förhållanden får ju riksdagen redan nästa år till granskning upptaga alla de problem, som genom våra motioner ha aktualiserats redan i januari månad innevarande år.

Jag har således, herr talman, intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 215, i anledning av väckta motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Om en välvillig skrivning kan tillmätas någon betydelse, så skulle jag kanske kunna vara ganska tillfredsställd med vad som har skrivits i anledning av den motion det här gäller. Jag tänker därvid alldeles särskilt på det remissyttrande, som generalpoststyrelsen har avgivit till utskottet. Värde av vad som där säges förstärkes emellertid av det understrykande av olika synpunkter som göres från utskottets sida.

Det är emellertid vissa formuleringar såväl i remissyttrandet som i utskottets uttalande som jag inte kan godkänna. När utskottet vill skjuta frågan om förbättring av landsbygdens postförbindelser på framtiden genom att hänvisa till det ekonomiska läget, så tycker jag att en sådan hänvisning är litet malplacerad i detta sammanhang. Den förbättring, som enligt mitt förmenande borde åstadkommas på landsbygden, tarvar en relativt liten utgiftsökning för postverket, i varje fall sett mot bakgrunden av de inkomster som postverket kunnat redovisa under senare tid. Enligt uppgifter, som varit synliga i dagspressen, var vinsten för postverket under föregående år ungefär 30 miljoner kronor, vilket motsvarar en förrentning av det disponerade kapitalet med ungefär 43 procent. Under sådana förhållanden tycker jag knappast att man kan hänvisa till den ekonomiska ställningen, när man säger att en utgiftsökning på 3 miljoner kronor tills vidare bör skjutas på framtiden.

Jag skall gärna erkänna att postverket såsom ett affärsdrivande verk naturligtvis bör söka ekonomisera, men verkets uppgift att vara ett inkomstinstrument för statskassan är dock en sidordnad uppgift. Den primära uppgiften är väl i stället att förse samhällets invånare med en förstklassig service på postens område. Och när man från generalpoststyrelsens sida påpekar, att kostnaderna per postkund bli så mycket högre på landsbygden än i tätorterna, så är detta en alldeles självklar sak, som egentligen bara illustrerar nödvändigheten av att landsbygden blir bättre tillgodosedd i fråga om postförbindelser.

Såsom jag här tidigare i kammaren framhållit, är det av praktiska skäl omöjligt att bereda landsbygdens folk full rättvisa när det gäller de sociala framstegen på olika områden; bl. a. lägger glesbebyggelsen på landsbygden hinder i vägen härför. Men under så-

Motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser.

dana förhållanden bör man väl söka kompensera landsbygdens folk på de områden, där man kan göra det, och jag anser att kommunikationsområdet är just ett fält, där en sådan kompensation skulle kunna lämnas. Det bör därför inte på något sätt framställas som en speciell förmån, om postservicen på landsbygden utökas, och det bör inte i detta sammanhang göras några hänvisningar till att denna service kostar så och så mycket mera per person än i tätorterna. Det är en social angelägenhet det här gäller, och man borde för länge sedan ha kunnat bättre tillgodose landsbygden i fråga om postförbindelser.

Jag har i min motion speciellt pekat på önskvärdheten av att post utdelas på söndagarna, framför allt inom områden av landsbygden där tidningarna utkomma på söndagarna. Så länge förmånen av sådan postutdelning ges tätorternas folk, bör den även komma landsbygdens folk till del. Även om kostnaden blir ungefär 2 miljoner kronor, bör den vara överkomlig med hänsyn till postverkets ekonomiska ställning.

Däremot synes mig motiveringen vara starkare, när generalpoststyrelsen framhåller att gällande arbetarskyddslag lägger hinder i vägen för en sådan postutdelning på söndagarna. Men är det inte så, att de allra flesta lantbrevbäringslinjerna inte ge full dagssysselsättning? Det får väl förutsättas, att lagens mening är den att en 24-timmars veckovila skulle i första hand beredas dem som ha full arbetstid under veckans alla dagar. Jag tror därför att man inom postverket sannolikt kan räkna med att även i framtiden få dispens från ifrågavarande lagrum i arbetarskyddslagen.

Det är kanske i viss mån riktigt att det, såsom generalpoststyrelsen säger, är svårt att anskaffa vikarier på söndagarna. Jag tror emellertid att på många ställen skulle lantbrevbärarna med tillfredsställelse hälsa möjligheten att få

sysselsättning även på söndagarna, då detta skulle ge dem en viss inkomstförbättring. Jag tänker speciellt på mindre linjer, där vederbörande inte har full sysselsättning de andra dagarna. På de platser, tidningar utkomma på söndagarna, måste ju dessa distribueras, och jag anser att det skedde enklast genom postverkets försorg.

När man kommer till slutklämmarna i generalpoststyrelsens remissyttrande, finner man att generalpoststyrelsen där är mycket välvillig gentemot motionen, och jag vill nu bara uttala en förhoppning om att generalpoststyrelsen får möjlighet att i praktiskt handlande omsätta vad som sålunda säges. När det t. ex. heter att »generalpoststyrelsen ser som en av postverkets viktigaste uppgifter att utbygga och förbättra postförbindelserna på landsbygden», så är ju detta ett mycket tacknämligt uttalande. Och generalpoststyrelsen slutar sitt yttrande med följande uttalande: »Då generalpoststyrelsen ständigt har sin uppmärksamhet riktad på landsbygdens postförhållanden och är angelägen om att dessa äro så tillfredsställande som möjligt, kommer styrelsen att framdeles i samband med avgivandet av förslag till driftkostnadsstater för postverket beräkna medel för den ytterligare utbyggnad och förbättring av landsbygdens postväsende, som kan finnas vara av behovet påkallad.» Det är att hoppas att vederbörande departementschef godkänner en sådan driftkostnadsstat, där man tagit upp medel för förbättring av landsbygdens postväsende. Jag vill över huvud taget uttala en förhoppning, att de uttalanden, som sålunda gjorts, inte bara komma att bli tomma fraser, utan att de också komma att realiseras, i ärlig vilja att beakta landsbygdens speciella svårigheter och behov på här ifrågavarande område.

Jag har, herr talman, intet speciellt yrkande, då jag förstår att ett sådant skulle bli en tom demonstration. Jag

Bestämmelser för antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket.

har, som sagt, endast velat uttala en förhoppning om att de rekommendationer som givits komma att resultera i praktiska åtgärder i motionens syfte.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtande nr 216, i anledning av väckt motion om verkställande av en analys av riksstaten för budgetåret 1938/39 jämförd med statsförslaget för budgetåret 1950/51 i syfte att klarlägga förvaltningskostnadernas ökning m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, såvitt propositionen avser förslag angående stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.; samt

bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om riksbankens personalorganisation efter utgången av år 1950 m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 10.

Bestämmelser för antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om

ändring av stadgarna för biblioteket, i vad avser införande av bestämmelser för antagande av tjänstemän vid biblioteket m. m.

Utskottet hemställde i förevarande utlåtande, att riksdagen, med bifall till av styrelsen för riksdagsbiblioteket gjord framställning, måtte besluta, att stadgarna för biblioteket skulle erhålla ändrad lydelse på sätt framginge av en vid utlåtandet fogad bilaga.

Reservation hade avgivits av herr *Mogård*.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fröken *VINGE*: Herr talman! I bankoutskottets förevarande utlåtande med förslag till ändring av stadgarna för riksdagsbiblioteket har i § 6 intagits vissa kompetensbestämmelser, som skulle gälla för anställning som tjänsteman. Men uttrycket tjänsteman har här tydligen använts i samma bemärkelse som det hade då för 40 år sedan motsvarande bestämmelser för Kungl. biblioteket fastställdes. På den tiden hade ordet tjänsteman en annan innebörd än det har nu; varken biträdespersonal eller vaktmästare räknades då som tjänstemän.

Om man skulle ta den föreslagna lydelsen av § 6 efter orden, skulle det med nuvarande språkbruk innebära att även av biträdes- och vaktmästarpersonal skulle krävas, att de voro licentiatier eller hade examen vid två fakulteter. Att så skulle bli fallet har givetvis inte styrelsen för riksdagsbiblioteket menat.

Det har redan i första kammaren framställts och bifallits ett yrkande om ändring på denna punkt, och jag skall be att få framställa samma yrkande här i kammaren. Jag hemställer sålunda om bifall till utskottets förslag med den ändringen av den av utskottet föreslagna lydelsen av § 6 andra stycket i stadgarna för riksdagsbiblioteket, att orden

Motion ang. översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

»som tjänsteman» utbytas mot orden »i amanuensjänst eller högre tjänstegrad».

Herr SEVERIN: Herr talman! Det föreliggande förslaget är en direkt avskrift av de författningar, som gälla för andra statliga bibliotek, och styrelsen har naturligtvis förbisett den förändring, som skulle vara motiverad. Det är klart att en stadgebestämmelse skall tolkas med förstånd liksom all lag, och sannolikt skulle ingen fundera på att av vaktmästarna kräva licentiatexamen. Trots detta kan en dylik ändring naturligtvis vara motiverad, och jag vill å styrelsens vägnar deklarerera, att ingen i styrelsen har någonting emot den föreslagna förändringen.

Herr ANDERSSON i Munkaljungby: Herr talman! Det framförda förslaget innebär endast ett förtydligande, och mot ett sådant förtydligande har naturligtvis utskottet ingenting att erinra. Jag ber att få yrka bifall till detta ändringsförslag. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammararen biföll utskottets hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av fröken Vinge.

§ 11.

Motion ang. översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Fröken VINGE: Herr talman! Efter som jag är en av dem som till detta utlåtande fogat en blank reservation, vill

jag med några ord precisera min ståndpunkt.

I motsats mot utskottsmajoriteten finner jag mig inte helt övertygad om att det lagförslag som förebådas till vårriksdagen tillgodoser motionärens önskemål om kontroll och offentlig insyn i sådan inlåningsverksamhet från ekonomiska föreningars sida, som beträffande inlåningens storlek och antalet insättare i realiteten fast inte formellt är av bankkaraktär. Man måste enligt mitt förmenande avvakta propositionen, innan man tar slutlig ställning till frågan, om ytterligare utredning behövs.

Vad man bör göra, det är väl att försöka åstadkomma en ordentlig gränsdragning och för allmänheten klargöra skillnaden mellan innebörden av å ena sidan andelsteckning i en ekonomisk förening, å andra sidan insättning hos sparbank eller på sparkasseräkning i en affärsbank eller annan liknande penninginrättning under offentlig kontroll. Denna skillnad står säkerligen inte alltid klar för den stora allmänheten, i varje fall inte om det, som i själva verket är en andelsteckning hos en ekonomisk förening, benämnes insättning på sparkasseräkning.

I ett yttrande över 1929 års betänkande angående ekonomiska föreningars rätt att bedriva inlåningsrörelse framhöll socialstyrelsen bland annat, att det torde vara en allmänt spridd uppfattning, att den, som sätter in medel på sparkasseräkning, därmed överlämnar dessa till en i sig själv betryggande förvaltning. Tanken att det rör sig om långivning från insättarnas sida och att den som driver sparkasserörelsen står som en låntagare, vilkens solvens långivaren-insättaren har att pröva, den tanken är, säger socialstyrelsen, helt säkert främmande för de flesta.

Sparbanksinspektionen, som också yttrade sig över samma betänkande, framhöll bland annat, att om det stadgades för ekonomiska föreningar, att de vid inlåning skulle begagna sig av en

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

sådan benämning som exempelvis »medlemsbok» eller »medlemsräkning», skulle därmed den speciella karaktären hos deras inlåningsrörelse ha tydligt angivits, och då skulle, säger sparbanksinspektionen, insättaren mindre lätt suggereras till den uppfattningen, att det var fråga om vanlig bankrörelse under offentlig tillsyn.

Bank- och fondinspektionens yttrande över den föreliggande motionen är utförligt refererat i utskottets utlåtande. Som framgår av reciten uttalar inspektionen bland annat följande: »Det kan icke i och för sig ligga något oriktigt eller osunt däri att ekonomiska föreningar söka skaffa sig förlagskapital genom att vädja härom till en mycket vidsträckt, till föreningen mer eller mindre löst knuten allmänhet. Men om detta förlagskapital helt eller till viss del skall bära vanliga kommersiella risker, bör kapitaluppsamlingen äga rum under uttryckligt tillkännagivande av dessa riskers existens och följaktligen icke framträda under sparkasserörelsens form och benämning.»

För min egen del skulle jag vilja tillägga, att när jag anser det vara i hög grad önskvärt att dessa förhållanden bli klarlagda, så är det delvis med hänsyn till de många småspararna bland de ekonomiska föreningarnas medlemmar men också därför att jag tror att det är ett allmänt intresse, att man bevarar den good will som ligger i första hand i ordet sparbank men i andra hand också i ordet sparkasserörelse. Nu har utskottet konstaterat, att man åtminstone i ett fall — det gäller HSB i Stockholm — tagit ett steg i riktning mot en sådan upplysning till insättarna som bör eftersträvas. Jag vill inte gärna påyrka lagstiftningsåtgärder i sådana fall, där man med god vilja bör kunna komma fram på frivillighetens väg, utan tror att man bör avvakta utvecklingen ännu någon tid och se, om även andra ekonomiska föreningar frivilligt upplysa sina medlemmar om rätta förhål-

landet. I varje fall tror jag att denna motion och dess riksdagsbehandling bidragit till att skapa klarhet hos allmänheten på detta område.

Man bör eftersträva att de många insättarnas sparkapital skyddas utan att därför den ekonomiska föreningen hindras att på ett effektivt sätt bedriva den affärsrörelse, för vars skull föreningen bildats och som är dess egentliga ändamål. Frågan om man för att uppnå detta behöver en särskild utredning om ekonomiska föreningars inlåningsrörelse, den frågan bör bedömas oberoende av bedömarens egen subjektiva uppfattning om de nu existerande föreningarnas solvens och likviditet. Men, som jag framhöll i början av detta anförande, det behovet kan knappast bedömas, innan man fått ta del av den väntade propositionen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Häruti instämde herr *Stjärne*.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Om jag nu inte går in på den föreliggande frågan, hoppas jag fröken Vinge inte uppfattar det som likgiltighet eller ouppmärksamhet för det spörsmål, varom här är fråga. Jag tror fröken Vinge kan intyga från det gemensamma arbetet inom utskottet, att så inte kan vara fallet. Med hänsyn till att fröken Vinge inte framställde något yrkande och att det inte heller framställdes något yrkande i första kammaren nöjer jag mig med dessa ord och hemställer om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 12.

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 56, med anledning av väckta motioner om utredning angående av-

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

veckling eller reducering av skogsstyrelsen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr DICKSON: Herr talman! Jag skall inte ta upp någon större debatt om denna sak. En inre röst säger mig, att även om jag ställde yrkande om bifall till motionen, skulle den inte gå igenom.

Jag skall i alla fall säga ett par ord i frågan, och jag skall först be att få understryka något som redan har framhållits tidigare, nämligen att motionen inte syftar till att beskylla skogsstyrelsens tjänstemän för att sabotera sin uppgift eller att på något annat sätt vara sämre ämbetsmän än andra inom den svenska förvaltningen. Jag har tvärtom det intrycket, att de ha gjort sitt allra bästa och ha de bästa syften med sitt arbete. Det är också mycket sannolikt att skogsstyrelsen inte erbjuder det mest eklatanta exemplet på en förvaltningsapparat som blivit för stor. Att den kommit i förgrunden genom mitt förvållande är beroende mera på tillfälligheter.

Min aktion har dikterats av en önskan att inskränka statsförvaltningen, och vi ha i den finansiella situation, som vi nu leva i, särskilt stor anledning att ta hänsyn just till detta. Nu är det emellertid flera organ i arbete i detta syfte. Speciellt förtroende har jag för direktör Tage Wärns insatser. Jag tror finansministern där har fått en utmärkt kraft som har den operationskniv av de rätta dimensionerna, som är erforderlig i närvarande situation. Han kommer snart med sitt slutbetänkande. Jag vet inte om där kommer att stå någonting speciellt om skogsstyrelsen, men han har ju generellt uttalat, att en beskärning på 5 procent av hela förvaltningsapparaten bör kunna ske. Det är mycket möjligt att en större del skulle kunna skäras bort, det är en sak jag inte skall diskutera nu, men med hän-

syn till att herr Wärn har saken om hand och till att jag vet, att finansministern har en ärlig och för en finansminister välförståelig strävan att göra besparingar på förvaltningsapparaten skall jag inte ställa något yrkande i detta sammanhang.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Då motionären inte ställde något yrkande, skall jag inte ta upp någon debatt i denna fråga. Jag skall endast erinra om att riksdagen redan 1948 hade att ta ställning till en motion av herr Dickson som gick i samma riktning som den vi behandla i dag. Riksdagen beslöt då att avvisa motionen, och jag föreställer mig att riksdagen icke sedan dess har ändrat ståndpunkt i detta fall. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på motionen.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Då frågan om skogsstyrelsens avskaffande nu återkommer, har jag ansett mig böra begära ordet för att anföra några synpunkter.

Det framhålles i den motion som herr Dickson har väckt, att skogsstyrelsens kostnader oavslåligt ha ökats under årens lopp och att antalet anställda jämväl har ökat. Ja, det är riktigt, och jag kommer att belysa orsaken härtill i det kommande.

Innan jag gör det skall jag emellertid konstatera, att det tydligen förefinns en betydande väsensskillnad mellan vad herr Dickson skrev i sin motion den 20 januari 1950 och vad herr Dickson har yttrat i dag. Jag säger inte detta för att framföra någon kritik eller för att vara elak, utan jag utgår fullt från att denna herr Dicksons ändrade inställning enbart är ett utslag av hans kända personliga ridderlighet. Jag förmodar nämligen, att herr Dickson under den tid som förflutit sedan motionens avlämnande har haft tillfälle att närmare studera det

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

primärmaterial, varpå han tydligen har stött sin framställning.

Skogsstyrelsens uppgifter ha oavlåtligt ökats, men de ha inte ökats genom skogsstyrelsens eget initiativ, utan det har skett efter Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. Riksdagen har ålagt skogsstyrelsen den ena nya uppgiften efter den andra. Jag har här en lång förteckning, och om det hade blivit en större debatt i frågan, skulle jag ha läst upp hela förteckningen. Nu skall jag inte göra det, utan nöjer mig med att nämna ett litet fåtal nya ärenden som ha tillkommit sedan den tid, då skogsstyrelsen började sin verksamhet. Jag har prickat för 15 till 20 stycken, men eftersom diskussionen ser ut att kunna bli begränsad, skall jag inskränka mig till ett litet fåtal.

Det första är ett ärende från 1942, då styrelsen fick i uppdrag att verkställa utredning rörande vissa skogs- lagstiftningsfrågor, överarbetning av 1923 års skogsvårdslag samt därmed sammanhängande ändringar i författningar rörande skogsvårdslagstiftningen. Detta medförde i sin tur att statsmakterna 1947 beslutade en ny skogsvårdslag, som lade väsentligt ökade uppgifter på skogsstyrelsen.

Jag går fram till 1943 och nämner, att enligt riksdagens beslut ålades då skogsstyrelsen tillsyn angående virkesmätningen, och samma år uppdrogs åt skogsstyrelsen att utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till föreskrifter angående tillämpningen av virkesmätninglagen. Jag fortsätter till 1944. Då fick skogsstyrelsen bemyndigande att tillkalla högst femton personer för att såsom experter delta i överläggningar angående flottningsväsendet och flottningslagstiftningen. Detta uppdrag överflyttades på skogsstyrelsen från att förut ha handlagts av 1936 års skogsutredning.

Jag bläddrar mycket hastigt och kommer över till år 1946. Då uppdrogs åt skogsstyrelsen att för sitt verksamhets-

område årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt samt att föranstalta om detaljplanering av arbeten avsedda att intagas i investeringsreserven. Jag bläddrar vidare och kommer fram till 1947, då det uppdrogs åt domänstyrelsen och skogsstyrelsen att gemensamt verkställa översyn av gällande bestämmelser angående kompetensvillkoren för handhavandet av förvaltningen av skogar i allmän ägo samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Slutligen kanske jag får nämna ännu ett par ärenden och skall sedan lämna förteckningen. Det uppdrogs år 1947 åt skogsstyrelsen att verkställa de undersökningar som erfordrades för omprövning av frågan, vilka områden som enligt bestämmelserna i skogsvårdslagen den 21 maj 1938 borde anses vara svår- förnygrade eller hänföras till skyddsskog, och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ärendet. Också detta var baserat på en riksdagsskrivelse. År 1949 fick skogsstyrelsen på grund av riksdagens beslut ytterligare nya uppdrag, bl. a. att efter samråd med bränslekommissionen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Svenska propsexportörernas organ till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till stadgar för propsexportfonden.

Detta var endast ett ringa urval bland de nya uppgifter som tilldelats skogsstyrelsen efter dess start. Det är alldeles självfallet att i samma mån som uppgifterna ökas, så ökas behovet av personal, och i samma mån ökas också behovet av pengar. Jag förmodar att herr Dickson menar — jag hoppas att jag fattade honom rätt — att rationaliseringsåtgärderna inte skola gå ut över skogsstyrelsen i större utsträckning än över andra ämbetsverk, och jag tillåter mig som egen mening tillägga: inte heller i större utsträckning än de gå ut över den militära organisationen. Om

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

detta är herr Dicksons uppfattning har jag för min del ingen invändning här emot. All rationalisering och förenkling, som kan åstadkommas och blir ändamålsenlig, reser jag inte något som helst hinder emot.

Jag kanske också skulle säga något om skogsstyrelsens kostnader. De uppges enligt motionen ha vuxit ifrån 81 500 kronor till 370 600 kronor under vissa angivna år. Detta är alldeles riktigt. Men jag ber få påpeka att under den tid som kostnaderna vuxit ha en mängd automatiska utgiftsstegringar skett, varjämte allting är dyrare nu än under den tid då skogsstyrelsen tillsattes. Vidare är det så, att tjänstemän i ett nytt ämbetsverk så småningom komma upp i högre lönegrader allteftersom åren gå, och även detta bidrar naturligtvis till att utgifterna ökas.

Vidare har riksdagen beslutat ålägga skogsstyrelsen virkesmättningsärenden, vilket skogsstyrelsen självfallet inte kan underlåta att fullgöra, ty då skulle den försumma sin uppgift, och då finge den säkerligen anmärkning härför. Om jag till de nyssnämnda automatiska kostnaderna lägger virkesmättningsavdelningens kostnader, som uppgå till inte mindre än omkring 115 000 kronor, tror jag att herr Dickson fått ett tämligen giltigt belägg för att de anslagsökningar som gjorts ha varit i hög grad befogade.

Vad personalökningen beträffar skall jag bara nämna att under budgetåret 1945/46 funnos anställda 33 ordinarie befattningshavare. Detta antal har sedan dess varit tämligen oförändrat — det utgör för närvarande 32. Det har alltså sedan 1945/46 icke skett någon utökning av skogsstyrelsens personal. Att en ökning måst göras vid ett par tidigare tillfällen berodde dels på — som jag förut har nämnt — de frågor, riksdagens beslut om virkesmättningslagen ålade skogsstyrelsen att handlägga, dels på de nya skogsvårdslagar som antagits och den nya organisationsform för skogsvårdsstyrelseverksamhe-

ten, som riksdagen beslöt och vilken innebär, att skogsvårdsstyrelserna efter att förut ha varit relativt fristående organ numera äro statliga organ.

Det kanske inte är alldeles nödvändigt att polemisera mot vad herr Dickson sagt i sin motion, då han inte nämde något därom i dag, men jag kan inte gärna underlåta det, då ju denna fråga återkommit upprepade gånger. Herr Dickson säger att det ställes stora krav på rapporter och uppgiftslämnande från de enskilda skogsvårdsstyrelserna och att detta drar personalen från det produktiva arbetet. Så är knappast förhållandet. Jag har en statistik här som visar, att jägmästarnas och de biträdande jägmästarnas förrättningsdagar ute på fältet efter skogsstyrelsens tillkomst ha ökat. Det är endast beträffande övrig jägmästarpersonal som antalet tjänstgöringsdagar minskat, ehuru i obetydlig grad. Jag har ett diagram som visar detta, och om det vore tillåtet att till kammarens protokoll foga illustrationer eller diagram, skulle jag gärna göra det; jag skall för övrigt göra framställning härom, men jag befarar att det inte kommer att tillåtas. Diagrammet visar att den högre tjänstepersonalen i skogsvårdsstyrelserna efter skogsstyrelsens tillkomst har arbetat flera förrättningsdagar ute på fältet än den tidigare gjort — kurvan har gått litet upp och ned, men i stort sett har den gått uppåt. Detta visar inte alls att herr Dickson har rätt i sin uppfattning, att man drar personal från det produktiva arbetet till skrivbordsarbetet.

Jordbruksutskottet har i hög grad byggt sitt uttalande på vad en delegation inom sakrevisionen har sagt, och denna sakrevisionens uppfattning har jordbruksutskottet för sin del understrekat. Sakrevisionen har tagit sin uppgift på allvar och har skrivit en promemoria på 154 tättskrivna sidor, och därutöver har den levererat en stor packe tabellbilagor. Jag kommer natur-

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

ligtvis inte att läsa upp för kammaren vad sakrevisionen sagt — utskottet har refererat en del därav. Det är emellertid ett avsnitt i sakrevisionens uttalande, som jag inte kan underlåta att foga till kammarens protokoll. Sedan sakrevisionen behandlat de delar, som jordbruksutskottet har refererat i sitt utlåtande, fortsätter sakrevisionen:

»Samtidigt måste dock betonas, att skogsstyrelsen, enligt vår mening, uppenbarligen besjålas av en mycket stark önskan att med den enskilda skogsvårdens bästa för ögonen nå gott samförstånd med skogsvårdsstyrelserna, men att den därvid många gånger otvivelaktigt möter en i och för sig ur psykologisk synpunkt icke helt oförståelig negativism från deras sida, framför allt där länsjägmästaren varit länge i tjänst. Denna negativa inställning var dock mera framträdande i början av skogsstyrelsens verksamhet. Det kan under sådana betingelser icke alltid ha varit lätt för skogsstyrelsen att fullgöra de uppgifter, som — vilket förtjänar att särskilt uppmärksammas — författningsenligt dock åvila densamma, samt i anslutning härtill utföra de uppgifter av delvis rationaliseringskaraktär, som därutöver tillagts skogsstyrelsen, icke minst som en följd av förslag av 1944 års skogsvårdsstyrelseutredning samt av utfärdade författningsbestämmelser rörande virkesmätningen. Anledning finnes också att ännu en gång framhålla, att erfarenheterna från de gångna åren enligt vår uppfattning visat, att skogsstyrelsen fyller sin mission inom den enskilda skogsvården såsom ett Kungl. Maj:ts organ för samordning och övervakning av den vittomfattande och differentierade verksamhet, vilken i stor utsträckning med hjälp av statsmedel bedrivs av skogsvårdsstyrelserna.»

Detta har inte jag sagt, det är statens sakrevisions ord. Det är mycket möjligt, herr Dickson, att vad statens sakrevision här anfört angående missnöjesyttringarna från vissa håll i någon

mån kan ha bidragit till den missuppfattning, som tydligen herr Dickson fallit offer för. Hur härmed förhåller sig kan jag inte avgöra. Uttalandet är som sagt sakrevisionens och inte mitt.

Jag nämnde att om det ur allmän besparingssynpunkt är nödvändigt att inskränka kostnaderna för alla statens verk, får också skogsstyrelsen underkasta sig en sådan översyn. Jag har dock den bestämda uppfattningen att ett ämbetsverk, som är tillsatt med uppgift att främja det enskilda skogsbrukets intressen, har en sådan stor och viktig mission att fylla, att det inte bör sättas på svältkost.

Jag vet inte varför herr Dicksons intresse främst knutits till skogsstyrelsen. Herr Dickson kunde ju ha hoppat in på exempelvis riksheroldikerämbetet, socialstyrelsen, civilförvarsstyrelsen eller vilket ämbetsverk som helst, och det kanske han så småningom gör. Jag ser att herr Dickson nickar bifall, så jag förstår att avsikten är att gå den vägen. I alla händelser ber jag få säga att jag inte vet, vad herr Dicksons speciella intresse för skogsstyrelsen egentligen grundar sig på. Jag vill inte göra gällande att det är någon avog inställning gent emot skogsstyrelsen som dikterar herr Dicksons ståndpunktstagande. Jag tror inte det, utan jag tror att det helt enkelt är fråga om en felbedömning av läget, möjligen på grund av felaktiga informationer. Jag måste emellertid säga att framstötten ifrån min sida betraktas som — mildast uttryckt — en väsentlig överdrift.

När jag säger detta kommer jag att tänka på en gammal god historia, en episod som gått genom hela Sveriges tidningspress för många år sedan. Det gällde den amerikanske skriftställaren och humoristen — alltså en kollega till herr Dickson — Mark Twain. Han läste en morgon i tidningarna en notis om att han avlidit och även var högtidligt begravnen. Detta fordrade givetvis en dementi. Den kom också, med författa-

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

rens underskrift. Jag kan inte återge den in extenso, men den hade ungefär följande lydelse: »På förekommen anledning meddelas härmed att ryktet om min bortgång och högtidliga begravning är betydligt överdrivet.»

Jag undrar om inte herr Dickson ändå borde medge att de informationer, som han eventuellt byggt sin framställning på, äro av ungefär den karaktär som förorsakade, att tidningsmannen i USA en morgon, då Mark Twain var pigg och nyter, skrev att han var död och begravnen.

Herr talman! Jag skall för min del inte ställa något yrkande, men både herr talmannen och kammaren förstå säkerligen hur jag kommer att rösta för den händelse det blir votering.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Jag tackar ledamoten av skogsstyrelsen, herr Abel Andersson i Löbbo, för denna redogörelse och tror att kammaren skall hålla honom räkning för att han inte redovisade hela det material han medbragt. Han sade naturligtvis många sanna ord, och det vore ju skam annars. Bland annat skyllde han riksdagen — med all rätt — för en del av de kostnader, som skogsstyrelsen måste betala. Det är ett memento för riksdagen att se sig för innan utgifter bestämmas och uppgifter läggas på ämbetsverk, som sedan komma att kosta stora pengar.

Jag skall här bara sticka in det allmänna konstaterandet, att har man inte råd till en sak får man avstå från den. Det kan nog hända att vi komma i ett sådant läge, att vi måste avstå från institutioner och anordningar, som kunna vara mycket nyttiga och bra att ha, för att vi skola få debet och kredit att gå ihop. Jag tror nu inte — det sade jag visst också förra året — att det skulle ske någon riksolycka om herrarna i skogsstyrelsen packade in sina pinaler och gåvo sig in på andra upp-

gifter. Det har gått förr, det finns erfaret folk ute i landet som kan sköta skog, och det händer att det inte skulle märkas så förfärligt mycket på avkastningen av Sveriges skogar.

Herr Andersson i Löbbo talade om att det framkallade vissa protester i början ute bland skogsvårdsstyrelserna, när skogsstyrelsen kom till, men att dessa protester varit mindre märkbara på senare år. Han antydde att det troliga var att det var gammalt folk som satt på de platser, där det knorrades som mest. Jag tror det är en riktig iakttagelse att det var folk som var vana vid litet större frihet och som hade sin lust i ett arbete, där de kunde ta ansvar själva. Det händer att en yngre generation blivit så pass tillplattad som vi alla ha blivit här, både i riksdagen och ute bland svenska folket. Genom att ha en överhet över oss i alla stycken och vid alla tillfällen reagera vi inte längre som vi rätteligen borde emot ett mer eller mindre maskerat tryck uppifrån. Jag tror att får folk ansvar och tillfälle att själva planera och använda sina idéer, blir arbetsglädjen större och därmed också effektiviteten.

Jag har, herr talman, bara velat göra dessa små anmärkningar till vad vi nyss hörde.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara gent emot herr Dickson anföra, att hans allmänna påstående — han yttrade ordagrant: Om man inte har råd till en sak får man avstå från den — är alldeles riktigt. Däri kan jag oförbehållsamt instämma. Men vårt lands skogar äro ju en mycket viktig sak. Om skogsvården för 30, 40 år sedan hade kunnat kultivera de stora kalmarsområden, som finnas i vårt land, skulle vi i dag haft en ökad nationaltillgång, som hade kunnat räknas, icke bara i miljoner utan i hundratals miljoner, ja, kanske i mil-

Motioner om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

jarder kronor. Med allt erkännande av att rationaliseringsåtgärder böra beaktas och genomföras tror jag icke att skogsstyrelsen förtjänar att sättas i särklass.

Herr **HELLBACKEN**: Herr talman! Jag skulle egentligen icke lägga mig i detta resonemang mellan ledamoten av kungl. skogsstyrelsen herr Andersson i Löbbo och kammarherre Dickson. Jag har emellertid efter de anföranden som hållits velat göra vissa tillägg.

Jag skulle egentligen ha begärt ordet tidigare beträffande vad som motionsvis framförts, inte minst från herr Dicksons sida. Herr Dickson har här framfört synpunkter, som ha hävd, icke bara hos den skogsägande allmänheten utan även inom skogsvårdsstyrelserna. Herr Andersson i Löbbo, som ju representerar skogsstyrelsen, åberopade, då han avvinkade detta förslag, vissa saker som för all del äro riktiga, men jag beklagar, att han inte också talade om de svagheter som förefinnas när det gäller skogsstyrelsen. När herr Andersson i Löbbo läste upp vad statens sakrevision sagt i sitt yttrande, läste han blott upp de vackra sidorna. Men det finns också andra. Jag har icke utredningen till hands här, så att jag kan läsa upp vad som står där, men jag känner till saken. Det var emellertid inte detta jag skulle säga.

Här har talats om tidningsskrivrieri o. d., och det är en upprörande polemik, som förekommit i några av huvudstadens tidningar på sista tiden, bl. a. i Stockholms-Tidningen. Den har gällt skogsvårdsstyrelsernas yttranden över de anvisningar, som utfärdats för tillämpningen av den nya skogsvårdslag som riksdagen antagit. Vi veta ju att det gjorts vissa erinringar mot tillämpningen av den. Det är omöjligt att förstå att dessa tillämpningsföreskrifter skola kunna leda till en god skogsvård, om man skall följa vad som där är skri-

vet. Då förklarade överdirektören för skogsstyrelsen, att sagda anvisningar av misstag råkat bli fastställda. De voro avsedda att vara ett förslag. Det intressanta i detta är, att något återkallande av anvisningarna ej delgivits skogsvårdsstyrelserna, utan alltjämt gälla dessa anvisningar.

Den som haft tillfälle att syssla med dessa saker ute i landet och haft tillfälle att kontakta skogsstyrelserna skulle med glädje och tillfredsställelse se att skogsstyrelsen finge en större auktoritet. Till herr Andersson i Löbbo vill jag säga, att jag inte anser att vi skola avskaffa skogsstyrelsen. Men det vore av värde om ett kungligt verk får den auktoritet som det bör ha, så att icke länsmyndigheten, som i detta fall skett, säger: Vad menas egentligen med detta? Det skulle också vara tacknämligt — jag vill skicka den adressen till herr Andersson i Löbbo — om ni ville sluta med den pappersexercis, som nu existerar inte minst i form av obehövligen dunkla cirkulär. Skogsvårdsstyrelsens tjänstemän bli på grund härav icke skogskarlar, utan de måste sitta vid skrivbordet och svara på en hel massa både möjliga och omöjliga frågor. Det hjälper inte, som man här sagt från skogsstyrelsens sida, att vi ha bonden Strindlund som chef och att han kan dessa saker. Jag anser honom vara en duktig karl och en utmärkt människa. Det finns också utmärkta befattningshavare i skogsstyrelsen, det vill jag stryka under, och duktiga ledamöter, inte minst herr Andersson i Löbbo. Men vi skola också ta vara litet på den erfarenhet som förut finnes i skogsvårdsstyrelserna. Skogsvårdsstyrelsernas ledamöter och framför allt deras tjänstemän, från länsjägmästarna och hela raden ned till länskogvaktarna, äro kunniga och duktiga skogskarlar som känna sina skogsområdens skogar och fyllt och fylla sina uppgifter på ett berömvärt sätt till fromma för landets skogar och god skogsvård.

Motioner ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Jag är förvissad om att det skulle leda till bättre resultat om kungl. skogsstyrelsen mera beaktade vad de olika skogsvårdsstyrelserna i olika län anföra.

Jag har velat anföra dessa saker, som äro byggda på mångårig erfarenhet. Nu hoppas jag att allt skall rättas till, så att vi få se bättre resultat av verksamheten hos den myndighet vi ha tillsatt och att vi också få det bättre med de anslag som gå till skogsvårdsstyrelserna.

I detta yttrande instämde herrar *Vigelsbo* och *Hansson* i Skediga.

Herr **DICKSON** (replik): Herr talman! Det var en liten sak, som jag ville föra på tal, nämligen jordbruksutskottets ganska originella infall att remittera detta ärende till skogsstyrelsen för att höra, huruvida densamma bör avskaffas. Det är väl få, herr talman, som om de tillfrågas, huruvida de vilja avrättas, besvara den frågan med ja.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo: Herr talman! Herr Hellbacken önskar, att skogsstyrelsen skall få samma auktoritet som skogsvårdsstyrelserna. Då vill jag säga, att sakrevisionen, vari herr Hellbacken är en mycket bemärkt ledamot, i sitt yttrande konstaterat, att det i sådant avseende ha skett förbättringar sedan styrelsen kom till. Den är alltså på väg mot det mål som herr Hellbacken och jag sikta till. Vi kunna således vara överens om den saken.

Det var en annan sak också, som jag vill omnämna här, och det var den, att sakrevisionen verkligen gjort vissa konkreta förslag. Den har föreslagit, att det skall genomföras en viss decentralisering. Jag hinner ej ingå på någon diskussion nu, huruvida en sådan är möjlig eller ej. Men jag har tidigare sagt, att det förefaller ändamålsenligt, om skogsstyrelsens ledande befattningshavare kunde ta sig tid att

besöka skogsvårdsstyrelserna för utbyte av åsikter och för samråd.

Ärade kammarledamöter! Skogsstyrelsen förbrukar sitt reseanslag, men är det så att sakrevisionen och jordbruksutskottet kunna förmå Kungl. Maj:t och riksdagen att bevilja högre anslag till skogsstyrelsen så att flera resor kunna göras, skall säkert styrelsen i överensstämmelse med av sakrevisionen givna anvisningar söka förbruka de nya medel som eventuellt kunna ställas till dess förfogande.

Herr **DICKSON**: Jag ber herr talman och kammaren om ursäkt för att jag på grund av förbiseende råkade hålla mitt senaste anförande från herr Rubbestads plats i stället för från min egen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Motioner ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 57, med anledning av väckta motioner angående förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr **von FRIESEN**: Herr talman! I likhet med vad som skett vid några föregående tillfällen ha jag och mina medmotionärer påyrkat att all jakt efter sjöfågel under våren måtte förbjudas. Förslaget innebär att denna nöjesjakt — annorlunda kan den inte rubriceras, och som ett egendomligt nöje måste man också betrakta den jakt som ägt rum tidiga vårdagar på de återvändande häckande fåglarna på ostkusten — skall förbjudas enligt lag. Det är ett förslag som ej bara ligger i dessa fåglars eget intresse. Det är ett naturskyddsintresse och även ett

Motioner ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

mänksligt intresse, att en verklig fridlysning äger rum under denna för fåglarnas fortvaro så ömtåliga och väsentliga period i livet. Det gäller, som en av våra främsta fågelkännare, Carl Fries, skrev någon gång under våren i en huvudstadstidning, att skaffa fri lejd åt vårens sjöfågelssträck.

Tidigare ha förslag som framlagts av styrkts av jordbruksutskottet och riksdagen under hänvisning till pågående utredningar, något som är vanligt och välkänt i liknande sammanhang. Denna gång har man icke möjlighet att åberopa ett sådant argument. Sedan någon tid tillbaka föreligger en utomordentligt väldokumenterad utredning, utförd i Svenska jägareförbundets regi av herrar Notini och Höglund, en utredning, om vilken en av remissinstanserna, som utskottet hört, säger följande:

»Klart och entydigt, med den inre överensstämmelse mellan olika påvisade fakta som karakterisera en riktigt upplagd och väl genomförd vetenskaplig undersökning, framgår som huvudresultat av denna utredning:

1) att stora delar av vårt sjöfågelbestånd, i främsta rummet stammarna av ejder, skrak, knipa och alfågel, undergått en utarmning så pass markerad, att den, enligt utredningens ordalag, inger 'allvarliga bekymmer' och påkallar 'snabba åtgärder för stammarnas restaurering';

2) att denna delvis nära nog katastrofala nedgång i väsentlig mån har sin orsak just i vårjakten.»

Jag skall strax återkomma till vad jordbruksutskottet säger om den här frågan just i dag. Utskottet intar en hållning, som är förhållandevis välviljig. Jag skall först anföra ett par ord om de remissinstanser, som hörts av jordbruksutskottet, och deras utlåtanden. Med den ojämförligt största klarheten har Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté yttrat sig. Där har man en känsla av att det är levande människor med verkligt djupgående in-

sikter om dessa ting som föra ordet, människor som också ha en mycket stark känsla för vad det här betyder för vår natur, för vårt naturskydd. Kommer man från denna remissinstans — jag noterar med stor tillfredsställelse att dess utlåtande är mycket utförligt refererat i utskottets förevarande utlåtande — till vad domänstyrelsen uttalar, blir man en smula förstämmd. Jag är övertygad om att det är flera än jag som ha känt en viss förvåning, när de läst domänstyrelsens uttalande här. För det första säger domänstyrelsen, att det av motionärerna citerade utdraget ur den av professor Notini m. fl. framlagda utredningen utgöres av ett antal ur sitt sammanhang lösryckta meningar och därför är vilseledande. Gent emot detta omdöme vill jag hänvisa till den av mig nyss nämnda uppfattningen av Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, som ju tycker att utredningen är fullständig klar och bara medger en enda slutsats.

Men icke nog därmed. Det kuriösa är, att man i slutet av domänstyrelsens yttrande säger, att domänstyrelsen visserligen flera år tidigare har varit intresserad för den här frågan och kommit med propåer till vederbörande i samma syfte som motionärerna, men, av skäl som icke närmare redovisas i detta sammanhang, avstår man från denna sin uppfattning och anser att motionerna skola avslås. När man läser en sådan sak, verkar det som om det rörde sig om ett litet barn, som blivit förargat över att det icke är ensamt om sin uppfattning i en viss fråga, utan känner sig en smula irriterat över att det finnes andra som tagit upp samma fråga och därför en smula sumulet vänder ryggen åt hela företaget. Nu har jag icke läst domänstyrelsens yttrande i dess helhet, men när jag läste denna del av yttrandet, kunde jag ändå ej värja mig för den uppfattningen, att jordbruksutskottet felaktigt återgivit vad domänstyrelsen här sagt.

Motioner ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

En gammal inrotad känsla för de svenska ämbetsverken och vad de prestera gör det ännu en smula svårt för mig att verkligen tro att ett ämbetsverk har producerat ett aktstycke av denna beskaffenhet. Jag är fortfarande öppen för ett påpekande att här kan föreligga en form av missförstånd.

Jag kommer så, herr talman, till slut till vad utskottet anför. Jag antecknar att utskottet ställer sig synnerligen välvilligt till de av motionärerna framlagda förslagen, men jag beklagar, att utskottet icke har dragit de slutsatser av premisserna, som synas mig och mina medmotionärer ofrånkomliga, och klart och tydligt påyrkar att denna vårjakt på sjöfågel skall vara förbjuden. Jag måste också här göra en liten invändning mot vad utskottet säger i sitt utlåtande nederst på s. 5, där utskottet talar om en tillsatt jaktutredning och att dess förslag i hithörande delar kommer att bli av betydelse för bedömandet av frågan om vilka ytterligare åtgärder som kunna vara påkallade. Om jag inte är fel underrättad har jaktutredningen ingenting att skaffa just med den fråga som här föreligger, nämligen frågan om fridlysning av sjöfågel under våren på ostkusten. Jaktutredningen, som säkert kommer att prestera en värdefull utredning, har inte, tror jag, något samband med den här berörda frågan. Ej heller synes det mig nödvändigt att avvakta avslutandet av en konvention i Paris, varom förhandlingar tyckas ha ägt rum.

Detta är, herr talman, en svensk fråga, en naturskyddsfråga, en anständighetsfråga, som bör bli slutligt reglerad. Det har icke kunnat uppvisas några som helst fullgoda skäl till förmån för fortvaron av rovdriften på dessa fågelsträck. Det har med full klarhet kunnat visas, att befolkningen ingalunda i någon större utsträckning använder sig av vår fågeln som föda. — Det skulle ju vara en motivering för jakten om man använde fågeln som tillägg till

den vanliga kosten. — Det beror på olika omständigheter, främst den att tillgången av annan föda, och framför allt välsmakande föda, är fullt tillräcklig denna tid på året. Sjöfågeln har, särskilt vid den tiden, en smak som ej anses särskilt god.

Nu är jag icke den, herr talman, som i tid och otid vill yrka på förbudslagstiftning, så fort det är någonting som man tycker kan betecknas som ett missförhållande. Men när det gäller sådana här förhållanden, ha vi annorstädes fridlysningsbestämmelser. Det ingår i vår jaktlagstiftning att vi skola ha sådana för skyddandet av djurbestånden.

Någon kanske vill invända, att ett förbud som detta ej skulle kunna upprätthållas, därför att befolkningens rättsmedvetande icke är så vaket, att man skulle respektera ett förbud. Det är självfallet en invändning som kan ha värde. Man skall naturligtvis ej utfärda förbud, om man har en känsla av att förbudet ej kommer att efterlevas. Men, herr talman, jag har ändå den uppfattningen att åtskilligt har rört sig i frågan. Man kan tala om en opinionsbildning icke bara hos naturskyddsfolk utan även hos jägarnas huvudorganisation, Svenska jägareförbundet, där en betydande minoritet helt nyligen uttalat sig för den här omnämnda fridlysningsningen. Jag tror därför att det sista skälet icke skall bli bärande.

Jag hade hoppats, att jag skulle kunnat ställa ett annat yrkande än det utskottet här kommit med, men då det knappast torde vara utsikt härtill eller ens tekniskt möjligt att göra det, får jag avstå därifrån. Jag ser att min medmotionär i första kammaren icke heller har reserverat sig; han anser tydligen att denna fråga har, som man brukar säga, fallit framåt, och det är också min uppfattning. Jag har den alldeles bestämda förvissningen att det förslag motionärerna kommit till inom en inte alltför avlägsen framtid skall bli verklighet, och jag skall sluta mitt anfö-

Clearingkassan för kolonialvaror.

rande nu, när jag ser jordbruksministern här i kammaren, med att till honom rikta en vädjan att oavsett vad utskottet här uttalat ändå ta upp denna fråga till behandling. Det har sagts, och jag hoppas att det är riktigt, att statsrådet skall ha en positiv inställning till frågans lösning. Jag tror att han skall kunna göra en stor insats och att våra naturskyddsvänner skola bli honom evigt tacksamma, om han toge det initiativ, som här är det enda riktiga.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 58, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 15.

Clearingkassan för kolonialvaror.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 59, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner.

Med anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen den 13 oktober 1950 avlåtna proposition nr 254 hemställde utskottet, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de likalydande motionerna I: 540 och II: 645, till Tillskott till clearingkassan för kolonialvaror å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor.

I de av utskottet avstyrkta likalydande motionerna I: 540 av herr *Ohlön* och II: 645 av herr *Ohlin m. fl.* hade yrkats,

att tillskottet måtte nedsättas till 1 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald*, *Antby*, *Ahlsten* och *Utbult*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till de likalydande motionerna I: 540 och II: 645, till Tillskott till Clearingkassan för kolonialvaror å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANTBY: Herr talman! Efter det anförande vi ha hört här för en stund sedan rörande ett utlåtande från jordbruksutskottet, vilket rörde sig i de högre rymderna, få vi nu flytta oss litet närmare marken. Det gäller ju i denna fråga hushållspengarnas större eller mindre storlek efter nyåret. Att leva gott är bra, att leva gott och billigt är ännu bättre, och för att i någon mån ge svenska folket möjlighet i detta avseende har riksdagen alltsedan 1946 lämnat anslag till subventionering av viss import. I samband med devalueringen föregående år ökades behovet av subventioner, vilka sedan som bekant utgått med betydande belopp. I känslan av att det inte är nyttigt att alltför länge eller ihärdigt söka lyfta sig själv i håret har man upprepade gånger från olika håll framhållit, att här var fråga om åtgärder av tillfällig natur. Eftersom vi inom folkpartiet dela den uppfattningen, att de här berörda subventionerna inte böra utgå längre än som är absolut nödvändigt, var det naturligt att vi vid värriksdagen motionsledes liksom vid frågans behandling i utskott och kamrar hävdade, att subventionerna borde avvecklas vid instundande årsskifte. Med fullföljande av denna tankegång ha vi från vårt håll reserverat oss mot jordbruksutskottets beslut att

Clearingkassan för kolonialvaror.

tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition nr 254 i den punkt där Kungl. Maj:t äskar ett anslag på 9 miljoner kronor till clearingkassan för kolonialvaror i den mån anslaget skall komma till användning efter årsskiftet. Vi anse att de skäl, som gällt under vårsessionen beträffande subventionerna, äga giltighet också i dagens läge; vi kunna därför inte tillstyrka att clearingkassan tillföres det äskade beloppet. För de tio månader, som återstå av nu löpande budgetår efter den 1 september, har ett belopp av 13 miljoner kronor ansetts erforderligt, och för de fyra månader, som återstå till den 1 januari 1951, skulle då fyra tiondelar av detta belopp eller 5 200 000 kronor behövas. I clearingkassan finnas tillgängliga 4 miljoner kronor och i anledning härav ha vi reserverat oss till förmån för motionerna I: 540 och II: 645, vilket innebär att tillskottet till clearingkassan skall begränsas till 1 200 000 kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Som framgår av utskottets betänkande innebär föreliggande förslag, att clearingkassan beträffande vissa livsmedel skulle tillföras ett belopp av 9 miljoner kronor. Orsaken härtill är ju bl. a. den, att det på grund av det utrikespolitiska läget har blivit mycket större utförsäljningar på hemmamarknaden av framför allt socker än som varit beräknat. Lagren ha blivit tömda, och en betydande import har måst tillgripas. Detta gäller framför allt sockret men även kött och fläsk. På grund av Koreakriget och dess inverkan på prisnivån ha ju priserna på den utländska marknaden på bl. a. dessa varor stigit mycket väsentligt. Importen som nu har kommit till stånd och måst komma till stånd för att fylla marknadens behov av dessa varor har måst äga rum från olika marknader och till

mycket varierande priser. Därigenom har clearingkassan kommit på balans och blivit i behov av det tillskott, som har föreslagits i den föreliggande propositionen. Jordbruksnämnden har därför hemställt, att clearingkassan skulle tillföras detta belopp, och har därvid bl. a. anfört, att man skulle tillföra clearingkassan eller återbära till clearingkassan medel motsvarande vissa tullar på de varor, som importeras och som avse just sådana varor som det här gäller. Det torde vara så, att någon möjlighet att klara denna situation på annat sätt än det här föreslagna är mycket svår att finna. De svårigheter som skulle uppstå om man skulle klara av det hela på annat sätt än genom att tillföra clearingkassan erforderligt belopp skulle, såsom jordbruksnämnden förklarar, bli betydande. Det torde därför vara det lämpligaste att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition och tillför clearingkassan det belopp som här avses, och jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Det är med hänsyn till de ökade importpriserna mycket svårt att bedöma vilka medel som behövas för att klara den här föreliggande situationen. Jag har som reservant begärt ordet närmast för att göra några reflexioner i denna fråga beträffande subventioneringen till sockerförsörjningen här i landet.

Vi importera ju i runt tal cirka 50 000 ton socker varje år, och nu när läget är oroligt ute i världen och priserna stiga är det helt naturligt att konsumtionen stiger på grund av en viss hamstrings-tendens. Nu blir ändå läget det att om det fortsätter med subventioner och när man håller priset nere blir det en maskerad subvention framöver tack vare den lagring som nu sker. Jag hör till dem som ogärna skulle vilja ha nämnt här i dag någon bestämd dag då dessa subventioner skola upphöra. Men

Clearingkassan för kolonialvaror.

jag skulle vilja uppmana regeringen att handla så att hamstring inte kommer till stånd, åtminstone inte i alltför stor utsträckning. På tal om denna import ha vi ju industrier här i landet i våra sockerbruk, vilka kunna ta emot så pass mycket sockerbeter att vi mycket väl skulle kunna täcka hela vårt konsumtionsbehov. Vi ha vidare i detta land så mycken jord att den mycket väl i detta avseende kan täcka vårt lands behov av socker. Vi göra våra ansträngningar för att investera nya pengar i nya industrier och på så sätt öka vår export och åstadkomma balans i vår handel. Men härvidlag ha vi faktiskt industrier inom landet, som skulle kunna, om vi odlade tillräckligt med sockerbeter inom landet, ta emot denna kvantitet och på det sättet förhindra att vi behövde importera socker, för närvarande 35—40 miljoner kronor per år allteftersom priset svänger. Jag tycker att det inte är riktigt handlat att inte utnyttja de industrier vi ha, när vi nu befinna oss i det läget att vi måste subventionera det socker vi importera. Här rör det sig dock om inte mindre än 13 miljoner kronor för år; kan det egentligen vara riktigt att vi handla på detta sätt?

Nu är detta en prisfråga, som vi inte kunna komma ifrån. Sockerbetsodlingen är en odling, som kräver mycken manuell arbetskraft, och det är ett arbetsmoment där, som är synnerligen svårt. Det är arbetsamt och besvärligt, inte minst en höst som denna, då man inte kan använda maskinell upptagning på grund av det dåliga vädret. Detta gör att jordbrukarna, som nu ha dåligt med arbetskraft, inte äro så villiga att odla sockerbeter till det pris som nu gäller för att komma upp till de kvantiteter som behövas. Och det visar sig också att många småbrukare numera dra sig för denna odling. Det borde vara ur nationell synpunkt riktigt att vi finge ett prisläge på sockret, som gav möjlighet åt sockerbolaget att betala ett pris var-

igenom vi kunde få upp odlingen inom landet till en sådan storleksordning att vi kunde utnyttja våra industrianläggningar och därmed fylla vårt folks behov av socker och slippa denna import. Jag hade för ett par år sedan två värnpliktiga från Värmland som togo upp sockerbeter hemma på min gård. Det var en höst sådan som denna med mycket regn och besvärligt på alla vis. På lördagskvällen när de skulle få sin betalning sade de, att sockret fick bli hur dyrt som helst bara man slapp odla sockerbeter i Värmland — de hade fått nog. Arbetet är tungt och besvärligt, och därför bör det avlönas på ett ordentligt sätt, så att man kan hålla odlingen i gång och utnyttja industrianläggningarna.

Nu få vi avtalsförhandlingar när lönestoppet upphävs på vårkanten, och då kan man ju ifrågasätta huruvida det inte är klokt ur alla synpunkter att man klipper av här så fort som möjligt dessa subventioner och gör klart för alla, att det inte blir några flera subventioner utan att man får ta hänsyn till alla dessa faktorer när man går i förhandlingar och inte tar bort subventionerna sedan överenskommelse redan träffats. Detta skulle vara ett enligt min mening onödigt irritationsmoment vid själva förhandlingarna.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som jag velat ge uttryck åt vid detta tillfälle, och i anslutning härtill ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottsutlåtandet.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! När jag suttit och avlyssnat denna debatt har jag inte kunnat undgå att göra den reflexionen, att det allra väsentligaste motivet för Kungl. Maj:ts proposition här inte berörts från reservanternas sida. Man har från både herr Antbys och herr Ahlstens sida betraktat

Clearingkassan för kolonialvaror.

detta som en subvention helt enkelt av samma karaktär som subventionen på bomull, bottenläderhudar och kaffe eller vad det vara må och som följaktligen bör avvecklas i samband med ett friare löneläge. Om detta vore hela sanningen skulle förmodligen denna proposition inte ha framlagts, men detta är inte en subvention av denna karaktär, utan det ligger helt andra faktorer bakom.

Vi ha denna kolonialvaruclearing-kassa i jordbruksnämnden, tidigare i livsmedelskommissionen, sedan början av 1940-talet. Den har i praktiken varit ett instrument för att sköta jordbruksregleringen och hålla de prisuppgörelser, som regeringen träffat med jordbrukarna med riksdagens accept och godkännande. När det gäller de vanliga subventionerna på bomull, bottenläderhudar och kaffe så är det fråga om varor, som vi till hundra procent köpa utifrån, och den subventionen har den karaktär, som man i allmänhet lägger på begreppet subvention. Med kolonialvaruclearingkassan åter sköter man jordbrukets priser på väsentliga varuområden där jordbruket självt producerar den övervägande delen av varan inom landet och där det ligger i sakens natur att icke ha fluktuerande priser under det år prisuppgörelsen gäller. I fråga om sockret äro vi självförsörjande till ungefär 80 procent, och vi importera således endast en femtedel. I fråga om kött och fläsk äro vi självförsörjande till ungefär 92 à 93 procent och importera toppkvantiteten om 7 eller 8 procent. Vi göra upp med jordbrukarna i våra prisuppgörelser att priset på sockerbeter under det år som ligger framför oss skall vara det och det, och att priset på kött och fläsk skall vara det och det. Dessa göra vi upp i mars månad, och där tar riksdagen beslut i maj för en tid, som ligger framöver och som slutar i augusti året efteråt. Om man skulle låta världsmarknadens prisfluktuationer på själva toppkvantiteterna vara vägledande för de priser vi skola ha på

socker, kött och fläsk, som vi till nio tiondelar producera inom landet, skulle hela prisregleringens karaktär av uppgörelse försvinna, och vi skulle få en situation, som jag förmodar att herr Ahlsten skulle vara den förste att be Gud bevara oss för. Det går av kända skäl inte att ha dubbla prisnivåer på kött och fläsk. En slakteributik kan inte ligga inne med en fläskbit av dansk gris, som kostar 1 krona mera per kilogram än en bit från en gris från vår egen sida av Sundet. Men nu räcker inte köttförsörjningen till, och då måste vi suppleras med tillskottskvantiteter utifrån. Vi måste emellertid se till att få samma pris i butiken när vi sälja detta tillskott och det av skäl, som jag inte nu behöver utveckla. Den som har minsta erfarenhet av handel förstår, att det helt enkelt inte går med dubbla prisnivåer på socker, kött och fläsk.

Hur skall jag då få denna ensartade prisnivå? Jo, jag har clearingkassan och använder den som ett utjämnande medel. Vi ha använt den från 1942 till dags dato, och jag tror att det är bara två gånger Kungl. Maj:t kommit till riksdagen och begärt pengar att fylla på den med, i övrigt har den finansierat sig själv. Under 1948 köpte vi socker utifrån mycket billigare än till det inhemska priset, och förtjänsten lades i clearingkassan och användes för att hålla priserna nere på andra varor utifrån. Tack vare denna smidiga anordning har man kunnat hålla ett fast prisläge i full överensstämmelse med de uppgörelser, som varje år efter förhandlingar träffats mellan regeringen och jordbrukarna. Om man ser det hela från den synpunkten gissar jag, att bedömningen från reservanternas sida nog måste bli en annan. Man kan naturligtvis alltid ställa sig den frågan, om man inte, när man träffar en uppgörelse mellan regeringen och jordbrukarnas ekonomiska organisationer, kan diskutera utvecklingen i avseende å priset kommande år och sätta sig och gissa på att

Clearingkassan för kolonialvaror.

importpriserna komma att bli högre och därför sätta priset på låt mig säga kött och fläsk här i landet högre. Jag tror emellertid att den vägen är omöjlig. Jag vill bara erinra om att vi under 1948 och till och med de första månaderna 1950 kunde köpa socker utifrån för ett pris, som praktiskt taget stämde överens med priset på det inhemska sockret för att sedan nödgas konstatera hur priset gick upp från 65 till 80 å 90 öre kg. När man kan konstatera dessa snabba växlingar måste det konstrueras en anordning som möjliggör enhetspriser och som stämmer överens med våra premisser, när vi göra upp jordbrukskalkylen. Det finns ingen annan möjlighet att göra detta än att ha denna clearingkassa, som får betala när världsmarknadspriset är för högt och som får taga förtjänsten när världsmarknadspriset ligger under samt på det sättet inom den praktiska politikens ram klara de uppgörelser vi göra med jordbrukarna.

Herr Ahlsten säger, att vid årsskiftet, då det blir fria lönerörelser, bör man kunna se till att få en prissättning på sockerbetor och i andra hand på socker, som gör att man klarar arbetskraftfrågan för de svenska betodlarna och därmed slipper ifrån detta tillskott till clearingkassan. Om herr Ahlsten tänker tanken vidare bli perspektiven mer bekymmersamma. Det är inom jordbrukarnas leder en allmänt känd sanning, att sockerbetorna äro en av de jordbrukets produkter, som i prisavseende ha en relativt god ställning. Det är bättre affär att odla sockerbetor än att producera mjölk, för att taga ett exempel. Om man försöker klara ett sådant här läge genom att höja priset på sockerbetor, måste det gå ut över några andra jordbruksvaror, eftersom inkomsten för jordbruket alltid skall balansera. Då frågar jag herr Ahlsten, om han är beredd att taga en relativt försämrade kompensation för mjölkproducenterna för att sockerbetsodlarna skola få mera. Jag

tror, att herr Ahlsten som den kloke jordbrukare han är säger, att den konsekvensen vill han icke taga. Jag tycker, att det kanske är riktigt att upplysa herr Ahlsten om detta, eftersom han icke tänkt tanken riktigt ut i sitt senaste anförande.

Avsikten med vad jag sagt är att framhålla, att denna fråga icke skall betraktas som en bomullssubventions-, en botenladerssubventions- eller en kaffesubventionsfråga, utan det är en fråga om att praktiskt klara jordbrukets prisreglering genom att man i en clearingkassa balanserar ut världsmarknadens prisvariationer på de små toppkvantiteterna av produkter, där det svenska jordbruket är självförsörjande till mellan 80 och 92 procent.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Jag är tacksam för herr statsrådets upplysningar. Det skulle ha varit bra, om detta varit redovisat tidigare, så att utskottet hade kunnat taga mera ingående del därav. Då hade synpunkterna kanske blivit något annorlunda; det skall jag villigt erkänna.

När det gäller topprisen på vissa produkter kunna de naturligtvis regleras genom att man subventionerar bort dem. Man behöver icke alls sätta dem i samband med prisfrågan för jordbruket som sådant. Ty jordbruket kan få ett bestämt pris för sockerbetor, när man träffar uppgörelsen. Prissättningen för det importerade sockret kan man sedan reglera genom subventioner men också genom prishöjning på sockret under viss tid i relation till priset på vad man importerar och priset på de 80 procenten. När man gör upp med jordbrukarna, har man priset på de 80 procenten fastställt. Man vet vad det rör sig om. Det som blir därutöver får tagas ut genom höjt sockerpris eller genom pengar ur clearingkassan.

Så har jag sett på saken. Nu förstår jag nog, att herr statsrådet räknar med

Clearingkassan för kolonialvaror.

att icke höja priset utan att reglera det genom kassan; därför måste man tillföra denna medel. Men man kan gå båda vägarna. I dagens situation, då man har svårt med ekonomien, menar jag att det är riktigt att tänka sig att gå den andra vägen och icke låta det gå över kassan i fortsättningen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Herr Ahlstens förslag har den komplikationen, att när vi om någon månad sätta oss ned och resonera om vilket pris betodlarna skola ha för betorna och vilket pris Svenska sockerfabriksaktiebolaget skall ha för att det gör socker av betorna, så skola vi träffa en uppgörelse som gäller till maj månad 1952. Det finnes ingen möjlighet att i början av 1951 ens tillnärmelsevis ställa en prognos för hur prisutvecklingen för socker på världsmarknaden kommer att te sig under ett år framöver. Det vet man ingenting om. Den enda erfarenhet man har är hur det kan växla från den ena månaden till den andra i mycket snabb takt. Då man icke kan klara detta i förväg och följaktligen icke kan balansera ut den högre kostnaden för importsockret på hela kvantiteten, d. v. s. den linje som föresvävade herr Ahlsten, har man ingen annan väg att gå än att sköta detta med clearingkassan.

Herr **OHLIN**: Herr talman! Jag tror att jag icke är den ende i kammaren som känner sig åtskilligt mystifierad över jordbruksministerns uttalande i dag. Jordbruksministern vill göra gällande, att det är nödvändigt att ha en subventionspolitik av denna omfattning för sockret för att över huvud taget kunna bedriva en prisutjämning mellan priset på svenskt socker och priset på importerat socker. Men det ligger väl ändå i sakens natur, att jordbruksministern här åtar sig att bevisa för mycket. Såsom herr Ahlsten redan

antytt, har man ett svenskt pris att räkna med, och man har för en mindre kvantitet ett utländskt pris, som gäller tills vidare och rörande vilket man icke vet, om det kommer att gälla hela konsumtionsåret. Det gäller en tid. Man kan räkna med en viss felmarginal. Om man då utjämnar detta pris, alltså det svenska, och tar ett genomsnittspris utan att däri inräkna någon avsiktlig subvention, kan det hända, att det utländska priset under den period, för vilken man fastställt det svenska priset, blir litet högre än man trott. Då blir det en liten förlust i kalkylen. Det kan också hända, att det utländska priset blir lägre; då blir det vinst i kalkylen. Men, herr statsråd, man kan under konsumtionsårets gång ändra sockerpriset och därigenom justera det så, att om det uppstår en liten förlust vissa månader så blir det ett litet plus andra månader. Så går man till väga, om man vill ha en prisclearing utan subvention.

Jag lyssnade mycket omsorgsfullt till jordbruksministerns uttalande men kunde icke finna något försök att motivera, varför man utöver de miljonbelopp som finnas skulle behöva ytterligare miljonbelopp för att klara denna utjämning. Är det icke så, herr statsråd, att det i denna politik varit en subventionsavsikt, icke för att hålla det utjämnade priset utan för att hålla ett lägre pris än vad en sådan utjämning skulle åstadkomma?

Om man avstår från subventionsavsikten och endast vill ha utjämnings tanken kvar, då kan clearingkassan klara sig med väsentligt mindre kapitalbelopp.

Herr talman! Jag konstaterar, att eftersom Svenska sockerfabriksaktiebolaget har hand om den svenska sockertillförseln och importen av socker bör en sådan utjämning kunna komma till stånd, medan det, när det gäller fläsk och annat, som statsrådet talade om, erbjuder betydligt större svårigheter.

Clearingkassan för kolonialvaror.

Vidare förefaller det som om herr statsrådet icke på något sätt kunnat påvisa, att man icke kan avstå från subventionstanken och bibehålla prisutjämnningstanken samt därvid klara sig med betydligt mindre belopp i clearingkassan än man från regeringens sida begärt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det finns naturligtvis en teoretisk möjlighet att sköta sockret efter herr Ohlins rekommendationer. Jag tror emellertid icke att vinsten uppväger besväret i förhållande till det system som för närvarande gäller, just med hänsyn till att marknaden utomlands kastar så snabbt på en sådan vara som socker. Vi hade 1947 mycket höga priser. 1948 var det låga priser. 1949 blev det en prisförändring både uppåt och nedåt. I början av 1950 var det låga priser. När spänningen i världen och Korea-krisen kom blev det höga priser igen. Man kan naturligtvis säga, att man får göra en omräkning efter varje sådan variation i världsmarknadspriset och låta det slå igenom på den inhemska marknaden. Den möjligheten finnes. I stället för ett fastställt pris på socker hela året runt skulle vi få en skiftande prisskala. Teoretiskt finns möjligheten. Men då får man även taga de besvär, som följa därmed.

Däremot finns det icke någon sådan teoretisk möjlighet i fråga om kött och fläsk. Där har man, om man vill ha en anpassning efter prisuppgörelsen, ingen annan möjlighet än att sköta det med clearingkassan. Då har man av praktiska skäl tillämpat samma metod även för sockret som för kött och fläsk helt enkelt därför att, såsom jag ser det, detta utan tvekan är den smidigaste metoden.

Nu har kassan agerat sedan 1942. Jag tror att det är två gånger, förra året och i år, som det funnits anledning att begära en förstärkning till densamma.

Det kan ju tänkas att kassan börjar gå med förtjänst igen; därom veta vi ingenting. I det långa loppet kanske man får fram medel för clearing utan att vi behöva ställa till med någon som helst offentlig debatt.

Herr OHLIN: Herr talman! Jordbruksministern säger, att det är klart att man kan göra en omräkning efter varje prisvariation på den utländska marknaden och låta den slå igenom. Herr statsrådet menade väl icke att den skulle slå igenom fullständigt utan avsåg väl att den skulle slå igenom med den mycket försvagade kraft som kommer av att den större delen av sockret är svenskt och icke utländskt. Men det är, herr statsråd, icke fråga om att justera om det varje gång priset varierar, utan frågan är, om vi under detta finansår ha att räkna med att statsmakterna komma att justera om subventionspolitiken. Det är detta spørsmål det gäller, alltså om man i sammanhang med att man går till en långtgående avveckling av subventionspolitiken också skall avveckla subventionsmomentet i denna prisutjämnning för att bibehålla endast själva prisutjämnningstanken och den clearingkassa som behövs för detta.

När bevillningsutskottet och finansministern uttalat, att vi äro i läget att behöva hålla konsumtionen nere och hindra den att stiga, är det icke rationellt, om staten fortsätter att under hela detta finansår subventionera sockerpriset, vilket är fallet, om det ej sker någon alldeles oväntad prissänkning på världsmarknaden. Det förefaller mera motiverat att man i samband med denna allmänna omläggning av subventionerna gjorde en förändring också här. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att herr statsrådet i sitt sista yttrande erkände, att det ej finns någon som helst teknisk omöjlighet att avveckla subventionerna och bibehålla det som alla äro överens om, nämligen själva prisutjämnningstanken.

Clearingkassan för kolonialvaror.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Ja, skulle man lägga sin politik efter den regeln, att allt som ej är tekniskt omöjligt skall göras, gissar jag, att man råkade ut i ett ganska besvärligt byråkratiskt system. Därmed har jag icke sagt, att det skulle vara någon speciell byråkrati, som vi icke orkade med, om vi skulle följa herr Ohlins linje på denna punkt. Men har man två alternativa vägar, av vilka den ena vägen är mera praktisk och enkel än den andra vägen, har det betydtt så pass mycket för mig, att jag tycker att den enklare vägen är att föredraga. Dessutom tillkommer, att denna clearingkassa har icke endast gällt för socker utan även för andra varor, där herr Ohlins metod ej kan tillämpas. Då är det fråga om det är anledning att bryta ut sockret och göra ett specialarrangemang för det, med fluktuerande priser för första halvåret 1951, hellre än att bibehålla denna kassa efter samma grunder som hittills och skaffa pengar för att kunna klara det. Man måste i alla fall skaffa pengar för att klara kött och fläsk.

Dessutom kan det — om det kan vara någon tröst för de tveksamma — påpekas, att de nio miljoner, som här begärts, äro ju ungefär vad tullen går till på importen av socker. Det är ju icke avsikten att tullen på socker skall vara någon speciell skattetull eller penningtull, utan den är snarare en skyddstull. Vad det importerade sockret betalar till statsverket ger statsverket tillbaka till clearingkassan för att klara hela problemet på ett, som jag tycker, enkelt sätt.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag vill icke neka till att jag med en viss skadeglädje lyssnade till debatten mellan å ena sidan regeringen och å den andra sidan folkpartiet. I våras, då vi hade prisregleringen före, ställde vi ett yrkande på att vi skulle av regeringen begära en utredning om de subventio-

ner, som hade betydelse för jordbrukets prisreglering, men i detta fall möttes vi av idel oförståelse från folkpartiets sida. Nu tycks man i varje fall vara klar på hur man skall ordna upp detta efter en utredning enbart bestående i kammardebatten, ty vid jordbruksutskottets sammanträden var det inga stora och klarläggande utläggningar. Regeringen är den ståndaktige tennsoldaten. Den sade i våras: »Denna sak vilja vi ordentligt tänka på.» Den tycks alltjämt ha den ståndpunkten. Det visar sig allt mer och mer, när vi komma den 1 januari in på livet, att vi, som i god tid ville förbereda oss på en avveckling av subventionerna på jordbrukets område, hade rätt. Ty det är ändå av herr statsrådets anförande klart visat, att om vi icke förse denna clearingkassa med tillräckliga medel, går det ut över möjligheterna att hålla överenskommelsen från i våras beträffande i varje fall priset på kött och fläsk, där det icke finnes någon möjlighet att balansera med ett gemensamt pris, och det blir i vissa fall väsentliga svårigheter att klara sockerpriset. Motionärerna ha ägnat den frågan ofantligt liten uppmärksamhet, men anledningen till att jordbruksutskottets majoritet har tillstyrkt regeringsförslaget är att vi förstå, att så länge det inte har gjorts någon ordentlig utredning om subventionernas borttagande är detta alltjämt en nödvändig ingrediens i jordbrukets prisreglering för att denna skall kunna äga bestånd till den sista augusti såsom vi kommit överens om.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag vet inte om jag vågar säga, att jag å jordbruksministerns och egna vägnar känner mig smickrad när herr Hæggbloom säger, att vår diskussion förtjänar namnet utredning av detta problem. Om det inte var någonting annat högern syftade till, har den kanske klargjort sina åsikter dåligt.

Clearingkassan för kolonialvaror.

Herr Hæggblooms skadeglädje — det lär vara en ren form av glädje — är förvånande om man betänker, att högern, såsom herr Hæggbloom med välbehag erinrar sig, förut uppträdde som den bålde kämpen men nu inte har slutit upp bakom kravet att man skall ta det steg, som kan tas för att avveckla subventionsmomentet i denna politik. Högern har tydligen ändrat sig som så många gånger förr.

Till jordbruksministern vill jag säga, att jag inte är säker på att hans kollega finansministern skulle vara så tilltalad av jordbruksministerns slutreplik. Denna innebar ju att kostnaden inte gör så mycket, eftersom staten bara ger tillbaka vad den tar in på annat håll. Jag vet inte om herr Sköld skulle riktigt uppskatta det sättet att med en flott gest disponera över statsinkomster. Jag vet inte heller om bevillningsutskottets ordförande skulle uppskatta det. Jag anser att vårt statsfinansiella läge är sådant, att vi inte med dylika argument kunna avfärda det faktum att subventionerna kosta mycket pengar.

Sedan vill jag påpeka, att om jag inte är orätt underrättad är en väsentlig del av utgifterna för denna clearingkassa under detta år avsedd att gå just till sockerregleringen. Jag tror därför det är berättigat att fästa stor vikt vid denna sak.

Jordbruksministern säger så, att man väl inte skall göra allt som är möjligt att göra. Nej, naturligtvis inte. Man skall väga skälen för och skälen emot. Reservanterna ha i utskottet och herr Antby, herr Ahlsten och i någon mån jag själv ha i kammaren pekat på några sådana skäl, som vi anse vara tillräckliga. De behöva inte alls leda till ett häftigt fluktuerande pris nästa år, de behöva bara leda till att man i samband med den subventionsomläggning, som ändå kommer i en nära framtid, tar upp frågan om att avveckla sockersubventionen, som kostar staten så mycket pengar.

När herr statsrådet Sträng skjuter åt

sidan dessa skäl för en omläggning och bara säger, att han tycker det är enkla- lare att gå på som man hittills har gjort, vill jag till sist konstatera, att statsrådet inte har givit några konkreta belägg för att det skulle vara några väsentliga svårigheter när man har sockerregleringen så väl i sin hand. Herr statsrådet har allra minst kunnat visa, att dessa olägenheter äro så stora, att de kunna uppväga den i dagens statsfinansiella läge ganska betydande utgift det här gäller.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag förutsätter att herr Ohlin vet att alla förslag till riksdagen, som kunna föranleda riksdagens bevillning, föregås av diskussioner mellan vederbörande departementschef och finansministern, och de skäl jag har framfört här i kammaren ha också anförts inför finansministern. Det finns alltså inte något överraskningsmoment i den sista satsen av mitt förra anförande.

Jag vill sedan ytterligare säga, att det väl ändå måste vara ett mera komplicerat system om sockerbolaget skall ändra sin priskontokurant flera gånger under ett år, om partihandlarna skola flytta priserna upp och ner och diversehandlarna skola flytta priserna upp och ner än om man kan ha ett ensartat prisläge under hela året. Det är en enkel reflexion, som väl knappast någon kan bestrida.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Jag är fullt införstådd med att det är mycket svårare att ordna denna sak med kött och fläsk. Vad som gör att det kan ordnas med socker är att sockret kan lagras, och det är därför inte lika nödvändigt att ändra priset dag för dag, utan man kan ändra det i intervaller. Det gör att man kan handlägga denna fråga på ett annat sätt.

Clearingkassan för kolonialvaror.

Jordbruksnämnden har skrivit till Kungl. Maj:t, att priset på socker har gått upp från 70 öre till 1 krona 10 öre per kilogram. Skulle vi nu inte ha någon möjlighet att ändra priset i minut-handeln utan priset vore fastlåst på basis av det pris som utgår till jordbruket på 80 procent, då måste staten påtaga sig hela den ökning av kostnaden, som kan föräntas av prisutvecklingen utomlands. Det måste ju bli kontentan av statsrådets uttalande här. Jag undrar om den svenska regeringen i dagens läge, när det har förekommit hamstring och när det här rör sig om stora belopp, verkligen kan hålla fast vid sin linje. Jag tror att det i varje fall skulle bli besvärligt, och det är därför som jag har velat påtala denna sak i reservationen.

Nu kan man naturligtvis säga att denna sak i och för sig inte har någon ting att göra med prissättningen på sockerbetorna. Min andra reflexion om hur utnyttjandet av industrien kan påverka jordbrukskalkylen är denna. Antag att vi ha en industri här i landet och att det finns förutsättningar att utnyttja den industrien genom en ökad odling av sockerbeter. För handelsbalansen är det väl likgiltigt om vi producera socker själva inom landet och därigenom kunna minska vår import med 50 miljoner kronor eller om vi anlägga nya industrier som ge oss möjlighet att öka exporten med 50 miljoner. I det sistnämnda fallet ha vi emellertid gjort denna investering i nya industrier samtidigt som sockerindustrien inte kan utnyttjas. Jag anser det vara nödvändigt ur olika synpunkter att ta även detta i beaktande, när jordbruksministern om någon månad går att förhandla med jordbrukarna om sockerbetspriset. Bli det nödvändigt hoppas jag man kan rucka på grunderna för jordbrukskalkylen, så att man inte även i fortsättningen låter en del av vår svenska industri stå stilla och importerar socker till mycket höga priser. Det är detta

som ligger till grund för mitt ställningstagande, och det är vad jag har velat säga i detta sammanhang.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Herr Ahlsten har redan gjort ett medgivande, att det inte är så lätt att klara detta med kött och fläsk, och det är väl det medgivande som måste göras. Vi ha i varje fall inte under denna diskussion fått något som helst förslag från reservationerna om hur regeringen skulle kunna hålla prisöverenskommelsen med jordbrukarna, om den inte hade tillgång till denna clearingkassa.

Vad beträffar herr Ohlins undannövrer och små insinuationer att högern har ändrat ståndpunkt vill jag säga, att vi i våras voro på det klara med att det inte går att improvisera borttagandet av subventionerna, som under många år ha nästlat sig in på jordbrukets område. Detta måste bli föremål för en ordentlig utredning. Samma inställning att det inte går med några improvisationer, om vilkas följder vi inte kunna få någon klarhet, intaga vi i dag när vi stödjade utskottets förslag.

Herr HEDLUND i Rådomb: Herr talman! I princip är jag fullt överens med folkpartiets talesmän om att subventionerna böra avvecklas så snart det över huvud taget är möjligt, men när man skall tillämpa principer får man emellertid ta hänsyn till de omständigheter, som föreligga i de olika fallen. Här ha vi fått en klar redogörelse av jordbruksministern för de tekniska besvärligheter, som skulle uppstå om man nu ändrade sockerpriset gång på gång under ett löpande år.

Till detta kommer en för mig väsentlig sak, nämligen att hela kostnaden för sockersubventioneringen kommer att täckas av tullmedel just på socker. Det är inte alls som herr Ohlin sade så, att man täcker dessa subventioner med medel från annat håll, utan det är just

Interpellation ang. utarrenderingen av vissa gårdar, tillhörande Uppsala akademi.

från sockret de komma, och jag tycker det är en försvarlig åtgärd att använda pengarna för ett sådant ändamål.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarans ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarans ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 121 ja och 48 nej, varjämte 12 av kammarans ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaran hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Interpellation ang. utarrenderingen av vissa gårdar, tillhörande Uppsala akademi.

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HANSSON i Skediga, som yttrade: Herr talman! Under senare år har genomförts en omfattande lagstiftning för att förhindra spekulation i jordbruks- och skogsfastigheter. Man kan nämna jordförvärvslagen och bestämmelserna angående jordbrukets yttre rationalisering. Redan tidigare har den s. k. bolagsförbudslagen inskränkt bolags, föreningars och stiftelsers rätt att förvärva fast egendom. Enskilda personer, som icke äro jordbrukare, kunna erhålla rätt att förvärva en jordbruksfastighet, om de själva ämna bruka den. Alla dessa bestämmelser ha uppenbarligen varit till gagn och väl motsvarat sitt syfte att förhindra spekulation.

Med hänsyn till denna lagstiftning och syftet med densamma förefaller det egendomligt, att jordbruksförvaltningen vid Uppsala akademi utarrenderat gårdar till privata bolag, som driva sin verksamhet på helt andra områden. Så har skett i åtminstone två fall. I det ena fallet rör det sig om en gård med cirka 100 tunnland jord och i det andra fallet om en gård på 225 tunnland till samma bolag. Dessa gårdar äro välbelägna och goda jordbruksegendomar med prima byggnader. På grund av sin storlek och sina goda ekonomiska förutsättningar lämpa de sig synnerligen väl som självständiga brukningsenheter.

På grund av rationaliseringen inom jordbruket dras många mindre jordbruk undan från den allmänna arrendemarknaden, och efterfrågan på arrendegårdar från jordbrukarnas sida blir därigenom större. Många jordbrukare, som vilja arrendera en gård, uteslängas från denna möjlighet genom den bristande tillgången på dylika gårdar. När nu Uppsala akademi i ett sådant läge arrenderar ut goda jordbruksegendomar till bolag är det självklart, att detta väcker både förvåning och missnöje bland jordbruksbefolkningen. Man anser att dessa gårdar borde ha överlämnats på arrende till personer, som ha jordbruket till yrke, och

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

icke till bolag, som ha sin huvudsakliga inkomst av helt andra förvärvskällor. Det är också klart, att jordbruksbefolkningen frågar sig om utarrenderingen till bolag står i överensstämmelse med andemeningen i den lagstiftning, varom jag här inledningsvis har talat.

Med anledning av vad som sålunda anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Står Uppsala akademis jordbruksförvaltnings beslut att utarrendera akademigårdar till privata bolag i överensstämmelse med gällande jordlagstiftning?

Om så icke är fallet, är statsrådet villig att medverka till att åtgärder vidtagas, så att för framtiden utarrendering kommer att ske endast till jordbrukare?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 17.

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr OHLIN, som anförde: Herr talman! Sedan århundraden — för att icke säga årtusenden — har det ansetts som ett kriterium på en god styrelse i ett land, att den lyckats bevara ett någorlunda stabilt penningvärde åtminstone under tider, då ej krig utsätter landets ekonomi för särskilda påfrestningar. Ett fluktuerande penningvärde är jämförligt med en godtycklig förändring av metermättet, det förändrar innebörden av långa kontrakt, försvårar god hus-

hållning och skapar svåra orättvisor. Därför är fasthet och stadga åt penningväsendet ett primärt önskemål, vars tillgodoseende är en av samhällsstyrelsens främsta uppgifter.

Tyvärn kan det icke sägas att detta under senare år stått tillräckligt klart för den svenska regeringen. Man har i alltför hög grad varit inriktad på uppgiftens ena sida: att förhindra depression och arbetslöshet. Man har planerat för detta alternativ men har underlåtit att med allvar ta upp sakens andra sida — inflationens förebyggande — till allvarlig behandling på längre sikt. En tillfällig s. k. lönestoppspolitik — utmärkt av betydande lönehöjningar för stora grupper och en absolut fastlåsnings av löneläget för andra grupper — kombinerad med en likaledes tillfällig och för statskassan betungande subventionspolitik är sannerligen ingen lösning på problemet. Det är snarare en parodi på en verklig stabiliseringspolitik. Att tillfälligt köpa sig fri från eljest oundvikliga prisstegringar leder liksom annan uppskovspolitik lätt till ökade svårigheter. En i förväg till stor del känd prisstegring, sådan som den vi i Sverige ha att räkna med under nästkommande vinter, medför spekulativa köp och tenderar att skärpa överkonjunkturen. Arbetsmarknaden får känning därav, löner långt över avtalen bli allt vanligare i en del industrier och ett bristläge skapas som försvårar lugna och moderata uppgörelser.

Att svårigheter av detta slag uppkommit i länder, som haft att kämpa med efterverkningar av krigsdeltagande och okkupation, är naturligtvis mera förklarligt än att de uppträda även i ett land som Sverige. En höjning av levnadskostnaderna med 15 å 20 procent under femårsperioden 1946—51 är ett nedslående resultat. En fortsatt genomsnittlig prisstegring på 3 å 4 procent per år vore än allvarligare. Vänja sig

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

medborgarna vid en sådan prisstegring snedvrider den ekonomiska verksamheten. Oekonomiska med kredit finansierade investeringar framstå som lönande. Spekulative transaktioner uppmuntras på arbetets och sparandets bekostnad. God planering försvåras. Spararna, särskilt de som förvärvat obligationer, in-teckningar och andra penningfordringar, berövas en stor del av sparandets frukter. En sådan orättvisa är fördömlig i och för sig och tenderar utan tvivel att försvaga sparviljan och minska sparandet. Därigenom reduceras utrymmet för bostadsbyggande och alla andra direkt produktiva eller socialt önskvärda investeringar. Över huvud sänkes på flera sätt effektiviteten i den ekonomiska verksamheten. Med *planmässig hushållning* har ett sådant ekonomiskt system alls intet att göra. Det vore förkastligt av de styrande att passivt finna sig i ett sådant tillstånd. Att orda därom och då och då gripa till rent tillfälliga mått och steg utan planmässiga åtgärder som påverka utvecklingen på längre sikt är inte mycket bättre.

Uppenbarligen kan uppgiften att förhindra inflation likaväl som deflation och trygga rimlig stabilitet hos penningvärdet inte lösas genom införande eller skärpning av allehanda offentliga regleringar, i varje fall om man inte vill acceptera en betydande arbetslöshet. Saken ligger inte så till att man kan helt enkelt kommendera fram prisstabilitet. Erfarenheten visar emellertid att de styrande i sådana lägen, där själva överkonjunkturen skapar bristlägen på varu- och arbetsmarknaden, sällan undgå att i betydande utsträckning tillgripa regleringar och restriktioner, som betunga och försvåra den ekonomiska verksamheten och som i sig själva innebära ett mått av godtycke — hur mycket än myndigheterna vinnlägga sig om objektivitet och rättvisa. Erfarenhe-

ten synes visa att en investeringsreglering i relativt hög grad inskränker byggnadsverksamheten, vilken är lättare »åtkomlig» än åtskilliga andra investeringsslag. Bostadsbyggandet inskränkes därför ej blott genom sparandets relativa nedgång utan även av detta regleringstekniska skäl. Man hamnar i ett tungrott regleringssambälle med mindre effektivitet och utvecklingskraft än som eljest kunnat uppnås. Antalet fullgjorda arbetstimmar blir — till följd av överörlighet och oregelbunden frånvaro från arbetsplatserna — knappast större än det skulle vara under en mera dämpad konjunktur med lugnare prisförhållanden. Någon kom-pensation, som skulle uppväga de förutnämnda negativa effekterna, uppnås alltså ej här.

En sak är uppenbar. Liksom det är oerhört betydelsefullt att undvika allmänna prisfall, depressioner med deras arbetslöshet, otrygghet och förluster är det också av den allra största vikt att undgå inflation och överkonjunktur. *Uppgiften är att förena full sysselsättning med stabilt penningvärde.* Det är mycket möjligt — om ett storkrig undgås kanske t. o. m. sannolikt — att 1950-talets stora uppgift på det ekonomisk-politiska området blir att bemästra överkonjunktursens och inflationens problem liksom 1930-talets var att komma till rätta med deflationens och arbetslöshetskrisernas. I vilken mån denna senare uppgift rent principiellt är slutgiltigt löst vet man ännu ej. De principer för dess lösning, som utarbetades på 30-talet, blevo inte systematiskt tillämpade. Ingalunda skedde det i Sverige — ehuru detta ofta påståtts. Tanken att öka de offentliga investeringarna under depressionen var god men kunde ej förverkligas, bl. a. på grund av en allvarlig arbetskonflikt inom byggnadsfacket. Först halvtannat år efter konjunktursvängningen på hös-

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

ten 1932 började en ökning av de ofentliga investeringarna. Då var konjunkturrörelsen starkt stigande genom impulser från utlandet. Det finns emellertid en god grund för förhoppningen att uppgiften både i Sverige och i utlandet skulle bättre bemästras, om den inställde sig än en gång.

Det är en ödets ironi, att utvecklingen, som jag redan påpekat, tills vidare fört oss över till den motsatta problemställningen. Folkpartirepresentanter i riksdagen ha flera gånger ställt frågan vilket program regeringen utarbetat för behandling av uppgiften att skydda det svenska folkhushållet mot inflation och överkonjunktur. Bl. a. i juni 1946 reste jag spörsmålet i denna kammare, men fick av dåvarande finansminister Wigforss i stort sett intet annat svar än en motfråga. Regeringen använde som så ofta därefter metoden att begära råd och vägledning av oppositionen i stället för att öppet erkänna, att den som åtagit sig regeringsansvaret och förfogar över statens resurser också har skyldighet att handla — och att bära ansvaret både när man handlar och inte handlar.

Regeringen kan sannerligen inte med fog påstå att den saknat vägledning rörande den allmänna innebörden av en dylik stabiliseringspolitik. Valutasakkunniga inom riksbanken, bankofullmäktige och kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering gjorde år 1944 uttalanden, som gåvo finansministern anledning att i Kungl. Maj:ts proposition nr 252 sammanfattningsvis anföra bl. a. följande:

»Med hänvisning i övrigt till den ingående diskussion av de penningpolitiska problemen som framlagts av fullmäktige och kommissionen torde jag här få inskränka mig till att ange de huvudpunkter i fråga om penningpolitikens inriktning efter kriget om vilka enighet sålunda vunnits under ärendets förberedande behandling. Den tid efter

krigets slut, som avses, omfattar den period, varunder de olika processer för siggå, som gradvis leda till den extraordinära varuknapphetens avveckling och jämviktens återställande inom pris- och kostnadssystemet.

En stabilisering av penningvärdet bör eftersträvas inom de gränser, som betingas av fluktuationer i varuförsörjningen sammanhängande med växlingar i den inhemska produktiviteten eller i bytesrelationerna med utlandet. I enlighet härmed bör en förbättring i försörjningen efter kriget föranleda en motsvarande förbättring av penningvärdet.

Penninginkomsterna böra i regel varken höjas eller sänkas. — — — Valutastabilitet bör eftersträvas, även om detta skulle innebära, att den interna målsättningen för penningpolitiken i någon mån finge eftersättas. I händelse Sverige skulle utsättas för ett kraftigare inflytande i depressiv eller inflatorisk riktning från utlandet, bör dock en justering av växelkurserna tillgripas som medel att möta detta inflytande, i den mån en dylik justering är förenlig med Sveriges internationella åtaganden. En växelkursanpassning som medel i konkurrensen på de internationella marknaderna bör däremot icke ifrågakomma.»

Bankoutskottet intog i sitt av riksdagen godkända uttalande samma ståndpunkt som de sakkunniga myndigheterna och finansministern. Även om det sålunda antagna penningpolitiska programmet närmast syftade på de första efterkrigsåren är dess bestämda ställningstagande *mot* inflation uppenbart.

I skrivelse den 21 mars 1946 uttalade bankofullmäktige bl. a.:

»Det penningpolitiska programmet har senast våren 1945 formulerats så att penningpolitiken borde avse en stabilisering av penningvärdet respektive inriktas på en förbättring av detta i den

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har ut-sikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

mån efter kriget den extraordinära va-rurnappheten minskar samt import-och produktionskostnaderna nedgå. Det ovan anförda synes leda till den slutsatsen, att den hittillsvarande ekonomiska utvecklingen och de närmaste framtids-utsikterna, vilka för närvarande te sig mycket ovissa, icke böra föranleda någon förändring av detta program, i vil- ket kravet på penningvärdets stabilise- ring torde vara det som i den nuvaran- de situationen kommer att stå i för- grunden.»

Bankoutskottets av riksdagen god- kända utlåtande nr 51 gick på samma linje: »Det synes utskottet vara av största vikt att alla till buds stående möjligheter att motverka de inflations- främjande krafterna tillvaratas.» Vidare uttalade utskottet:

»Med hänsyn till det ömsesidiga sam- band som föreligger mellan pris- och lönepolitiken finner utskottet anledning att liksom i fjol varna mot konsekven- serna av en prisuppdrivande lönesteg- ring. En alltför långt driven lönehöj- ning skulle ogynnsamt påverka pen- ningvärdet både från kostnadssidan och genom att möjliggöra en än ytterli- gare ökad varuefterfrågan, vilken i rå- dande knapphetsläge icke kan tillgo- doses. — — — Av lika stor vikt är det givetvis att under det kritiska över- gångsskedet inom näringslivets *alla* om- råden största möjliga återhållsamhet iakttages i fråga om prishöjningar, som i nuvarande läge skall rubba jämvikten i det labila prissystemet. I själva ver- ket är det för såväl företagare som lön- tagare ett gemensamt intresse att pris- och löneutvecklingen icke antager infla- torisk karaktär. Med hänsyn härtill sy- nes det kunna ifrågasättas, huruvida icke medverkan från parterna på ar- betsmarknaden borde påkallas för att såvitt möjligt ernå en stabilisering av priser och löner för viss tid framåt.»

Även under följande år har bankout-

skottet gjort uttalanden i samma anda. Några allvarliga försök att förverkli- ga det uppställda programmet ha emeller- tid ej gjorts. Regeringen underlät un- der 1946 och 1947 att med kraft in- skrida mot den begynnande inflationen. Först år 1948 återställdes den samhälls- ekonomiska balansen. När valutakurser- nas anpassning på hösten 1949 änyo ak- tualiserade de penningpolitiska fråge- ställningarna tillgrep regeringen som jag redan nämnt en subventionspolitik, som endast innebar ett uppskov med ställ- ningstagandet.

Inför den förestående pris-, kostnads- och inkomststegringen under den kom- mande vintern ha dessa spörsmål i än högre grad aktualiserats. Likväl inne- höll den allmänna inledningen till skattepropositionen i oktober 1950 inga närmare upplysningar om hur deras lösning skall sökas. Vid remissdebatten talade finansminister Sköld om den kom- mande vinterns kontrollerade inflation som en engångsåtgärd. Vad han åsyf- tade med ordet »kontrollerad» är oklart. Hur han tänker sig åstadkomma att den får karaktären av »engångsåtgärd» vet man ej heller, ty om vägarna att efter denna anpassnings genomförande åstad- komma stabilitet uttalades i den debat- terade propositionen så gott som ingen- ting, och finansministern hade — när han i debatten pressades på besked — föga mer att svara än en hänvisning till skärpta kreditrestriktioner och investe- ringsskatter. Det förefaller alltså som om regeringen vill i varje fall tills vi- dare skjuta från sig uppgiften att finna metoder för en penningvärdestabilise- ring på längre sikt, liksom den med en allvarlig inflationseffekt till följd gjorde år 1946. En upprepning av detta miss- lyckande under kommande år skulle få ännu värre konsekvenser.

Läget kräver i stället att regeringen utan dröjsmål framlägger ett samlat program för en ekonomisk stabilise-

**Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har ut-
sikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.**

ringspolitik på längre sikt. Några synpunkter på detsamma — vilka ingalunda utgöra något fullständigt program — tillåter jag mig anföra.

Först och främst måste vårt folk få *en känsla av förtroende för det svenska penningvärdet*. Det förutsätter förtroende för att regeringen är villig tillgripa erforderliga medel även om dessa i vissa avseenden te sig föga önskvärda. Vill och vågar man ej ta åtskilliga obehag, kan uppgiften med all säkerhet ej lösas.

Av betydelse är bl. a. att inte avvecklingen av stora delar av subventionspolitiken uppskjutes till längre fram, så att under 1951 och därefter fortsatta prisstegringsförväntningar skapas. — Ett annat led i en politik som skaffar tilltro till att prisstegringen ej skall tillåtas fortsätta är naturligtvis en deklarerad villighet att — om inflationen fortsätter i utlandet — ändra den svenska kronans kurs, hur stora betänkligheter en sådan åtgärd än möter. Att för närvarande bedöma om en sådan åtgärd blir behövlig är emellertid omöjligt. *Valutaanpassningar böra ske så sällan som möjligt* och först när det är uppenbart att de äro motiverade för att undgå än värre olägenheter i form av besvärande inflation eller deflation.

Det allvarligaste hindret för en ekonomisk stabilisering kan — som bankofullmäktige och bankoutskottet flera gånger uttalat under de senaste fem åren — det visa sig vara, om betydande medborgargrupper är efter år ställa krav på och erhålla *nominella inkomsthöjningar som väsentligt överstiga den fortgående produktivitetsstegringen*.

I så fall höjas nämligen tillverkningskostnaderna och priserna stiga. Naturligtvis kan det vara frestande för grupper, som tro sig kunna snabbare och mera än andra pressa upp sina inkomster, att försöka en sådan politik.

Trots den resulterande inflationen kunna sådana grupper förbättra sin realinkomst, bl. a. på de passiva spararnas bekostnad och till nackdel för folk med trögrörliga inkomster. Att helt lita till en allmän förståelse hos de olika gruppernas medlemmar för problemets natur och allmänintressets krav synes ej tillrådligt. Lika litet vill jag rekommendera en statlig reglering av de stora gruppernas inkomster. Men andra vägar böra kunna finnas, som göra klart för alla parter deras gemensamma intresse av ett stabilt penningvärde och det ansvar som företagare och anställda ha i detta sammanhang.

Uppenbart är att tillfälliga överläggningar mellan parterna under några veckor inte kunna klara dessa uppgifter. Det kräves en fortlöpande kontakt mellan representanter för fackliga och politiska organisationer. I sista hand bero naturligtvis resultaten av människornas klokhet och medborgarsinne. Men ett organisatoriskt tillrättaläggande kan vara till gagn.

Vid sidan av inkomstbildningen och valutapolitiken spelar *en anpassning av investeringsvolymen* inom ramen för sparandet en central roll. Jag avstår från att i detta sammanhang beröra den under senare år ofta debatterade frågan om den roll som räntepolitiken och andra investeringsbegränsande åtgärder böra spela och frågan om möjligheterna att öka sparandet samt det statliga budgetöverskottets roll.

Särskilt beaktande kräver skyddet av spararnas, särskilt de mindre spararnas, intressen. En stabilisering av penningvärdet underlättas genom ett stort sparande. De miljarder kronor som dessa sparare före det senaste kriget hade insatta i banker av alla slag ha genom inflationen förlorat närmare halva sitt värde, många av dem hade sparmedel från tiden före 1914 och ha vad dessa beträffar berövats två tredjedelar av vär-

Interpellation ang. framläggande av ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet.

det. För innehavare av liv- och pensionsförsäkringar gäller motsvarande. Det går helt enkelt inte an i ett kultursamhälle, som gör anspråk på att vara ett rättssamhälle, att under fredstid fortsätta med en penningvärdeförsämring, som innebär en orättvis konfiskation av sådant slag. Lyckas det ej att för framtiden hålla ett någorlunda stabilt penningvärde måste på ett eller annat sätt möjlighet ges att bereda kompensation åt innehavarna av sparmedel i form av banksättningar, obligationer m. m. Jag uppmanar regeringen att utan dröjsmål påbörja en utredning av detta problem, eventuellt med utgångspunkt från tanken på s. k. värdefasta obligationer, vilkas nominella belopp och ränta periodvis, t. ex. vart femte år, justeras upp i takt med levnadskostnadernas stegring. Bevaras penningvärdet blir sådana åtgärder obehövlige, vilket med hänsyn till de stora praktiska svårigheterna vore högeligen att föredra. I annat fall får man pröva de möjligheter som kunna finnas att minska inflationens orättvisor. Att på det skattepolitiska området särskilda åtgärder böra vidtagas genom lättnader i beskattningen för sparade inkomster har från folkpartihåll ofta påpekats. Jag hoppas att regeringen vill medverka till en översyn av de i utkast föreliggande förslagen med detta syfte.

Vad jag med det föregående exemplifierande resonemanget åsyftat att påvisa är att den ekonomiska politiken under de närmaste åren måste taga på allvar uppgiften att undvika inflation och därmed följande regleringar, orättvisor, ineffektivitet och otrivsel — lika stort allvar som alla partier oberoende av meningsskiljaktigheter i fråga om metoderna visade under 1930-talets behandling av depressions- och arbetslöshetsproblem.

Att uppskjuta en diskussion av denna fråga till remissdebatten i januari nästa

år synes mig icke lämpligt. Det är ej osannolikt att frågan om avtalsuppgörelserna för 1951 då är brännande och i så hög grad drar till sig uppmärksamhet och intresse att det skadar en huvudsakligen principiell behandling på något längre sikt. Dessutom gäller debatten då även statsverkspropositionens statsfinansiella budgetproblem samt tusen och en andra frågor, vilket försvårar en sammanhängande och upplysande diskussion i den stora frågan om penningvärdets stabilisering.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag härmed vördsamt anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet rikta följande interpellation:

Är herr statsrådet villig att för kammaren framlägga ett samlat program för en politik, som har utsikt att hindra en fortgående prisstegring och skapa stabilitet hos penningvärdet?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 18.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, såvitt propositionen avser förslag angående stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd; och

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

Vidare anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skriveise, nr 392, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

§ 19.

Anmäldes att under sammanträdet till herr talmannen avlämnats en motion, nr 646, av herrar *Sjölin* och *Åqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion, nr 261, med förslag till förordning om tillfälligt upphävande av skatten å motorsprit m. m.

Denna motion bordlades.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.38 em.

In fidem

Gunnar Britth.